

Obsah

I Uznesenia, odporúčania a stanoviská

STANOVISKÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor

544. plenárne zasadnutie EHSV, 19.6.2019 – 20.6.2019

2019/C 282/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Vytvoriť primeraný európsky právny rámec pre podniky sociálneho hospodárstva (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	1
2019/C 282/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Lepšie vykonávanie sociálneho piliera a podpora základných služieb (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	7
2019/C 282/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Smerom k lepšej hospodárskej konvergencii a konkurencieschopnosti v rámci makroregiónov, ako je napríklad stratégia EÚ pre podunajskú oblasť – úloha nadnárodných klastrov (prieskumné stanovisko).....	14

III Prípravné akty

Európsky hospodársky a sociálny výbor

544. plenárne zasadnutie EHSV, 19.6.2019 – 20.6.2019

2019/C 282/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskej centrálnej banke, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a Európskej investičnej banke Investičný plán pre Európu: hodnotenie a ďalšie kroky [COM(2018) 771 final]	20
2019/C 282/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade (samitu eurozóny), Rade, Európskej centrálnej banke, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Smerom k silnejšej medzinárodnej úlohe eura [COM(2018) 796 final]	27
2019/C 282/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh rozhodnutia Rady o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov [COM(2019) 151 final]	32
2019/C 282/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade a Rade — Ďalšie posilnenie právneho štátu v Únii Súčasný stav a možné nasledujúce kroky [COM(2019) 163 final]	39
2019/C 282/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1313/2013/EÚ zo 17. decembra 2013 o mechanizme Únie v oblasti civilnej ochrany [COM(2019) 125 final – 2019/0070 (COD)]	49
2019/C 282/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a Európskej investičnej banke Čistá planéta pre všetkých Európska dlhodobá strategická vízia pre prosperujúce, moderné, konkurencieschopné a klimaticky neutrálne hospodárstvo [COM(2018) 773 final]	51

Korigendá

2019/C 282/10	Korigendum k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2015/757 s cieľom náležite zohľadniť globálny systém zberu údajov o spotrebe lodného paliva (Ú. v. EÚ C 240, 16.7.2019)	60
---------------	--	----

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

544. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV, 19.6.2019 – 20.6.2019

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Vytvoriť primeraný európsky právny rámec pre podniky sociálneho hospodárstva**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2019/C 282/01)

Spravodajca: **Alain COHEUR**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	12. júla 2018
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	28. mája 2019
Prijaté v pléne	19. júna 2019
Plenárne zasadnutie č.	544
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	159/0/1

1. Závbery a odporúčania

1.1. V čase, keď sa európsky projekt usiluje chytiť druhý dych, je podpora rozmanitosti foriem podnikania dôležitá pre vytváranie pracovných miest, sociálnu inováciu a sociálnu súdržnosť, ako aj pre konkurencieschopnosť v Európe. Právne predpisy EÚ vychádzajú zo zjednodušeného ponímania foriem podnikov, ktoré existujú na jednotnom trhu, takže podniky sociálneho hospodárstva nemožno zaradiť ani medzi kapitálové podniky zamerané na zisk, ani medzi neziskové organizácie (bez hospodárskeho záujmu).

1.2. Podniky a organizácie sociálneho hospodárstva sú spravované v súlade so spoločnými charakteristickými znakmi, hodnotami a zásadami, medzi ktoré patria uprednostňovanie človeka a sociálneho cieľa pred kapitálom, dobrovoľná a otvorená účasť a demokratické riadenie. Nesnažia sa rýchlo dosiahnuť čo najväčší zisk, ale zabezpečiť svoju dlhodobú životaschopnosť. Zisk sa opätovne investuje do vytvorenia alebo udržania pracovných miest alebo do rozvoja aktivít zodpovedajúcich sociálnemu cieľu, alebo si ho kolektív podniku rozdelí v závislosti od príspevku jeho jednotlivých členov.

1.3. Právne predpisy EÚ nezohľadňujú základné charakteristiky sociálneho hospodárstva, predovšetkým jeho odlišný vzťah k zisku. Článok 54 ZFEÚ sa vykladá tak, že subjekty, ktoré vykonávajú ekonomicky nezištnú činnosť (neziskové) sú protipólom podnikov vykonávajúcich hospodársku činnosť za finančnú odmenu. Táto druhá kategória zahŕňa teda bez rozdielu a nezávisle od právnej formy všetky podniky, ktoré môžu dosahovať zisky, bez ohľadu na to, či ich prerozdeľujú alebo nie.

1.4. Judikatúra Súdneho dvora Európskej únie (SDEÚ) a rozhodovacia prax Európskej komisie (EK) nepreukazujú dostatočný záujem o podniky, ktoré sú vo vnútroštátnom práve označované za „neziskové“ alebo ktoré nezávisle od tohto označenia spočívajú na kritériách vlastníctva, riadenia a využívania ziskov, ktoré ich výrazne odlišujú od kapitálových podnikov zameraných na zisk, najmä pokiaľ ide o ich podmienky prístupu k zdrojom financovania. Navyše by malo byť možné vyhnúť sa tomu, aby sa rozvíjal len jeden model podniku, keďže je nevyhnutné využiť potenciál všetkých foriem podnikania a keďže v práve EÚ sa uplatňuje zásada neutralnosti voči rôznym formám organizácie podnikov.

1.5. EHSV preto:

- navrhuje zaviesť v práve EÚ primeraný právny rámec, ktorým sa zabezpečí lepšie uznanie podnikov sociálneho hospodárstva. Tento rámec by spočíval na novom pojme – obmedzené zameranie na zisk – ktorý by definoval všetky podniky, ktoré môžu dosahovať zisky, ale nerozdeľujú ich medzi svojich vlastníkov, keďže ich cieľom je solidarita alebo všeobecný záujem,
- žiada EK, aby vypracovala štúdiu o pojme „obmedzené zameranie na zisk“ a o modeloch podnikania, ktoré zodpovedajú takémuto spôsobu fungovania. Táto štúdia by umožnila lepšie určiť potreby právnych, finančných, a fiškálnych rámcov primeraných pre ochranu konkurencieschopnosti príslušných podnikov a prípadne by pomohla vymedziť osvedčené postupy,
- žiada EK, aby pokračovala v úsilí v prospech družstiev, ktoré vyvinula v oznámení o kvalifikácii štátnej pomoci, a aby príslušné ustanovenia rozšírila na všetky podniky sociálneho hospodárstva,
- Takisto vyzýva EK, aby vypracovala výkladové oznámenie k článku 54 ZFEÚ, ako aj k článkom zmluvy týkajúcim sa práva hospodárskej súťaže, v snahe lepšie vysvetliť pojem „neziskový“ v právnych predpisoch EÚ,
- napokon sa domnieva, že k ZFEÚ by sa mal pripojiť protokol o rozmanitosti foriem podnikania, podobne ako je to v prípade protokolu č. 26 o službách všeobecného hospodárskeho záujmu, a žiada členské štáty, aby takúto revíziu zaradili do programu budúcich reforiem.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Politické uznanie sociálneho hospodárstva

2.1.1. Sociálne hospodárstvo je realitou, ktorá sa rozvíja v hospodárstve EÚ a na jej územiach. Ide o 2,8 milióna podnikov a organizácií rôznych foriem (medzi inými družstvá, vzájomné spoločnosti, sociálne podniky, združenia alebo nadácie), ktoré vykonávajú hospodársku činnosť a predstavujú 8 % HDP EÚ a 13,6 milióna pracovníkov, t. j. 6 % pracovníkov v Európe. Tieto podniky, od veľmi malých podnikov a malých a stredných podnikov (MSP) až po veľké skupiny podnikov sociálneho hospodárstva, pôsobia vo všetkých oblastiach činnosti. Vzhľadom na svoj podiel a rozmanitosť svojich štruktúr predstavuje sociálne hospodárstvo dôležitý prvok pre zabezpečenie udržateľného, inovatívneho, sociálne inkluzívneho a ekologického hospodárskeho rastu v Európe.

2.1.2. Sociálne hospodárstvo však ešte potrebuje získať politické uznanie. V tomto smere už bol síce dosiahnutý určitý pokrok, ako o tom svedčí luxemburské vyhlásenie v záujme sociálneho hospodárstva v Európe (*A roadmap towards a more comprehensive ecosystem for social economy enterprises*), závery Rady EPSCO *Podpora sociálneho hospodárstva ako kľúčovej hybnej sily hospodárskeho a sociálneho rozvoja v Európe*, ktoré prvýkrát jednomyselne schválilo všetkých 28 členských štátov, skutočnosť, že EK obnovila v roku 2018 svoju expertnú skupinu pre sociálne hospodárstvo a sociálne podnikanie (GECES), a požiadavka Európskeho parlamentu (EP), aby EK zabezpečila, že sa pri navrhovaní politík EÚ budú zohľadňovať charakteristiky sociálneho hospodárstva.

2.1.3. EHSV pri viacerých príležitostiach poukázal na to, že je potrebné uznať sociálne hospodárstvo a v právnych predpisoch EÚ skutočne zohľadniť rozmanité formy podnikania a tiež vytvoriť osobitný akčný plán pre sociálne hospodárstvo.

2.1.4. Európsky pilier sociálnych práv nebude môcť byť účinným bez zapojenia podnikov sociálneho hospodárstva. Preto bude treba konkrétne zabezpečiť ich účasť na hospodárskom a sociálnom rozvoji EÚ. Podniky sociálneho hospodárstva nielenže preukazujú väčšiu odolnosť a zohrávajú úlohu sociálnej ochrannej siete v obdobiach krízy, ale v každodennom živote udržiavajú a podporujú sociálnu súdržnosť a sú zdrojom sociálnej inovácie. Navyše mnohé z nich sú predovšetkým vzhľadom na svoje zásady fungovania, ale aj vzhľadom na svoju činnosť v súlade s cieľmi spomínaného piliera: ich prirodzeným poslaním je plniť ciele, ako je podpora bezpečného a adaptabilného zamestnania, sociálny dialóg a zapojenie pracovníkov, zdravé, bezpečné a prispôbené pracovné prostredie alebo ponúkať inovatívne riešenia na zabezpečenie niektorých základných sociálnych potrieb.

2.2. Absencia právneho uznania – dichotomické a zjednodušujúce chápanie foriem podnikania

2.2.1. Podnikom sociálneho hospodárstva sa v práve EÚ dostáva veľmi málo uznania. V minulosti sa objavili iniciatívy s cieľom umožniť vytváranie európskych družstiev, vzájomných spoločností, združení a nadácií. Jedine návrh nariadenia o európskych družstvách sa podarilo doviest' do úspešného konca.

2.2.2. Zdá sa, že v súčasnosti sa upustilo od štatutárneho prístupu (podľa jednotlivých kategórií) v prospech dvoch iných prístupov:

- na jednej strane presadzovanie koncepcie sociálnych podnikov na európskej úrovni a vytvorenie viacerých finančných nástrojov na uspokojenie ich potrieb z hľadiska financovania,
- na druhej strane nezáväznú odporúčania, ktorými EK nabáda členské štáty, aby samy podporovali podniky sociálneho hospodárstva vo svojej krajine, najmä v prípadoch, keď ešte neexistujú príslušné legislatívne rámce na vnútroštátnej úrovni.

2.2.3. Napriek tomu, že EP, Rada a EK vyhlasujú, že kladú dôraz na rozvoj sociálneho hospodárstva ako celku, rôzne typy opatrení na tento účel sú prispôbené sociálnym podnikom, a nie sú určené všetkým podnikom sociálneho hospodárstva. Okrem toho by tieto opatrenia mohli viesť k oklieštenej predstave o sociálnom hospodárstve ako o aktivitách výlučne spoločenskej povahy.

2.2.4. Platné texty a nedávne návrhy predovšetkým zakrývajú jednu dôležitú skutočnosť: právne predpisy EÚ ako celok spočívajú na dichotomickom, a teda zjednodušenom, chápaní hospodárskych subjektov.

2.2.5. Táto dichotómia, ktorá sa formálne ustanovila Rímskou zmluvou, je dnes uvedená v aktuálnom článku 54 ZFEÚ o slobode usadiť sa. Podľa jeho znenia uznáva EÚ dva typy subjektov: na jednej strane neziskové spoločnosti, ktoré zahŕňajú výlučne organizácie vykonávajúce ekonomicky nezištnú činnosť, na druhej strane podniky, medzi ktoré patria hlavne spoločnosti založené podľa obchodného alebo občianskeho práva, ktoré zahŕňajú aj družstvá.

2.2.6. Či už ide o družstvá, vzájomné spoločnosti, sociálne podniky alebo združenia, všetky podniky, ktoré vykonávajú ekonomicky rentabilnú činnosť, a teda umožňujú dosiahnuť prebytky, sa považujú za kapitálové podniky zamerané na zisk. Cieľom podnikov sociálneho hospodárstva však nie je maximalizácia alebo ziskovosť kapitálu, ich cieľ je sociálny.

2.2.7. Nedostatočné zohľadnenie osobitostí podnikov sociálneho hospodárstva sa odráža aj v práve hospodárskej súťaže, kde sa k týmto podnikom prístupuje rovnako ako k ostatným, t. j. považujú sa za subjekty vykonávajúce hospodársku činnosť na trhu, a to bez ohľadu na ich právny štatút a spôsob financovania. Túto ľahostajnosť voči právnej povahe a cieľom podnikov sociálneho hospodárstva, a teda aj voči osobitným obmedzeniam, ktorým sú tieto podniky vystavené z hospodárskeho a finančného hľadiska, niekedy zvyšuje dogmatický výklad judikatúry, ktorá pravidelne šíri myšlienku, že normou na trhu je podnik, ktorý sa zameriava na zisk a usiluje dosiahnuť čo najväčší zisk alebo rentabilnosť investovaného kapitálu.

2.2.8. Model kapitálového podniku zameraného na zisk je charakteristický pre všetky európske právne rámce. Takže napriek výhodám z hľadiska všeobecného záujmu, ktoré prítomnosť takýchto štruktúr na území členských štátov EÚ prináša, odhliadnuc od možnej identifikácie služieb všeobecného hospodárskeho záujmu, sa ani v právnych predpisoch vzťahujúcich sa na zoskupenia alebo obchodné spoločnosti, ani vo verejnom obstarávaní, ani v daňovom práve nerozlišuje medzi podnikmi sociálneho hospodárstva a ostatnými formami podnikov.

2.2.9. Úprimné politické uznanie musí byť teda konečne spojené s právnym uznaním zakotveným v ZFEÚ, čo si vyžaduje, aby sa vyjasnila zásadná nepresnosť pôvodného vymedzenia.

2.2.10. V práve EÚ sa voči režimom vlastníctva v členských štátoch uplatňuje zásada neutrality.

Z toho vyplýva, že vlastníctvo podnikov nespadá do právomoci EÚ, ale aj to, že pravidlá EÚ nesmú predpisovať režimy vlastníctva.

2.2.11. Takisto právo EÚ nezasahuje do rozhodnutia podniku vybrať si kapitálovú štruktúru zameranú na zisk, kde právomoci závisia od počtu vlastnených akcií alebo podielov, alebo štruktúru sociálneho hospodárstva, kde rozdelenie právomocí spočíva na ľuďoch, a nie na kapitáli, a kde je prerozdeľovanie prebytkov prísne obmedzené, alebo sa dokonca neprerozdeľujú vôbec, ak sa všetky opätovne investujú do sociálneho cieľa.

2.2.12. Ale ak v mene neutrality zostávajú celé odvetvia hospodárstva neuznanými a dovoľíme, aby sa určitý typ podniku vnútil ako model alebo štandardný vzor pre vybudovanie práva, ide o zneužitie tejto zásady.

2.2.13. EHSV už v roku 2009 vo svojom stanovisku o rozmanitosti foriem podnikania poukázal na to, že v EÚ treba propagovať hospodársku rozmanitosť.

2.2.14. Mal by sa zrevidovať celý právny poriadok EÚ v snahe lepšie pochopiť úlohu a špecifické spôsoby fungovania podnikov, ktoré majú funkciu všeobecného záujmu a ktoré príjmy zo svojej činnosti využívajú výlučne na plnenie sociálnych cieľov.

2.2.15. Bolo by teda krokom vpred, keby sa podniky sociálneho hospodárstva uznali popri podnikoch zameraných na zisk a neziskových subjektoch ako tretia kategória hospodárskych aktérov, ktorých zameranie na zisk je úmyselne obmedzené, keďže prioritou sú pre ne iné ciele.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. Obmedzené zameranie na zisk: spoločná črta podnikov sociálneho hospodárstva

3.1.1. Zavedenie pojmu „obmedzené zameranie na zisk“ by umožnilo zdôrazniť hlavný rozdiel medzi podnikmi sociálneho hospodárstva a kapitálovými podnikmi. Ak sa nejaký subjekt označí za podnik s obmedzeným zameraním na zisk, znamená to, že ziskovosť je prostriedkom, a nie cieľom jeho činnosti.

3.1.2. Po prvé sa uznáva, že táto činnosť musí byť ekonomicky rentabilná, t. j. nesmie závisieť od dotácií alebo darov, aby sa zaisťovala rovnováha.

3.1.3. Po druhé ak činnosť umožňuje dosiahnuť prebytky, musia sa tieto v závislosti od štruktúry nasmerovať do rezerv alebo použiť na činnosť, aby sa prostredníctvom investícií zabezpečila kontinuita a rozvoj činnosti podniku. Družstvá môžu napríklad časť prebytkov rozdeliť svojim členom vo forme vyplatenia podielov na zisku alebo úrokov, ale iba obmedzená časť prebytkov sa môže takto prerozdeliť. Teoreticky to závisí od transakcií, ktoré uskutočnili členovia, a nie od ich podielov na imaní družstva.

3.1.4. Po tretie dosiahnuť zisk nemôže byť jediným cieľom činnosti. Činnosť podnikov sociálneho hospodárstva je zameraná na iné ciele, než je rentabilnosť investovaného kapitálu alebo dosiahnutie čo najväčšieho zisku. Jej cieľom je slúžiť buď záujmom členov podniku, alebo všeobecnému záujmu, pričom zároveň prihliada na ďalšie ciele sociálnej, územnej alebo environmentálnej súdržnosti.

3.1.5. Podmienky fungovania a správy neoddeliteľne späté s cieľmi podniku sú vymedzené v jeho stanovách. Právne predpisy EÚ však takisto musia zohľadniť existenciu subjektov, ktoré si zvolili tieto špecifické formy podnikania, a musia im umožniť rozvoj na vnútornom trhu.

3.1.6. Použitie pojmu „obmedzené zameranie na zisk“ umožňuje:

- a) predísť tomu, aby sa uznanie sociálneho hospodárstva obmedzilo len na sociálne podniky, to znamená na podniky, ktoré vykonávajú vybrané sociálne činnosti, zatiaľ čo podniky sociálneho hospodárstva, bez ohľadu na ich sektor pôsobnosti, reagujú na hospodárske, sociálne a územné potreby. Z dosiahnutých prebytkov profitujú predovšetkým členovia družstiev a vzájomných spoločností, ako aj miestni využívajúci združenia, ktoré poskytujú služby. Nikdy sa nimi neodmeňujú špekulatívne fondy ani investori so sídlom kdekoľvek na svete;
- b) zaručiť rešpektovanie rozmanitosti foriem podnikania v jednotlivých štátoch so zreteľom na zásadu subsidiarity.

3.2. Horizontálne uplatňovanie

Pojem „obmedzené zameranie na zisk“ by sa mohol presadiť v jednotlivých politikách EÚ:

3.2.1. Sloboda usadiť sa

3.2.1.1. Pokiaľ ide o slobodu usadiť sa, prvá zmena redakčného charakteru by umožnila oficiálne uznať existenciu spoločností s obmedzeným zameraním na zisk.

3.2.1.2. Článok 54 ZFEÚ a sloboda usadiť sa by sa teda mohli vzťahovať na spoločnosti založené podľa občianskeho alebo obchodného práva vrátane družstiev a iných právnických osôb podľa verejného alebo súkromného práva bez ohľadu na to, či ide o spoločnosti zamerané na zisk alebo o spoločnosti s obmedzeným zameraním na zisk.

3.2.1.3. Sloboda usadiť sa je pre niektoré formy podnikov sociálneho hospodárstva skutočnou výzvou. Keďže právne štatúty sa v jednotlivých štátoch veľmi líšia, vzhľadom na túto slobodu musia podniky väčšinou v členskom štáte, v ktorom sa usadia, prijať štatút, ktorý nezodpovedá pravidlám ich fungovania stanoveným v členskom štáte pôvodu. Pre podniky sociálneho hospodárstva neexistuje totiž ekvivalent európskej spoločnosti. Minimálne uznanie podnikov sociálneho hospodárstva vďaka výkladovému oznámeniu, ktoré by sa týkalo najmä článku 54 ZFEÚ, by súčasne umožnilo dosiahnuť pokrok v úsilí zohľadniť ich špecifiká v právnych predpisoch EÚ, ale tiež začať reflexiu o rôznych možnostiach, ako by sa dal vyriešiť problém spojený s usadením podniku, napríklad prostredníctvom posilnenej spolupráce.

3.2.1.4. Bola by to prvá etapa komplexnejšieho úsilia zvýšiť povedomie o sociálnom hospodárstve a podporiť ho na európskej úrovni. Do tohto úsilia je nevyhnutné zapojiť EÚ aj členské štáty, ktoré treba nabádať, aby pre sociálne hospodárstvo vytvorili také vnútroštátne rámce, ktoré budú môcť obsiahnuť pružné štruktúry podnikov s obmedzeným zameraním na zisk.

3.2.2. Právo hospodárskej súťaže

3.2.2.1. Pojem „obmedzené zameranie na zisk“ by sa mal uplatňovať aj v práve hospodárskej súťaže bez toho, aby boli dotknuté pravidlá, ktoré platia pre služby všeobecného hospodárskeho záujmu v súlade s článkom 106 ods. 2 ZFEÚ a textami, ktoré ho dopĺňajú alebo vykladajú.

3.2.2.2. Hoci sa rozsah pôsobnosti pravidiel hospodárskej súťaže určuje len na základe kritéria vykonávania hospodárskej činnosti na trhu, mohlo by pri uplatňovaní týchto pravidiel dôjsť k určitým úpravám, aby sa zohľadnili niektoré špecifiká podnikov sociálneho hospodárstva.

3.2.2.3. V oblasti štátnej pomoci SDEÚ teda uznal osobitnú situáciu družstevných spoločností v porovnaní so spoločnosťami zameranými na zisk, pokiaľ ide o obmedzenia, na ktoré narážajú z hľadiska prístupu k financovaniu pre svoju činnosť. V jednom rozhodnutí súdu bolo spresnené, že výhodné fiškálne opatrenie pre družstvá nie je možné považovať za selektívnu výhodu pre ne, pretože situáciu družstiev a situáciu kapitálových podnikov nemožno porovnávať.

Súdny dvor svoju úvahu zdôvodňuje tým, že družstvá majú vlastné charakteristické črty, pokiaľ ide o kontrolu, vzťahy s ich členmi nemajú čisto obchodný charakter, a predovšetkým majú slabý prístup ku kapitálovým trhom a musia sa nevyhnutne opierať o vlastné prostriedky a úvery, aby zabezpečili svoj rozvoj.

3.2.2.4. Postoj SDEÚ v súvislosti s družstvami vzala EK na vedomie vo svojom oznámení o štátnej pomoci. Uviedla v ňom, že príznačnejší daňový režim pre družstvá nemusí byť považovaný za štátnu pomoc.

3.2.3. Sloboda poskytovať služby a verejné obstarávanie

3.2.3.1. EK upozornila, že sa treba zaoberať otázkou prístupu podnikov sociálneho hospodárstva k verejnému obstarávaniu, keďže pre niektoré z nich je ťažké zúčastňovať sa na verejných súťažiach.

3.2.3.2. Možnosť vyhradených zákaziek je a priori vylúčená. Existuje však všeobecná výnimka pre hospodárske subjekty, ktorých hlavným cieľom je sociálna a profesionálna integrácia zdravotne postihnutých alebo znevýhodnených osôb. Okrem toho smernica 2014/24/EÚ dáva členským štátom možnosť vyhradiť účasť na verejnom obstarávaní určitých zdravotníckych, sociálnych a kultúrnych služieb pre podniky s obmedzeným zameraním na zisk, ktoré majú iné kritériá fungovania.

3.2.3.3. Treba však podotknúť, že pri reagovaní na výzvu na predkladanie ponúk, to znamená v súťaži medzi podnikmi inšpirovanej liberálnym modelom a súkromnou sférou, nemajú podniky s obmedzeným zameraním na zisk vždy dobré konkurenčné postavenie. Bez ohľadu na to, o aký typ činnosti ide, aj tu môže byť ich malá veľkosť alebo ťažší prístup k zdrojom investičného financovania konkurenčnou nevýhodou. Na túto odlišnú situáciu by sa teda malo prihliadať aj pri rozdeľovaní zákaziek na časti a v kritériách na vyhodnotenie ponúk, ktoré uprednostňujú ekonomicky najvýhodnejšiu ponuku.

3.2.4. Z daň o v a n i e

3.2.4.1. Pokiaľ ide o zdaňovanie, EK takisto v roku 2013 uznala, že priaznivý fiškálny rámec odmeňuje sociálne podniky za ich sociálny dosah. Mala by sa začať reflexia o priaznivom fiškálnom rámci, ktorý by vo väčšej miere odmeňoval všetky podniky za ich sociálny dosah z hľadiska sociálnej, environmentálnej a územnej súdržnosti.

V Bruseli 19. júna 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Lepšie vykonávanie sociálneho piliera a podpora základných služieb

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2019/C 282/02)

Spravodajca: **Raymond HENCKS**

Pomocný spravodajca: **Krzysztof BALON**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	24. januára 2019
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	22. mája 2019
Prijaté v pléne	19. júna 2019
Plenárne zasadnutie č.	544
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	128/3/6

1. Závěry a odporúčania

Závěry

1.1. V zásade 20 Európskeho piliera sociálnych práv sa v Únii zavádza pojem „základné služby“, ktorý ako taký neexistuje v zmluvách, a stanovuje, že „každý má právo na prístup ku kvalitným základným službám vrátane dodávky vody, sanitácie, energie, dopravy, finančných služieb a digitálnych komunikácií. Ľuďom v núdzi treba poskytnúť podporu na prístup k týmto službám“.

1.2. Vzhľadom na príklady služieb, ktoré sú v kontexte uvedenej zásady 20 považované za základné, sa EHSV domnieva, že v tomto prípade ide o služby všeobecného hospodárskeho záujmu, na ktoré sa už vzťahujú právne predpisy Spoločenstva, konkrétne Protokol č. 26 o službách všeobecného záujmu pripojený k ZFEÚ a ktorého výkladové ustanovenia presahujú rámec jednoduchej záruky prístupu ku kvalite, avšak niektoré z nich sú v jednotlivých členských štátoch – v rozličnej miere – nedostatočne regulované a vykonávané.

1.3. EHSV preto schvaľuje, že sa v zásade 20 Európskeho piliera sociálnych práv opätovne potvrdzuje právo na prístup k základným službám/službám všeobecného hospodárskeho záujmu, ktoré predstavujú nevyhnutnú súčasť sociálnej spravodlivosti a sú založené na zásade rovnakého zaobchádzania s používateľmi, pričom sa zakazuje akákoľvek diskriminácia alebo vylúčenie, a na zásade všeobecného prístupu k vysokej úrovni cenovej dostupnosti a kvality.

Odporúčania

Právo na prístup

1.4. Na zaistenie účinnosti proklamovanej zásady, podľa ktorej „má každý právo na prístup ku kvalitným základným službám“, je nevyhnutné, aby na ňu nadväzovali konkrétne opatrenia v rámci udržateľného rozvoja a sociálnej súdržnosti, a zároveň je potrebné, aby:

- bola táto zásada zaručená legislatívnymi alebo regulačnými ustanoveniami, ktoré ju vymedzujú a určujú, ako sa bude uplatňovať v každej oblasti;
- sa stanovilo, na aké odškodnenie majú jednotlivci nárok v prípade nedodržania tejto zásady;
- táto zásada mohla byť predmetom sťažnosti, žaloby alebo žiadosti o súdnu nápravu.

Univerzálny prístup

1.5. EHSV žiada, aby sa objasnil pojem univerzálny prístup k službám všeobecného hospodárskeho záujmu a aby sa zaviedli legislatívne opatrenia, ktoré by zaväzovali členské štáty stanoviť ukazovatele na určenie povahy univerzálného prístupu pre každú službu všeobecného hospodárskeho záujmu (hustota prístupových bodov k službám, maximálna vzdialenosť k prístupovému bodu, pravidelnosť poskytovania služieb atď.) v snahe zabrániť tomu, že sa predovšetkým v prímestských, vidieckych alebo málo zaľudnených oblastiach budú rušiť alebo nedostatočne udržiavať základné služby všeobecného záujmu pre používateľov (napr. služby verejnej dopravy, poštové a bankové pobočky), a v prípade, ak sa tak stane, zabezpečiť rovnocenné alternatívne riešenia.

Univerzálna služba

1.6. Pokiaľ ide o služby v oblasti elektrickej energie, elektronickej komunikácie, poštové a bankové služby, nie je univerzálna služba, ktorú využívajú, synonymom univerzálnosti, pretože zaručuje len obmedzený prístup k základným službám. Platí to najmä pre elektronické komunikácie, ktorých služby zahrnuté do univerzálnych služieb sú vo veľkej miere prekonané technologickým vývojom, nezodpovedajú moderným komunikačným nástrojom dostupným na trhu a iba zväčšujú digitálnu priepasť medzi odľahlými regiónmi a veľkými mestskými centrami.

1.7. EHSV preto požaduje, aby sa univerzálny služby prispôbili s cieľom zaručiť poskytovanie najmodernejších služieb a zabezpečiť úplné územné pokrytie pre všetky sieťové odvetvia vo všeobecnosti a osobitne pre elektronické komunikácie.

Cenová dostupnosť

1.8. Keďže sa čoraz častejšie stáva, že záruka cenovej dostupnosti sa nevykonáva prostredníctvom tzv. „primeranej“ sociálnej tarify, ale prostredníctvom sociálnej pomoci určenej výlučne pre najchudobnejších ľudí, a vzhľadom na to, že nielen tí najchudobnejší majú závažné ekonomické ťažkosti pri prístupe k službám všeobecného hospodárskeho záujmu, EHSV opakuje svoju požiadavku stanoviť cenovú dostupnosť služieb tým, že sa určí koš služieb, ktoré sa považujú za základné a pre ktoré sa individuálne stanoví miera finančného úsilia domácnosti na základe toho, čo je prijateľné vo vzťahu k minimálnej mzde/minimálnemu príjmu, pričom ceny nad touto úrovňou sa budú považovať za príliš vysoké a budú vyžadovať regulačné opatrenia alebo musia stanovovať právo na verejnú podporu.

Kvalita služby

1.9. Vzhľadom na nedostatočnú kvalitu služieb všeobecného hospodárskeho záujmu v niektorých členských štátoch (meškание alebo rušenie spojov v rámci verejnej dopravy, nevyhovujúce alebo nedostatočné územné pokrytie v oblasti elektronických komunikácií atď.) EHSV vyzýva členské štáty, aby pre služby všeobecného hospodárskeho záujmu zvolili ukazovatele zamerané na vnímanie spokojnosti ako rýchlosť, presnosť, spoľahlivosť, pohodlie, dostupnosť, spôsobilosť a ústretovosť poskytovateľov služieb, ako aj ďalšie aspekty, ako napr. životné prostredie, pracovné podmienky a ochrana spotrebiteľa.

1.10. Pokiaľ ide o náhradu, ktorá sa stanovuje v európskych právnych predpisoch v prípade nedostatočnej kvality (meškания alebo zrušenia vlakových spojov alebo letov, strata alebo poškodenie poštových zásielok), sa EHSV nemôže zbaviť dojmu, že niektorí poskytovatelia služieb uprednostňujú vyplatiť (mierne) odškodné pred investovaním do kvality. Žiada preto, aby sa preskúmala výška náhrad, ktoré vyplácajú v súčasnosti, a aby sa vo všeobecnosti stanovila primeraná náhrada za všetky služby všeobecného hospodárskeho záujmu v prípade porušenia povinnosti poskytovať služby vo verejnom záujme alebo univerzálny služby.

Hodnotenie

1.11. V záujme zabezpečenia kvalitného prístupu je nevyhnutné vyvinúť dynamické hodnotenie fungovania týchto služieb. EHSV preto vyzýva orgány s rozhodovacími právomocami, aby najprv jasne vymedzili pojmy, ciele a úlohy všetkých služieb všeobecného záujmu (hospodárskych aj nehospodárskych).

1.12. Z tohto dôvodu EHSV požaduje hodnotenie služieb všeobecného záujmu na národnej, regionálnej alebo miestnej úrovni členských štátov, ktoré musí byť nezávislé, pluralistické a vyvážené, musí sa vzťahovať na hospodárske, sociálne a environmentálne aspekty, opierať o rôzne kritériá a musí vychádzať z konzultácií so všetkými zainteresovanými stranami uskutočnených na úrovni Spoločenstva a s využitím novej metodiky hodnotenia harmonizovanej na európskej úrovni na základe spoločných ukazovateľov.

Európsky semester

1.13. V sociálnom prehľade ako súčasť európskeho semestra, ktorý má preskúmať situáciu sociálnych práv vyhlásených v európskom pilieri, chýbajú ukazovatele základných služieb všeobecného hospodárskeho záujmu. EHSV preto žiada, aby sa základné služby, na ktoré sa vzťahuje zásada 20 Európskeho piliera sociálnych práv, stali neoddeliteľnou súčasťou sociálneho prehľadu v rámci európskeho semestra.

2. Úvod

2.1. Európsky parlament, Rada a Komisia sa prostredníctvom Göteborgskej deklarácie zo 17. novembra 2017 o Európskom pilieri sociálnych práv zaviazali splniť sľub, ktorý je zakotvený v zmluvách, o vysoko konkurencieschopnom sociálnom trhovom hospodárstve zameranom na plnú zamestnanosť a sociálny pokrok.

2.2. Cieľom 20 kľúčových zásad Európskeho piliera sociálnych práv je v prvom rade odstrániť nedostatky v zmluvách, a tým prispieť k štruktúrovaniu európskeho právneho poriadku, riadiť uplatňovanie základných práv a pomôcť zblížiť hodnoty platné v rámci vnútroštátnych a európskych právnych poriadkov.

2.3. V Európskom pilieri sociálnych práv sa opätovne potvrdzujú niektoré práva, ktoré sa už nachádzajú v *acquis* Únie, a dopĺňajú sa nové zásady, ktorými sa reaguje na výzvy vyplývajúce zo spoločenského, technologického a hospodárskeho vývoja ⁽¹⁾. Vyplýva to z uznania skutočnosti, že sociálne práva, alebo aspoň niektoré z nich, sú v súčasnosti – v rôznej miere v rôznych členských štátoch – nedostatočne regulované a uplatňované.

2.4. Keďže členský štát môže niesť zodpovednosť za nedodržiavanie všeobecných zásad európskeho práva, „ak majú byť zásady a práva právne vymáhateľné, na náležitej úrovni sa najprv musia prijať príslušné opatrenia alebo právne predpisy“ ⁽²⁾.

3. Základné služby

3.1. V kľúčovej zásade 20 Európskeho piliera sociálnych práv s názvom „Prístup k základným službám“ sa uvádza, že „každý má právo na prístup ku kvalitným základným službám vrátane dodávky vody, sanitácie, energie, dopravy, finančných služieb a digitálnych komunikácií. Ľuďom v núdzi treba poskytnúť podporu na prístup k týmto službám“.

3.2. Pojem „základné služby“ v zmluvách neexistuje; tie sa zaoberajú len verejnými službami (doprava) a službami všeobecného záujmu (hospodárske, nehospodárske). Uvedená zásada 20 neobsahuje žiadne vymedzenie pojmu „základné služby“. Obmedzuje sa len na uvedenie niekoľkých príkladov bez toho, aby sa predložil ich úplný zoznam. Na druhej strane sa pojem „základné služby“ bežne používa v súvislosti s cieľmi udržateľného rozvoja Organizácie Spojených národov a zahŕňa určité služby, ktoré sú obsiahnuté aj v iných zásadách Európskeho piliera sociálnych práv.

3.3. Právo na základné služby sa teda neobmedzuje len na služby, ktoré sú vymenované v zásade 20, ale týka sa aj iných zásad, najmä v oblasti starostlivosti o deti a podpory detí, zdravotnej starostlivosti, začlenenia osôb so zdravotným postihnutím, dlhodobej starostlivosti, bývania a pomoci bezdomovcom. Je preto potrebné, aby sa vykonávanie práva na prístup ku kvalitným základným službám podporilo konkrétnymi opatreniami pre služby všeobecného hospodárskeho záujmu, ako aj pre vyššie uvedené oblasti. V tejto súvislosti EHSV pripomína zodpovednosť a rozsiahlu diskrečnú právomoc členských štátov pri vymedzovaní, organizovaní a financovaní služieb všeobecného záujmu, ktoré zodpovedajú potrebám občanov.

3.4. Keďže neexistuje žiadne vymedzenie a vzhľadom na príklady služieb uvedených v zásade 20, je jasné, že v tomto prípade ide o „služby všeobecného hospodárskeho záujmu“ podliehajúce povinnostiam univerzálnej služby alebo služieb vo verejnom záujme, na ktoré sa vzťahuje článok 36 Charty základných práv Európskej únie a článok 14 ZFEÚ, ako aj Protokol č. 26 o službách všeobecného záujmu.

3.5. Zásada 20 Európskeho piliera sociálnych práv preto len opätovne potvrdzuje práva zakotvené v zmluve. Treba preto konštatovať, že výkladové ustanovenia Protokolu č. 26 o službách všeobecného záujmu pripojenom k ZFEÚ presahujú rámec jednoduchej záruky „prístupu ku kvalite“ a stanovujú „vysokú úroveň kvality, bezpečnosti a dostupnosti, rovnaký prístup a presadzovanie všeobecného prístupu a práv užívateľov“. Vzhľadom na to, že pre EHSV sú služby všeobecného hospodárskeho záujmu nevyhnutnou súčasťou štruktúry sociálnej spravodlivosti, EHSV schvaľuje, že zásada 20 ich kvalifikuje ako „základné služby“.

3.6. Na zaistenie účinnosti proklamovanej zásady, podľa ktorej „má každý právo na prístup ku kvalitným základným službám“, je nevyhnutné, aby na ňu nadväzovali konkrétne opatrenia v rámci udržateľného rozvoja a sociálnej súdržnosti, a zároveň je potrebné, aby:

- a) bola táto zásada zaručená legislatívnymi alebo regulačnými ustanoveniami, ktoré ju vymedzujú a určujú, ako sa bude uplatňovať v každej oblasti;

⁽¹⁾ Pozri odôvodnenie 14 preambuly Európskeho piliera sociálnych práv.

⁽²⁾ Pozri odôvodnenie 14 preambuly Európskeho piliera sociálnych práv.

- b) sa stanovilo, na aké odškodnenie majú jednotlivci nárok v prípade nedodržania tejto zásady;
- c) táto zásada mohla byť predmetom individuálnej alebo skupinovej sťažnosti, žaloby alebo žiadosti o súdnu nápravu.

3.7. Služby všeobecného hospodárskeho záujmu, ako napríklad elektrina, osobná železničná a cestná doprava, elektronická a poštová komunikácia známe ako „sieťové odvetvia“, prešli od konca 80. rokov procesom europeizácie a špecifickej postupnej liberalizácie s cieľom vytvoriť jednotný trh.

3.8. Rýchlo sa však ukázalo, že tieto služby nemôžu fungovať len v súlade so spoločnými pravidlami hospodárskej súťaže a trhu, ale že na zabezpečenie toho, aby mal každý občan cenovo dostupný prístup k týmto službám, ktoré sú považované za základné a uznané za spoločné hodnoty Únie, sú nevyhnutné osobitné pravidlá.

3.9. Uznanie týchto služieb v primárnom práve bolo aktualizované Lisabonskou zmluvou. V Protokole č. 26 pripojenom k ZFEÚ sa stanovujú spoločné hodnoty Únie a najmä šesť hodnôt, ktoré sa musia uplatňovať na všetky služby všeobecného hospodárskeho záujmu v celej Európskej únii: „vysoká úroveň kvality, bezpečnosti a dostupnosti, rovnaký prístup a presadzovanie všeobecného prístupu a práv užívateľov“.

4. Hodnotenie uplatňovania Protokolu č. 26

4.1. Neexistuje žiadna celková hodnotiacia analýza pozitívnych účinkov (nižšie ceny, diverzifikácia ponuky) a negatívnych účinkov (vyššie ceny, tvorba oligopolov, tzv. zbieranie smotany na trhu, neistota pracovných miest, sociálny damping) liberalizačnej politiky služieb všeobecného hospodárskeho záujmu. Niektoré základné služby zahrnuté do Európskeho piliera sociálnych práv účinne prispievajú k hospodárskemu a sociálnemu pokroku a k sociálnej súdržnosti. V prípade ostatných služieb viedlo zavedenie hospodárskej súťaže k zvýšeniu cien a/alebo oslabeniu poslania služieb vo verejnom záujme ⁽³⁾.

4.2. EÚ a členské štáty majú nielen posilnenú povinnosť dohliadať na správne fungovanie služieb všeobecného hospodárskeho záujmu, čo zahŕňa predovšetkým progresívny rozvoj hodnotenia fungovania týchto služieb, ale je tiež nevyhnutné, aby inštitúcie s rozhodovacou právomocou jasne vymedzili pojmy, ciele a úlohy. Pokiaľ sa tak nestane, hodnotenia fungovania nebudú môcť zabezpečiť občanom služby všeobecného hospodárskeho záujmu, ktoré oprávnené očakávajú zo strany národných, ako i európskych orgánov.

4.3. Na začiatku 21. storočia Komisia začala každoročne vypracúvať horizontálne hodnotenie výkonnosti sieťových odvetví na základe metodické poznámky o horizontálnom hodnotení služieb všeobecného hospodárskeho záujmu ⁽⁴⁾. Tieto správy boli pravidelne prezentované a prediskutované na verejných vypočutiach v EHSV, počas ktorých zazneli protichodné názory. V roku 2007 Komisia v spolupráci s EHSV zorganizovala seminár o novej metodike hodnotenia na základe štúdie externého konzultanta a potom vypracovanie hodnotenia uvedených služieb všeobecného záujmu upadlo do zabudnutia.

4.4. EHSV opakuje svoju požiadavku uvedenú v stanovisku z vlastnej iniciatívy na tému „Nezávislé hodnotenie služieb všeobecného záujmu“ ⁽⁵⁾, v ktorom sa zasadzoval za posúdenie služieb všeobecného záujmu na národnej, regionálnej alebo miestnej úrovni členských štátov. To by malo byť nezávislé, pluralistické a vyvážené, malo by sa vzťahovať na hospodárske, sociálne a environmentálne aspekty, zakladať na rôznych kritériách a vychádzať z konzultácií so všetkými zainteresovanými stranami uskutočnených na úrovni Spoločenstva a s využitím novej metodiky hodnotenia harmonizovanej na európskej úrovni na základe spoločných ukazovateľov.

5. Právo na prístup k základným službám

5.1. V Charte základných práv (článok 36) sa EÚ vyzýva, aby „uznávala a rešpektovala prístup k službám všeobecného hospodárskeho záujmu, ktorý je ustanovený vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou, v súlade so zmluvami“ a vyžaduje, aby ich zahrnula medzi základné práva „s cieľom podporovať sociálnu a územnú súdržnosť Únie“.

5.2. Kľúčová zásada 20 piliera preto len potvrdzuje právo každého na prístup ku kvalitným službám všeobecného záujmu ako súčasť spoločných hodnôt EÚ. Rovnako ako v Protokole č. 26 ani v pilieri sa nevymedzujú podmienky prístupu, úroveň zabezpečenia ani postupy nápravy.

⁽³⁾ Pozri prieskumy Eurobarometra o službách všeobecného záujmu.

⁽⁴⁾ COM(2002) 331 final.

⁽⁵⁾ 267/2008.

5.3. EHSV sa domnieva, že koncepcia zaručeného prístupu pre všetkých je založená na zásadách rovnakého zaobchádzania, solidarity, univerzálnosti, continuity, blízkosti k používateľovi a cenovej dostupnosti.

6. Rovnaké zaobchádzanie

6.1. Pokiaľ ide o služby všeobecného záujmu, rovnaké zaobchádzanie je založené na rovnakom prístupe (univerzálom prístupe) k národným a cezhraničným službám pre používateľov v porovnateľných situáciách a zakazuje akúkoľvek diskrimináciu alebo sociálne vylúčenie (na základe štátnej príslušnosti, pohlavia, miesta bydliska, zdravotného postihnutia, veku atď.).

6.2. Rovnaké zaobchádzanie alebo povinnosť nediskriminácie však nebráni prijatiu opatrení, ktoré by poskytovali osobitné výhody pre určité kategórie používateľov (staršie osoby, osoby so zdravotným postihnutím alebo osoby so zníženou pohyblivosťou atď.).

6.3. V prípade niektorých služieb má byť univerzálne právo na prístup zaručené univerzálnou službou alebo záväzkami k službám vo verejnom záujme, ktoré sa ukládajú poskytovateľom služieb.

7. Univerzálna služba

7.1. Univerzálna služba je odôvodnená v kontexte liberalizácie určitých služieb všeobecného hospodárskeho záujmu, pri ktorých trh sám osebe nemôže ponúknuť celkové územné pokrytie, dostupné ceny alebo primeranú kvalitu služieb. Univerzálna služba sa vzťahuje na súbor požiadaviek všeobecného záujmu, ktorých cieľom je zabezpečiť, aby sa určité služby sprístupnili všetkým spotrebiteľom a používateľom na celom území členského štátu bez ohľadu na ich geografickú polohu, v predpísanej kvalite a s ohľadom na osobitné vnútroštátne okolnosti, za dostupnú cenu⁽⁶⁾. Doteraz bola univerzálna služba na úrovni Spoločenstva definovaná iba v oblastiach elektronických komunikácií, poštových služieb, služieb v oblasti elektrickej energie a bankovníctva.

7.2. Definícia univerzálnej služby sa preto vzťahuje len na „určité služby“, t. j. na služby, ktoré sú taxatívne vymenované. Univerzálna služba teda neznamená univerzálnosť, pretože nezaručuje prístup ku všetkým službám ponúkaným na trhu.

7.3. Platí to najmä pre elektronické komunikácie⁽⁷⁾, ktorých služby zahrnuté do univerzálnych služieb sú vo veľkej miere prekonané technologickým vývojom a už nezodpovedajú moderným komunikačným nástrojom dostupným na trhu.

7.4. Mnohé členské štáty, územia alebo aglomerácie značne zaostávajú, pokiaľ ide o vysokorychlostné elektronické komunikácie a/alebo celkové územné pokrytie mobilnými sieťami (šedé alebo biele oblasti), čo je v súčasnosti kľúčovým faktorom zlepšovania životných podmienok, napríklad uľahčením prístupu k zdravotnej starostlivosti, vzdelávaniu a iným verejným službám. V dôsledku toho súčasné zlyhanie „univerzálnej služby v oblasti elektronických komunikácií“ iba zväčšujú digitálnu priepasť.

7.5. Podľa príslušnej smernice by sa však „koncepcia univerzálnej služby mala vyvíjať tak, aby odrážala pokrok v technológii, rozvoj trhu a zmeny v požiadavkách užívateľa“⁽⁸⁾. Na tento účel musí Komisia podľa uvedenej smernice každé tri roky prehodnotiť rozsah univerzálnej služby, najmä s cieľom navrhnuť jej zmenu alebo opätovné vymedzenie Európskemu parlamentu a Rade.

7.6. EHSV preto odporúča prispôsobiť podmienky prístupu k elektronickým komunikáciám technologickému vývoju a najmä presadiť úplné pokrytie územia mobilnými sieťami a širokopásmovým pripojením.

8. Záväzky služieb vo verejnom záujme

8.1. V prípade určitých služieb všeobecného hospodárskeho záujmu, ktoré nevyužívajú univerzálnu službu, sa na všeobecné právo na prístup vzťahujú záväzky služby vo verejnom záujme uložené poskytovateľom takýchto služieb.

⁽⁶⁾ Zelená kniha o službách všeobecného záujmu z 21. mája 2003.

⁽⁷⁾ Smernica 2002/22/ES zo 7. marca 2002 o univerzálnej službe a právach užívateľov týkajúcej sa elektronických komunikačných sietí a služieb.

⁽⁸⁾ Odôvodnenie 1 smernice 2002/22/ES zo 7. marca 2002.

8.2. Napríklad verejná osobná cestná a železničná doprava nie je poskytovaná ako univerzálna služba, ale podlieha záväzkom služby vo verejnom záujme, ktoré sú vymedzené ako „podmienka vymedzená alebo určená príslušným orgánom s cieľom zaručiť také služby vo verejnom záujme v osobnej doprave, ktoré by poskytovateľ, ak by zohľadňoval svoj obchodný záujem, neposkytoval alebo neposkytoval v rovnakom rozsahu alebo za rovnakých podmienok bez odmeny“⁽⁹⁾. Z toho vyplýva, že služba verejnej dopravy, ktorá reaguje na potreby používateľov, nemusí nevyhnutne fungovať podľa pravidiel trhu. V mnohých členských štátoch sú však trasy železničnej a cestnej verejnej dopravy z dôvodu rentability rušené alebo nedostatočne udržiavané vo vidieckych alebo riedko osídlených oblastiach. To isté platí pre iné služby, ako sú poštové služby (zatváranie poštových úradov) alebo bankové služby (zatváranie pobočiek).

8.3. EHSV preto žiada, aby sa objasnil pojem všeobecného prístupu k službám všeobecného hospodárskeho záujmu a aby sa zaviedli legislatívne opatrenia, ktoré by zaväzovali členské štáty stanoviť ukazovatele na určenie všeobecného prístupu pre každú službu všeobecného hospodárskeho záujmu (hustota prístupových bodov k službám, maximálna vzdialenosť k prístupovému bodu, pravidelnosť služieb, počet kancelárií atď.).

9. Cenová dostupnosť

9.1. Trh môže v najlepšom prípade iba navrhnúť cenu stanovenú v závislosti od nákladov, čo však nemusí zaručiť všetkým ľuďom prístup k službe všeobecného hospodárskeho záujmu za dostupnú cenu. Jedno z nebezpečenstiev voľnej hospodárskej súťaže je preto pokušenie zo strany poskytovateľov služieb všeobecného hospodárskeho záujmu dodávať služby iba zákazníkom, ktorí sú a priori považovaní za „solventných“.

9.2. V snahe zabrániť tomuto riziku Protokol č. 26 vyžaduje, aby členské štáty zabezpečili vysokú úroveň cenovej dostupnosti pre každú službu všeobecného hospodárskeho záujmu.

9.3. Cenová dostupnosť je definovaná ako „cena služieb pre spotrebiteľov s nízkym/stredným príjmom v porovnaní s cenou pre spotrebiteľov s rozdielnou výškou príjmu“⁽¹⁰⁾.

9.4. Požiadavka cenovo dostupnej služby je preto dôležitým faktorom v boji proti sociálnemu vylúčeniu s cieľom umožniť každému jednotlivcovi prístup k službám všeobecného hospodárskeho záujmu bez ohľadu na jeho príjem. Zdá sa však, že 20. zásada Európskeho piliera sociálnych práv je reštriktívnejšia, keďže (iba) *ľuďom v núdzi treba poskytnúť podporu na prístup k týmto službám*.

9.5. Je potrebné uviesť, že záruka cenovo dostupného prístupu sa už nedosiahne prostredníctvom tzv. „primeranej“ sociálnej ceny, ale prostredníctvom sociálnej pomoci výlučne pre najchudobnejších obyvateľov. Najodkázanejšie osoby však nie sú jediní ľudia, ktorí majú vážne ekonomické ťažkosti s prístupom k službám všeobecného hospodárskeho záujmu.

9.6. Ak sa nedosiahne cieľ cenovo dostupného prístupu pre všetkých, regulačné orgány môžu uplatniť opatrenia na reguláciu cien. Preto Komisia a európsky zákonodarca zasiahli prostredníctvom nariadenia, aby znížili a následne zrušili poplatky za mobilné komunikácie v rámci Spoločenstva (poplatky za roaming), ak užívateľ cestuje v EÚ, ale nie vtedy, keď volá účastníkovi v EÚ zo svojho domova. Komisia vo svojom návrhu nariadenia o službách cezhraničného dodávania balíkov oznamuje záväzné opatrenia, ak sa situácia cien, ktoré zvýšili spoločnosti poskytujúce cezhraničné doručovanie balíkov, nezlepší do konca roka 2018⁽¹¹⁾.

9.7. Pokiaľ ide o posúdenie cenovej dostupnosti, EHSV už roky žiada, aby sa objasnili definícia cenovej dostupnosti služieb všeobecného hospodárskeho záujmu a zaviedli legislatívne opatrenia, na základe ktorých členské štáty budú musieť vymedziť ukazovatele na určenie tejto cenovej dostupnosti.

9.8. EHSV opakuje svoju požiadavku, aby sa stanovila cenová dostupnosť prostredníctvom stanovenia balíka služieb považovaných za základné, pričom miera finančného úsilia domácnosti pre každú z týchto služieb sa určí podľa toho, čo je prijateľné vzhľadom na minimálnu mzdu/minimálny príjem, pričom ceny nad touto úrovňou sa budú považovať za príliš vysoké a budú vyžadovať regulačné opatrenia alebo musia stanovovať právo na verejnú podporu.

10. Kvalitné základné služby

10.1. V Protokole č. 26 sa členské štáty vyzývajú, aby zabezpečili vysokú úroveň kvality služieb všeobecného hospodárskeho záujmu, zatiaľ čo pilier sa obmedzuje na „kvalitné“ základné služby.

10.2. Kvalitná služba je v každom prípade tá, ktorá uspokojuje používateľov. Na dosiahnutie tohto cieľa bude potrebné identifikovať používateľov, ich potreby a očakávania. Často sa však očakávania prejavujú až potom, keď sa používateľ sťažuje na nedostatky.

⁽⁹⁾ Nariadenie (ES) č. 1370/2007 z 23. októbra 2007.

⁽¹⁰⁾ COM(2002) 331 final.

⁽¹¹⁾ Návrh nariadenia COM(2016) 285 final.

10.3. Štandardy kvality sú na úrovni Spoločenstva stanovené pre mnohé služby všeobecného záujmu, ako napríklad poštové služby, elektronické komunikácie, dodávky vody, odvoz odpadu, osobnú dopravu, sociálne služby všeobecného záujmu atď. v rôznej miere a niekedy na veľmi nízkej úrovni. Napríklad, hoci väčšina Európanov má prístup ku kvalitnej pitnej vode, v niektorých členských štátoch mnohí občania uprednostňujú spotrebu balenej vody pre nepríjemnú chuť vody z vodovodu. Je potrebné pravidelne aktualizovať súčasné normy, aby sa zvýšila dôvera spotrebiteľov a zlepšila kvalita vodovodnej vody, čím sa dosiahne pozitívny vplyv na životné prostredie, keďže sa zníži množstvo plastového odpadu.

10.4. Kvalita služieb je kľúčovým faktorom pri hodnotení, ktoré navrhuje EHSV. Členské štáty teda budú musieť pre služby všeobecného hospodárskeho záujmu zvoliť ukazovatele zamerané na vnímanie spokojnosti ako rýchlosť, presnosť, spoľahlivosť, pohodlie, dostupnosť, spôsobilosť a ústretovosť poskytovateľov služieb atď. Kvalita zahŕňa aj aspekty ako životné prostredie, pracovné podmienky a ochranu spotrebiteľa.

10.5. Kvalita služieb priamo súvisí s právami spotrebiteľov. Pre určité služby všeobecného hospodárskeho záujmu (železničná doprava, pošta) sa v prípade nedostatočnej kvality (oneskorenia alebo zrušenia vlakových spojov alebo letov, straty alebo poškodenia poštových zásielok) stanovujú kompenzácie podľa európskych právnych predpisov. Vzhľadom na obrovské nedostatky v osobnej železničnej doprave v niektorých členských štátoch sa EHSV nemôže zbaviť dojmu, že niektorí poskytovatelia radšej zaplatia (mierne) odškodné, než aby investovali do kvality. Okrem toho práva na odškodnenie v prípade meškania sa v mnohých členských štátoch obmedzujú na hlavné linky, zatiaľ čo mestská, prímestská a regionálna osobná železničná doprava je vylúčená z akýchkoľvek kompenzácií v súlade s odchýlkami, ktoré povoľujú právne predpisy EÚ⁽¹²⁾.

10.6. EHSV žiada, aby sa systém náhrad v prípade meškania uplatňoval na všetky cesty vlakom bez ohľadu na prejednú vzdialenosť a aby sa právo na odškodné stanovilo od polhodinového meškania pri príchode vzhľadom na oficiálny cestovný poriadok alebo od 15-minútového meškania pri odchode.

10.7. EHSV v súvislosti s právami spotrebiteľov vo všeobecnosti požaduje zaviesť odškodnenie pre akékoľvek služby všeobecného záujmu v prípade nedodržania záväzkov vyplývajúcich zo služby vo verejnom záujme.

11. Sociálny prehľad európskeho semestra

11.1. Cieľom sociálneho prehľadu začleneného do európskeho semestra je identifikovať sociálne výzvy, ktorým čelia členské štáty pri uplatňovaní zásad Európskeho piliera sociálnych práv.

11.2. Zámerom tohto predbežného analytického nástroja v kombinácii s podrobnejšou analýzou na úrovni jednotlivých krajín je zhodnotiť situáciu v súvislosti so sociálnymi právami zakotvenými v európskom pilieri na základe kľúčových ukazovateľov sociálneho prehľadu. Medzi všetkými kľúčovými ukazovateľmi a druhotnými ukazovateľmi sociálneho prehľadu, ktoré sú uvedené v štatistickej prílohe k správam o jednotlivých krajinách, však chýbajú základné služby, na ktoré sa vzťahuje kľúčová zásada 20 piliera.

11.3. EHSV preto žiada, aby sa základné služby, na ktoré sa vzťahuje zásada 1 Európskeho piliera sociálnych práv, stali neoddeliteľnou súčasťou sociálneho prehľadu európskeho semestra.

V Bruseli 19. júna 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽¹²⁾ Nariadenie (ES) č. 1370/2007 z 23. októbra 2007.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Smerom k lepšej hospodárskej konvergencii a konkurencieschopnosti v rámci makroregiónov, ako je napríklad stratégia EÚ pre podunajskú oblasť – úloha nadnárodných klastrov

(prieskumné stanovisko)

(2019/C 282/03)

Spravodajca: **Dimitris DIMITRIADIS**

Konzultácia	20. septembra 2018
	list od Victora NEGRESCA, rumunského ministra povereného európskymi záležitosťami
Právny základ	článok 304 ZFEÚ
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	4. júna 2019
Prijaté v pléne	19. júna 2019
Plenárne zasadnutie č.	544
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	202/1/2

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) uznáva, že medziregionálna nadnárodná spolupráca vychádzajúca z už existujúcich historických, sociálno-hospodárskych a kultúrnych väzieb je nevyhnutnou reakciou na výzvy, ktoré vyplývajú z rýchleho rozvoja Európskej únie (EÚ) a ktoré boli čiastočne vyvolané zintenzívnenou globálnou hospodárskou súťažou a z toho vyplývajúcou nutnosťou rozšíriť kontrolované trhy z geografického aj hospodárskeho hľadiska. Veľmi dôležité je vytvorenie prepojeného cezhraničného a medziodvetvového systému spolupráce založeného na viacúrovňovom riadení, ako aj vytvorenie strategického rámca pre tematické body pre inštitúcie, ktoré budú financovať realizáciu dobre cielených projektov v makroregióne.

1.2. Počas svojich prvých desiatich rokov fungovania boli štyri makroregionálne stratégie užitočnými nástrojmi politiky súdržnosti, a to najmä tým, že posilňovali integráciu a spoluprácu a identifikovali dôležité procesy rozvoja, do ktorých sú zapojení občania a regióny. Tieto stratégie prispievajú k vytvoreniu hlbšej a širšej Európy prostredníctvom zapojenia kandidátskych a susedných krajín za rovnakých podmienok a podporou výmeny skúseností.

1.3. Výsledky, pokiaľ ide o znižovanie sociálnych a územných rozdielov a zvyšovanie environmentálnej udržateľnosti, sú však naďalej skromné. S najväčšou pravdepodobnosťou je to dôsledok zložitosti riadenia a medzivládnych opatrení, úrovne byrokracie, nedostatku medziregionálnej homogenity pri vykonávaní dohodnutých spoločných stratégií a nedostatočného zapojenia sociálnych partnerov, sociálno-hospodárskych subjektov a organizácií občianskej spoločnosti.

1.4. EHSV súhlasí s tým, aby sa makroregionálne stratégie chápali ako laboratóriá na rozvoj prístupu zdola nahor pri riešení nových výziev, ktorým čelí európska spoločnosť a hospodárstvo. Tieto výzvy sa týkajú oblastí, ako sú migrácia, udržateľné dodávky energie, trh práce, vzdelávanie a digitalizácia, pričom krajiny, regióny a obce ich nie sú schopné riešiť samostatne. Medziregionálna, medzinárodná spolupráca je účinnejšia a umožňuje spoločné riešenia.

1.5. Makroregionálne stratégie môžu podporiť európsku integráciu a slúžiť ako hlavný strategický rámec pre politiky súdržnosti a udržateľnosti. Makroregionálne stratégie by sa mali financovať spolu s osobitnými programami, ako je program mestských inováčných opatrení. Zdá sa byť rozumné začleniť do revidovaného procesu plánovania vykonávania politiky súdržnosti 2020+ povinné uplatňovanie tematického strategického rámca vyplývajúceho z makroregionálnych stratégií vo vzťahu k iným politikám a so zreteľom na rozšírenie EÚ a susedské vzťahy.

1.6. Makroregionálne stratégie by sa okrem toho mali zamerať na celý rad politík, ktoré sa presadzujú v rámci Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj OSN, ktorá bola prijatá v roku 2015. Posilní sa tým medzinárodná viditeľnosť a uznanie a podpora regionálnej spolupráce v rámci štyroch makroregionálnych stratégií.

1.7. Na základe podrobnej diskusie o uvedených skutočnostiach uvádza EHSV v oddiele 5 tohto stanoviska zoznam konkrétnych návrhov politík. Možno ich zhrnúť takto: i) spolu s potrebou posilnených politických zásahov musíme znížiť byrokratickú záťaž; ii) zaviesť funkčné siete, prepojenie a riadenie existujúcich databáz a pomôcť verejnosti využívať existujúce údaje a informácie; iii) uprednostniť vytváranie sietí a zoskupovanie sociálnych partnerov, miestnych sociálno-hospodárskych subjektov a organizácií občianskej spoločnosti, a to v územnom (medziregionálne klastre a vytváranie partnerstiev vo forme klastrov), ako aj odvetvovom zmysle (podľa prístupu štvoritej špirály); iv) v budúcnosti budú makroregionálne stratégie významne ťažiť z efektívnych sietí pre vzdelávacie činnosti v súvislosti s digitalizáciou výroby, ako aj z iniciatív zameraných na účinné medziregionálne výskumné a inovačné ekosystémy v základných a aplikovaných činnostiach v oblasti výskumu a vývoja.

1.8. Rozvoj a vykonávanie makroregionálnych komunikačných stratégií pre zainteresované strany zohráva silnú podpornú úlohu pri zvyšovaní viditeľnosti, podpore vytvárania sietí a účasti. Konsolidácia komunikácie a budovanie dôvery medzi základným riadením makroregionálnych stratégií a sociálnymi partnermi, podnikateľským sektorom, miestnymi subjektmi, občianskou spoločnosťou a akademickou obcou by sa mala naďalej podporovať prostredníctvom vypočutí a národných a makroregionálnych dní účasti.

2. Kontext tohto stanoviska

2.1. Makroregionálne stratégie EÚ sa zaviedli ako nástroje na uľahčenie nadnárodného vykonávania politík, čím sa podporila súdržnosť vo väčších geografických oblastiach. Jedným z ich cieľov bolo zvýšiť konkurencieschopnosť a sociálno-hospodársky rozvoj v oblastiach rozkladajúcich sa vo viacerých štátoch vrátane krajín mimo EÚ.

2.2. Toto prieskumné stanovisko bolo najskôr plánované ako stanovisko z vlastnej iniciatívy s cieľom preskúmať existujúce politické dokumenty EÚ v tejto oblasti vrátane správy EP o vykonávaní makroregionálnych stratégií⁽¹⁾ a nadviazať na existujúce hodnotenia EHSV týkajúce sa politiky EÚ zameranej na posilnenie cezhraničnej spolupráce a konvergencie. Na základe žiadosti rumunského predsedníctva sa táto téma ďalej rozšírila o význam nadnárodných klastrov⁽²⁾ pri posilňovaní konvergencie a konkurencieschopnosti v rámci makroregiónov. Stanovisko sa zameriava na navrhnutie spôsobov, ako lepšie nasmerovať a vykonávať makroregionálne stratégie. V prvom rade sa to uskutočňuje tým, že sa bližšie určia osobitné potreby v celom regióne, čím sa zabezpečí dosiahnutie konkrétnych výsledkov, a ďalej motivovaním zainteresovaných strán, aby sa aktívne zapájali, pričom sa zohľadní zásada „troch nie“.

2.3. Stanovisko je v súlade s politickými prioritami EHSV na rok 2018, najmä pokiaľ ide o „posilnenie sociálnej a územnej súdržnosti a presadzovanie základných práv“. Je takisto v súlade s prioritnými činnosťami výboru v rámci šesťmesačného predsedníctva Rady EÚ a so záujmami priemyslu, akademickej obce, sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti v makroregiónoch.

2.4. Očakáva sa, že stanovisko bude mať konštruktívny vplyv na tvorcov politiky v celej Európe a poskytne objektívnu analýzu a praktické návrhy na zlepšenie vykonávania makroregionálnych stratégií. Takisto sa v ňom oznámi, či je potrebné zvýšiť ich rozsah a aké inovačné nástroje by sa mohli navrhnúť na podnietenie spolupráce medzi zainteresovanými stranami vrátane príležitostí vyplývajúcich z nadnárodných, medziodvetvových zoskupení.

3. Všeobecné pripomienky: doterajší rozvoj makroregionálnych stratégií

3.1. Výkonnosť makroregionálnych stratégií negatívne ovplyvňovali zložité mechanizmy riadenia, úroveň byrokracie v rôznych krajinách a nedostatočne homogénny spôsob, akým sa v príslušných regiónoch vykonávali dohodnuté spoločné stratégie. To viedlo k nedostatočnej účasti sociálnych partnerov, sociálno-hospodárskych subjektov a organizácií občianskej spoločnosti. V dôsledku tejto skutočnosti bolo potrebné lepšie monitorovať vykonávanie makroregionálnych stratégií pomocou vhodných ukazovateľov. Vyžaduje si to spoľahlivé a porovnateľné údaje, ktoré na druhej strane musia byť dostatočne podrobné, aby odrážali situáciu v celej dotknutej oblasti⁽³⁾.

(1) (2017/2040 (INI).

(2) Treba uviesť, že pod pojmom „klastre“ rozumieme vytváranie sietí a tematickú alebo holistickú spoluprácu subjektov a inštitúcií zo súkromného sektora, verejnej správy, akademickej obce a občianskej spoločnosti (ktoré napr. prekračujú rámec vytvárania sietí malých a stredných podnikov).

(3) Pozri http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/studies/2017/macro-regional-strategies-and-their-links-with-cohesion-policy.

3.2. Z nedávnej analýzy vyplýva, že štyri makroregionálne stratégie, ktoré boli doteraz schválené – pre región Baltského mora, pre región Jadranského a Iónskeho mora, pre podunajskú oblasť a pre alpský región –, sa výrazne líšia, pokiaľ ide o úroveň hospodárskeho rozvoja zúčastnených krajín. Ukázalo sa, že hospodárska výkonnosť výrazne ovplyvňuje úroveň regionálnej spolupráce, ako aj účinnosť vykonávania politiky. V niektorých oblastiach navyše pretrvávajú problémy, ako sú napríklad záväzky, vlastníctvo, zdroje a najmä neefektívne riadenie.

3.3. Napriek nedostatku homogenity v makroekonomickej výkonnosti sa podunajský región vyznačuje silnými väzbami medzi rôznymi oblasťami v regióne a uspokojujú integráciou v oblastiach obchodu, investícií a energetiky. Situácia je však odlišná, pokiaľ ide o konkurencioschopnosť, a to s výraznými rozdielmi najmä medzi mestskými a vidieckymi oblasťami. Veľké rozdiely existujú aj v oblasti riadenia a inštitucionálnych aspektov.

3.4. Zdá sa, že všetky štyri makroregionálne stratégie boli úspešné v tom, že spojili na rôznych úrovniach verejnej správy rozmanité subjekty vrátane rôznych súkromných zainteresovaných strán, ako aj verejných orgánov. Najmä stratégia EÚ pre podunajskú oblasť (EUSDR) priniesla vysokú úroveň politického dialógu a spolupráce, a to aj s tretími krajinami. V tejto súvislosti je potrebné poznamenať, že najväčší pokrok sa dosiahol v oblastiach s predchádzajúcimi skúsenosťami so spoluprácou, pričom sa vychádzalo z hlbších, historických sociálno-hospodárskych väzieb.

3.5. Vysoké očakávania, pokiaľ ide o výsledok multiregionálnej spolupráce, zjavne viedli k tomu, že význam budovania inštitucionálnych kapacít sa v prvých fázach vývoja makroregionálnych stratégií posudzoval nesprávne. Pri definovaní programu spolupráce v makroregióne je nevyhnutné klásť dôraz na otázky, ktoré si vyžadujú koordináciu medzi jednotlivými odvetvami a územiami, najmä pokiaľ ide o budovanie inštitucionálnych kapacít.

3.6. Celkový úspech makroregionálnej stratégie súvisí s rozvojom politických riešení prostredníctvom spoločného úsilia naprieč regionálnymi hranicami. Na zabezpečenie dobrej výkonnosti je nevyhnutné zaviesť spoluprácu zdola nahor, do ktorej budú zapojení sociálni partneri, sociálno-hospodárske subjekty a organizácie občianskej spoločnosti, ako aj všetky zainteresované subjekty z celej geografickej oblasti, pričom sa použije prístup štvoritej špirály. Môže ísť o subjekty z oblasti priemyslu, akademickej obce, výskumu a vývoja, správy vecí verejných (najmä na miestnej a regionálnej úrovni), občianskej spoločnosti a sociálneho hospodárstva.

3.7. Súvisí s tým aj skutočnosť, že Komisia výrazne podporovala cezhraničné klastre prostredníctvom série programovacích rámcov a finančných nástrojov – Europe INNOVA, Interreg, EFRR a ESF, najmä pokiaľ ide o rozvoj ľudského kapitálu a celoživotné vzdelávanie. Keďže je možný väčší pákový efekt iných miestnych a/alebo súkromných zdrojov, tento už existujúci rámec bol obohatený o súčasnú podporu európskych strategických partnerstiev v oblasti klastrov v rámci klastrových projektov COSME a INNOSUP-1 pre nové priemyselné hodnotové reťazce v rámci programu Horizont 2020⁽⁴⁾, ako aj o využívanie nástrojov, ako je program „InvestEU“ a Nástroj na prepájanie Európy. Je naliehavo potrebné koordinované opatrenie zamerané na znižovanie byrokratických prekážok a priamu podporu vytvárania a prevádzky podnikateľských sietí prostredníctvom daňových stimulov, finančnej podpory pre činnosti v oblasti výskumu a vývoja v rámci klastrov a holistických stratégií pre cezhraničné uvádzanie na trh.

3.8. V hodnotení politiky súdržnosti *ex post* sa odkazuje na prepojenie medzi inteligentnou špecializáciou a klastrami. Z príslušných skúseností vyplynulo, že: i) podpora vytvárania sietí a zakladanie klastrov medzi spoločnosťami patrí medzi najúspešnejšie spôsoby podpory inovácií a rozvoja medzi MSP. Tento nástroj sa však používal okrajovo. Príkladom je projekt DanuBioValNet, ktorým sa zavádzajú nové hodnotové reťazce pre bioprodukty v podunajskej oblasti; ii) sprostredkovanie vo forme konzultačných a administratívnych služieb (napr. prostredníctvom agentúr regionálneho rozvoja, obchodných komôr, riadiacich pracovníkov klastrov atď.) zvyšuje efektívnosť vytvárania sietí a klastrov⁽⁵⁾.

3.9. Rozdiely vo vykonávacích predpisoch medzi krajinami boli hlavnou prekážkou realizácie centrálne vypracovaných plánov politiky. Efektívnosť spolupráce sa môže maximalizovať len vtedy, ak sa prijímajú moderné prístupy, ako sú zoskupenia projektov, projektové reťazce a projektové platformy, ktoré prechádzajú od komunikácie ku koordinácii a nakoniec k spoluvytváraniam. Plánovanie financovania by malo byť flexibilné a musí rešpektovať regionálne kompetencie a rámcové podmienky. Je potrebné starostlivo preskúmať spektrum existujúcich finančných zdrojov a nástrojov vrátane nástroja IPA II, ktorý má veľký význam.

(4) Je dôležité spomenúť úspech projektu INNOSUP-1 pri podpore vytvárania klastrov. Prvých šesť prebiehajúcich projektov INNOSUP-2015, ktoré boli spustené v rokoch 2016/2017, sa týkalo viac ako 2800 MSP (napr. prostredníctvom podujatí zameraných na nadviazovanie kontaktov a výziev na predkladanie nápadov/projektov spolupráce atď.) a poskytovania priamej podpory pre 449 MSP (napr. prostredníctvom poukazov na podporu inovácií). Klastrové projekty INNOSUP-1 teda celkovo podporujú 2000 MSP.

(5) Pozri hodnotenie *ex post* programov politiky súdržnosti 2017 – 2013, financovaných z EFRR a Kohézneho fondu, druhý pracovný balíček – Support to SMEs, Increasing research and innovation in SMEs and SME development, zmluva č. 2014CE16BAT002, záverečná správa, s. 10 – 11 a 14 – 17.

3.10. Na zabezpečenie lepšej koordinácie a riadenia makroregionálnych stratégií je potrebné jasne vymedziť úlohu jednotlivých zainteresovaných strán, najmä vo vzťahu k financovaniu. Budúce programy by mali uľahčiť nadnárodnú spoluprácu nad rámec podpory jednotlivých projektov. V tejto súvislosti by miestne subjekty mohli koordinovať svoje príspevky k prebiehajúcej diskusii o stanovení priorít pre ciele a nástroje na nasledujúce programové obdobie 2021 až 2027. Mohla by to byť vynikajúca príležitosť na obnovenie štyroch makroregionálnych stratégií a zahrnutie priorít vyplývajúcich z prístupov inteligentnej špecializácie.

4. Konkrétne pripomienky: najnovšie trendy ovplyvňujúce budúcnosť makroregionálnych stratégií

4.1. Takmer desať rokov od zavedenia prvej makroregionálnej stratégie (stratégie EÚ pre región Baltského mora – EUSBSR) sa súčasný politický a sociálno-hospodársky kontext na medzinárodnej a regionálnej úrovni vyznačuje niekoľkými trendmi a/alebo potrebami, ktoré sú jasne spojené s makroregionálnymi stratégiami. Začneme preskúmaním tých, ktoré vyplývajú zo štrukturálneho sociálno-hospodárskeho vývoja, a potom sa budeme zaoberať trendmi súvisiacimi s ochranou životného prostredia a nedostatkom zdrojov.

4.2. Súčasné globálne ekonomické podmienky poukazujú na to, že prepojenie ciest je dôležitejšie ako kontrola územne vyhradených trhov a pôvod zdrojov. Tým sa na druhej strane zvyrazňuje celosvetový význam konkrétneho regiónu, a to od regiónu Baltského mora po východnú Európu, Čierne more a (východné) Stredozemie. Vzhľadom na to, že mobilita komodít a kapitálu v celej Európe a Ázii je pre budúcu hospodársku (a politickú) štruktúru kľúčová, v konkrétnej širšej oblasti narastá záujem a napätie. Takisto sa tým potvrdzuje vhodnosť vypracovania osobitných makroregionálnych stratégií. Svedčí to aj o celosvetovom význame ich úspechu a zdôrazňujú sa priority nad rámec regiónu.

4.3. S uvedeným úzko súvisí skutočnosť, že hlavné migračné toky prechádzajú cez podunajskú oblasť a región Jadranského/Iónskeho mora. Okrem už spomínanej mobility komodít a kapitálu sa ako hlavná sociálno-hospodárska, kultúrna a politická otázka ukázala mobilita ľudí. Humanitárne otázky, hospodárske príležitosti a bezpečnostné obavy sú v tejto kritickej a zložitej téme faktormi, ktoré musia byť zahrnuté do programu každej makroregionálnej stratégie v súlade s historickým európskym sociálno-politickým *acquis*.

4.4. Skutočnosť, že dve makroregionálne stratégie EÚ sa týkajú regiónov sústredených okolo mora, zdôrazňuje význam námorných spojení, environmentálnych aspektov a hospodárskych činností súvisiacich s morom. Subjekty zapojené do EUSBSR a stratégie EÚ pre región Jadranského a Iónskeho mora (EUSAIR) by preto mali venovať osobitnú pozornosť prioritám modrého rastu a rizikám a príležitostiam súvisiacim s modrým hospodárstvom, na ktoré okrem iných poukázali EÚ, EHSV, OSN a Svetový fond na ochranu prírody (WWF).

4.5. Hlavným strategickým cieľom makroregionálnych stratégií bolo podporiť hospodársku konvergenciu v EÚ, ktorá je nesmierne dôležitá pre hospodársku udržateľnosť a progresívnu politickú rovnováhu na vnútroštátnej a európskej úrovni. Napriek politickej vôli a vynaloženým rozpočtovým prostriedkom EÚ však namiesto toho zo štatistik bohužiaľ vyplýva, že regióny sa zo sociálno-hospodárskeho hľadiska líšia, čo vedie k politickým turbulenciám⁽⁶⁾. V makroregionálnych stratégiách, najmä tých, ktoré sa zameriavajú na strednú a východnú Európu, to treba náležite zohľadniť, pričom sa musí zintenzívniť úsilie o vykonávanie politik v tejto oblasti so skutočným zapojením sociálnych partnerov, miestnych sociálno-hospodárskych subjektov a organizácií občianskej spoločnosti. Makroregionálne stratégie sa zároveň ukazujú ako veľká podpora pri začleňovaní nových a perspektívnych členských štátov do EÚ. Je to zjavné v prípade krajín západného Balkánu s prepojeniami na stratégie EUSDR a EUSAIR, ale aj v prípade Moldavska a Ukrajiny, ktoré dostávajú pomoc pri vykonávaní dohody o pridružení s EÚ.

4.6. Výskum v oblasti humanitných a spoločenských vied poukázal na potrebu prechodu od prístupu založeného na blahobyte k prístupu založenému na maximalizácii blahobytu, pričom dôraz sa presúva z kvantitatívnych úspor z rozsahu na zvýšenú kvalitatívnu rozmanitosť. V tomto zmysle sa rozmanitosť Európy vyplývajúca z jej histórie a prírodných charakteristík, najmä v regiónoch existujúcich makroregionálnych stratégií, stáva v novovznikajúcej globálnej ére významnou komparatívnou výhodou. Preto by sa malo zabezpečiť, aby potreba posilnenia sociálno-hospodárskej konvergenie nevedla k politikám, ktoré by mohli znížiť význam tejto „sociálno-kultúrnej a environmentálnej rozmanitosti“ ako zdroja. Naopak, makroregionálne stratégie by mohli podporovať zachovanie rozmanitosti z kvalitatívneho hľadiska a stimulovať realizáciu projektov, ktoré posilnia medziregionálnu spoluprácu pri vytváraní nových produktov a služieb.

⁽⁶⁾ Pozri Zarotiadis a Gkagka (2013), European Union: A diverging Union?, Journal of Post-Keynesian Economics, zv. 35, s. 537 – 567.

4.7. Intenzívnejšia medzinárodná hospodárska súťaž teda vo všeobecnosti znamená, že vytváranie sietí je čoraz dôležitejšie. Exponenciálny nárast produktivity práce zahŕňajúci rastúci význam kvalitatívnych diferenciácií si však vyžaduje vytváranie klastrov a štruktúr spolupráce, ktoré budú v horizontálnych činnostiach využívať výhody súvisiace s úsporami z rozsahu – napr. propagácia, logistika a preprava, výskum a vývoj –, hoci takisto udržuje a dokonca zvyšuje schopnosť poskytovať špecializované produkty a služby. Inými slovami, pre súčasný vývoj na medzinárodných trhoch je potrebné rozvíjať územné a medziodvetvové klastre (polo-)autonómnych výrobcov. Mala by to byť jedna z hlavných priorít štyroch makroregionálnych stratégií (7).

4.8. Pridanú hodnotu možno dosiahnuť prepojením jednotlivých makroregionálnych stratégií, tak ako v prípade EUSBSR a EUSDR (8). Zdá sa uskutočniteľné, najmä v prípade otázok týkajúcich sa ochrany životného prostredia a racionálneho využívania vyčerpatelných zdrojov a energie. Dobrým príkladom toho sú príslušné úspešné prípady spolupráce medzi obchodnými komorami v regiónoch EUSDR a EUSAIR (9).

4.9. S cieľom zvýšiť hospodársku prosperitu by sa makroregionálne stratégie mali čoraz viac zameriavať na iniciatívy v oblasti čistých technológií a procesy podporujúce prechod z lineárneho hospodárstva na obehové hospodárstvo. Medzi príklady patria projekty EUSBSR, ktoré sa budú realizovať v rámci iniciatívy Čistejšia rast, a projekty CirculAlps a AlpLinkBioECO v rámci EUSALP.

4.10. Zmena klímy je výzva, ktorá sa musí riešiť vhodne koordinovaným spôsobom vo väčších geografických oblastiach: ciele investície súvisiace so životným prostredím by mali pomôcť minimalizovať dôsledky extrémnych poveternostných udalostí a iných nepriaznivých účinkov zmeny klímy a zároveň zachovať prevládajúce hospodárske podmienky a ekologické charakteristiky daných oblastí. Ďalším príkladom je zvýšená námorná doprava najmä na Dunaji, ktorá by mohla viesť k zníženiu emisií skleníkových plynov a k lepšej kvalite ovzdušia vo všetkých oblastiach dotknutých cestnou nákladnou dopravou. Makroregionálna spolupráca by mala viesť k primeraným udržateľným a holistickým stratégiám v oblasti dopravy.

4.11. Ďalším dôsledkom potreby zásadného zníženia emisií skleníkových plynov (ako sa uvádza v Parížskej dohode z roku 2015) je prenikanie obnoviteľných zdrojov energie. Táto „energetická transformácia“ zahŕňa postupné vyradovanie elektrární na fosílna palivá a rýchle zvyšovanie počtu veterných turbín a fotovoltických elektrární. Táto transformácia so sebou prináša výrazné zmeny v systéme zásobovania energiou vo forme nových koncepcií, ktoré takisto umožnia väčšiu flexibilitu pri obchodovaní s elektrickou energiou medzi regiónmi a krajinami. Makroregionálna spolupráca určite zlepši pravdepodobnosť správneho rozhodovania o otázkach týkajúcich sa energetickej transformácie.

4.12. Uvedené dimenzie týkajúce sa nevyhnutnej orientácie makroregionálnej stratégie sa celkovo zhodujú so škálou politík predadzaných v rámci Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj, ktorú prijali všetky členské štáty OSN v roku 2015. Makroregionálne stratégie by mali vziať do úvahy najmä prebiehajúce činnosti na dosiahnutie rôznych cieľov udržateľného rozvoja, ktoré by mohli byť v súlade s existujúcimi regionálnymi sieťami stratégie udržateľného rozvoja (10). Úprava programov štyroch makroregionálnych stratégií v tomto rámci posilní potrebný holistický prístup. Podporí aj medzinárodné zviditeľnenie a uznanie a prispeje k regionálnej spolupráci v EÚ.

5. Návrhy politiky

5.1. Aj keď je potrebné posilniť politické zásahy a aktívne podporovať záväzok v súvislosti s makroregionálnymi stratégiami, je takisto nevyhnutné znížiť už aj tak rozsiahlu byrokratickú záťaž. Nástrojom na tento účel by mohlo byť podnietenie priamej koordinácie verejných zainteresovaných strán v rámci európskeho zoskupenia územnej spolupráce (EZÚS) alebo spolupráca súkromných zainteresovaných strán, ako aj systémov osobitného tematického obsahu.

(7) Pozri závery Rady z 12. marca 2018, v ktorých sa vyzýva na ďalší rozvoj európskej klastrovej politiky s cieľom spájať a rozširovať regionálne klastre do celoeurópskych klastrov svetovej úrovne na základe zásad inteligentnej špecializácie, aby sa podporil vznik nových hodnotových reťazcov v celej Európe.

(8) Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o vykonávaní makroregionálnych stratégií EÚ, COM(2019) 21 final.

(9) Združenie podunajskej obchodnej komory podpísalo dohodu o spolupráci s fórom obchodných komôr na pobreží Jadranského a Iónskeho mora na účely výmeny skúseností a spolupráce na projektoch, kde sa tieto dve stratégie dopĺňajú.

(10) Napríklad novozaložená sieť SDSN pre Čierne more (<http://sdsn-blacksea.auth.gr>/a <http://unsdsn.org/news/2018/10/31/presenting-a-new-regional-chapter-sdsn-black-sea/>), sieť SDSN pre Stredozemie (<http://www.sdsn-mediterranean.unisi.it/>) a sieť SDSN pre severnú Európu (<https://www.unsdsn-ne.org/>).

5.2. Chýbajú spoľahlivé podrobné údaje, ktoré by umožnili porovnanie medzi regiónmi a medzi sektormi. Vo všeobecnosti je potrebné zaviesť funkčné siete a riadenie existujúcich databáz, ktoré by mohli byť založené na veľkých dátach, ale aj na konkrétnych informáciách.

5.3. Rovnako ako zabezpečenie prístupu verejnosti k týmto prepojeným funkčným databázam je zároveň potrebné zvýšiť schopnosť verejnosti využívať existujúce údaje a informácie. Je nevyhnutné disponovať technickou podporou pre makroregionálne stratégie a poskytovať prístup k nástrojom na využívanie príslušných údajov s cieľom podporiť miestne aj národné vlády a súkromné subjekty a súkromných aktérov. Malo by to byť organizované centrálné, avšak so zameraním na daný región.

5.4. Vytváranie sietí medzi sociálnymi partnermi, miestnymi sociálno-hospodárskymi subjektmi a organizáciami občianskej spoločnosti v územnom, ale aj odvetvovom zmysle (využívaním prístupu štvoritej špirály), ako aj ich aktívna účasť na politikách týkajúcich sa rozhodovania, plánovania a hodnotenia, je mimoriadne užitočné na vykonávanie makroregionálnych stratégií v budúcnosti s cieľom posilniť súdržnosť a sociálnu a environmentálnu udržateľnosť.

5.5. Okrem toho musia byť prijaté osobitné politické iniciatívy na posilnenie vytvárania a rozvoja medziregionálnych klastrov a partnerstiev vo forme klastrov ⁽¹¹⁾:

- i) prehodnotenie kritérií na účasť v klastroch podporovaných z fondov EÚ a fondov členských štátov v snahe zvýšiť účasť úspešnejších podnikov bez toho, aby sa riskovalo sebaurčenie sietí a relatívna autonómia zúčastnených partnerov;
- ii) financovanie, a najmä iné prostriedky na podporu klastrov a sietí – napr. opatrenia týkajúce sa daní a procesov – by mali byť včas rozšírené tak, aby trvanie klastrov nebolo obmedzené vo fáze návrhu a aby sa im nebránilo dosiahnuť ich maximálnu potenciálnu úroveň organizačnej zrelosti a finančnej sebestačnosti ⁽¹²⁾;
- iii) v národnom a (medzi-)regionálnom strategickom plánovaní sa musia zväziť rozvíjajúca sa celosvetová situácia a spôsoby podpory miestnych činností súvisiacich s vytváraním klastrov v tomto rámci. Okrem toho by malo existovať viac stimulov na vytvorenie štruktúr, ktoré spájajú existujúce klastre navzájom v regionálnom a medzisektorovom zmysle, čím sa využije komplementárnosť holistických intervencií;
- iv) primeraná požiadavka zaoberať sa miestnymi charakteristikami a špecifikami často spôsobuje vznik klastrov, ktoré nemajú medzinárodné zameranie nad rámec cezhraničného rozmeru konkrétneho regiónu. To sa musí zlepšiť a aplikované podporné politiky by mali mobilizovať sociálno-hospodárske fungovanie globálneho smerovania vzhľadom na význam internacionalizácie podnikov. Okrem toho to pomôže preklenúť časový odstup medzi politickými iniciatívami a rozhodovaním podnikov.

5.6. Existujúce a budúce makroregionálne stratégie budú výrazne ťažiť z efektívnych iniciatív týkajúcich sa vytvárania sietí v oblasti vzdelávania a administratívnych služieb, ako aj v rámci efektívnych medziregionálnych výskumných a inovačných ekosystémov a v činnostiach v oblasti základného a aplikovaného výskumu a vývoja. V prebiehajúcich konzultáciách týkajúcich sa revízie plánu EUSDR sa konštatovalo, že kapacity miestnych a regionálnych správ sa posilnia prostredníctvom iniciatív na budovanie kapacít, projektov spolupráce, sietí na vzájomné učenie, výmeny osvedčených postupov a politických odporúčaní. Mohli by sa podporovať prostredníctvom financovania v malom rozsahu (ako sú globálne granty alebo iné nástroje) pre miestne subjekty (malé podniky, organizácie občianskej spoločnosti, mládežnícke organizácie, akademická obec atď.), ktoré podporia inkluzívne prostredie pre inováciu na nadnárodnej úrovni.

5.7. Predovšetkým pokiaľ ide o vytváranie sietí v oblasti vzdelávania, by mohli byť činnosti byt' zakotvené v existujúcich štruktúrach, ako je program Erasmus+. Politické odporúčania by sa mali zameriavať na kľúčové aspekty konkrétnej geografickej oblasti s cieľom otvoriť nové možnosti pre zlepšené produkty a služby podporujúce podnikanie, a napokon propagovať celoživotné vzdelávanie miestneho ľudského kapitálu v súvislosti s požiadavkami vyplývajúcimi z digitalizácie výroby.

5.8. V regiónoch štyroch makroregionálnych stratégií panuje dlhoročná tradícia historických, sociálno-hospodárskych, kultúrnych a politických väzieb, ktoré môžu mať pozitívny aj problematický charakter. Tieto väzby sa môžu využívať konštruktívnym spôsobom tým, že sa podpora alternatívne nástroje na vytváranie medziregionálnych klastrov a spoluprácu, ako je napríklad EZÚS.

V Bruseli 19. júna 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽¹¹⁾ Konkrétne návrhy sú v súlade s prvou správou o pokroku o európskych strategických partnerstvách pre klastre, ktorú vypracovalo Európske stredisko pre klastre a priemyselné zmeny (#EOCIC), ktorá poskytuje prehľad prvých výsledkov, skúseností a osvedčených postupov, ktoré boli dosiahnuté v rámci druhej generácie európskych strategických partnerstiev internacionalizovaných klastrov (ESCP-4i).

⁽¹²⁾ Táto potreba časového zvýšenia financovania je takisto v súlade s návrhom spoločných iniciatív v oblasti klastrov v rámci programu jednotného trhu COSME.

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

544. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV, 19.6.2019 – 20.6.2019

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskej centrálnej banke, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a Európskej investičnej banke Investičný plán pre Európu: hodnotenie a ďalšie kroky

[COM(2018) 771 final]

(2019/C 282/04)

Spravodajca: **Petr ZAHRADNÍK**Pomocný spravodajca: **Javier DOZ ORRIT**

Konzultácia	Európska komisia, 18. februára 2019
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní EÚ
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	4. júna 2019
Prijaté v pléne	19. júna 2019
Plenárne zasadnutie č.	544
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	180/0/8

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV vo všeobecnosti víta Investičný plán pre Európu, pretože prispieva k podpore investícií v EÚ a efektívnejšiemu využívaniu obmedzených finančných zdrojov na účely strategického investovania v celej Európe ako nového druhu prerozdelenia finančných prostriedkov EÚ. EHSV odporúča, aby sa v EÚ stanovil investičný cieľ, ktorý by bol jedným z kritérií dlhodobej a udržateľnej investičnej politiky. Tento investičný cieľ by mohol byť súčasťou pravidelného cyklu európskeho semestra a každoročne by sa vyhodnocoval.

1.2. Cieľom Investičného plánu pre Európu a všeobecnejšie investícií financovaných z verejných zdrojov by mala byť podpora strategických cieľov EÚ, a to vrátane: a) podpory vzostupnej hospodárskej a sociálnej konvergenencie medzi členskými štátmi, b) udržateľných investícií v súlade s cieľmi udržateľného rozvoja Organizácie Spojených národov, c) uľahčovania spravodlivej ekologickej a digitálnej transformácie, d) zvyšovania hospodárskej odolnosti európskych ekonomík, e) rozvoja strategickej infraštruktúry, f) podpory produktivity, výskumu, vývoja, inovácií, vzdelávania a odbornej prípravy, g) zvyšovania sociálnych investícií, h) podpory konkurencieschopnosti európskeho hospodárstva na celosvetovej úrovni. EHSV sa domnieva, že na dosiahnutie týchto cieľov, pokiaľ ide o geografické a odvetvové hľadisko, by bolo potrebné ďalšie usmernenie.

1.3. Urýchlené vytvorenie jednotného systému klasifikácie a ukazovateľov na určovanie stupňa udržateľnej výkonnosti na základe cieľov udržateľného rozvoja OSN a záverov Európskej rady z 20. júna 2017 by investorom pomohlo presmerovať svoje investičné toky do udržateľných činností ⁽¹⁾.

1.4. EHSV je presvedčený, že inovatívne finančné nástroje majú obrovský potenciál pokrývať oblasti spadajúce do navrhovaného Programu InvestEU. Verí v synergie medzi Programom InvestEU a budúcimi centrálnymi riadenými programami (napr. Nástroj na prepájanie Európy, Horizont Európa), pričom uprednostňuje využívanie nástroja založeného na návratnosti. Na dosiahnutie toho je pri kombinovaní niekoľkých programov alebo projektov potrebné zjednodušiť právne predpisy.

1.5. Jedným z najdôležitejších prínosov Programu InvestEU je podpora rozsiahlych európskych projektov (SESAR, ERTMS, inteligentné siete EÚ) založená na mobilizácii súkromných finančných zdrojov, avšak realizácia týchto projektov si vyžaduje aj opatrenia Komisie na vytvorenie vhodného regulačného a finančného rámca. Komisia by sa mala usilovať o to, aby sa do týchto veľkých projektov zapojili aj členské štáty.

1.6. EHSV sa domnieva, že EÚ by sa tentokrát mala pripraviť znášať väčšie riziko, aby sa viac podporila zamestnanosť a zvýšila životná úroveň. Preto odporúča, aby sa vo VFR na tento nástroj vyčlenil väčší podiel prostriedkov.

1.7. EHSV dôrazne podporuje úsilie Komisie zamerané na zistenie hlavných prekážok zistiť, aké sú hlavné prekážky intenzívnejšieho investovania do prostredia jednotného trhu, integrovanej infraštruktúry, požiadaviek na vzdelanie a zručnosti a do harmonizácie pravidiel štátnej podpory.

1.8. Napriek tomu sa výbor domnieva, že na prekonanie nedostatku investícií v EÚ, ktorý je jedným z najväznejších rizík pre budúcnosť európskeho hospodárstva, by bolo potrebné väčšie finančné úsilie EÚ, členských štátov a súkromného sektora. Preto vyzýva orgány EÚ, aby vo viacročnom finančnom rámci na roky 2021 – 2027 posilnili finančné kapacity Programu InvestEU.

1.9. Na druhej strane je výbor presvedčený o tom, že treba vynaložiť viac úsilia a zabezpečiť väčšie prepojenie medzi EFSI (alebo Programom InvestEU) a ďalšími investičnými programami EÚ a členských štátov a že je nevyhnutné podporovať potrebné synergie, a zabrániť tak duplicitu a vzájomnému prekryvaniu a presmerovať investície tak, aby sa dosiahli konkrétnejšie ciele.

1.10. EHSV navrhuje rozšíriť rozsah pôsobnosti Programu InvestEU tak, aby sa európskym podnikom poskytli potrebné záruky, ktoré im umožnia investovať mimo územia EÚ a podporia obchod EÚ.

1.11. EHSV dôrazne odporúča, aby Komisia zintenzívnila svoje úsilie zamerané na zvýšenie informovanosti európskych podnikov a občanov o výhodách, ktoré prináša Investičný plán pre Európu, najmä pokiaľ ide o MSP, vďaka čomu by si lepšie uvedomili prínos EÚ.

2. Všeobecný kontext návrhu a hlavné skutočnosti

2.1. V tomto stanovisku sa priamo ďalej rozvádzajú závery prijaté v stanovisku na tému InvestEU ⁽²⁾ a nadväzuje sa na ne, ako aj na ďalšie stanoviská k viacročnému finančnému rámci EÚ na roky 2021 – 2027 a stanoviská o ekonomickej a investičnej výkonnosti EÚ ⁽³⁾. Preto sa v tomto dokumente nebudú opakovat závery, ktoré boli explicitne vyjadrené v spomenutých stanoviskách, a týmto vyjadrujeme implicitný súhlas s nimi.

2.2. V oznámení Európskej komisie na tému *Investičný plán pre Európu: hodnotenie a ďalšie kroky* sa v plnej miere súhlasí so závermi prijatého stanoviska na tému InvestEU ⁽⁴⁾, najmä pokiaľ ide o tieto body:

— investičná činnosť je jediným významným makroekonomickým ukazovateľom, ktorý nedosiahol predkrízovú úroveň z rokov 2006 – 2007, a preto je plne odôvodnené a legitímne nabádať k využívaniu všetkých príslušných nástrojov na jej podporu;

— vytvorenie finančného nástroja na podporu investícií založeného na zásade záruky predstavuje významnú inováciu financovania veľkých investičných projektov vo verejnom záujme;

⁽¹⁾ Podľa akčného plánu Európskej komisie týkajúceho sa financovania udržateľného rastu.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 131.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 106, Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 83, Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 90, Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 126, Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 312 a Ú. v. EÚ C 159, 10.5.2019, s. 49.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 131.

- zapojenie súkromného kapitálu je na tento účel veľmi prospešné a žiaduce, avšak zle navrhnuté verejno-súkromné partnerstvá môžu nakoniec stať viac, ako priame verejné poskytovanie rovnakých služieb; verejné investície do kvalitných fyzicky a cenovo dostupných verejných služieb v EÚ musia byť prioritou;
- okrem domácich investícií by sa podpora mala poskytovať aj pri investíciách, ktoré majú významný cezhraničný rozmer, a tento model sa môže použiť aj na realizáciu investícií EÚ do rozvoja mimo EÚ;
- uskutočnenie štrukturálnych reforiem na úrovni členských štátov aj celej EÚ môže zvýšiť účinok investičných činností;
- tam, kde je to vhodné, by uskutočnené investície mali zodpovedať potrebám jednotného trhu vo všetkých jeho aspektoch, fungovaní finančných trhov, dopravnej a energetickej infraštruktúre a prípravenosti ľudských zdrojov na zvládnutie týchto výziev.

2.3. V oznámení Európskej komisie sa obsiahlejšie než zvyčajne uvádza potreba odstrániť prekážky, ktoré bránia väčšiemu investičnému oživeniu a efektívnejšiemu využívaniu finančných nástrojov na podporu investícií.

2.4. Kým v návrhu nariadenia o Programe InvestEU sa hovorí predovšetkým o technických parametroch tohto nástroja, oznámenie Komisie je zamerané hlavne na hospodárske, politické a sociálne súvislosti, ako aj na analýzu a opis prostredia, v ktorom sa bude nástroj využívať. EHSV s týmto všeobecným pohľadom na vec súhlasí.

2.5. Prvou hlavnou prioritou Junckerovej Komisie (od konca roka 2014 po začiatok roka 2015) bolo pomôcť odstrániť alebo zmenšiť nedostatok investícií v EÚ po kríze. Bez dostatočných a ziskových investícií nie je možné zabezpečiť budúcu hospodársku prosperitu Európy a jej schopnosť ekonomicky konkurovať na celosvetovej úrovni. Z tohto dôvodu bol prijatý a zavedený Investičný plán pre Európu, ktorý bude po roku 2020 symbolizovaný predovšetkým programom InvestEU. Jadrom je finančný nástroj vytvorený na základe rozpočtovej záruky. EHSV sa domnieva, že tento nástroj je vhodný nielen na zabezpečenie investícií v rámci EÚ, ale môže predstavovať aj vysoko účinnú platformu EÚ na rozvoj a podporu investičných projektov mimo EÚ (v súvislosti s novými cieľmi viacročného finančného rámca EÚ na roky 2021 – 2027 v oblasti vonkajšej činnosti, globalizácie a väčšieho počtu externých projektov).

2.6. Ziskovosť a efektívnosť investícií závisí od zdravej hospodárskej štruktúry. Štrukturálne reformy sa teda považujú za predpoklad zabezpečenia toho, aby investície priniesli očakávaný vplyv. Značné štrukturálne nedostatky majú za následok široké spektrum prekážok (regulačné a administratívne prekážky, prekážky pre spravodlivú hospodársku súťaž atď.). Tieto prekážky sú závažné tak na národnej, ako aj na cezhraničnej úrovni.

2.7. EHSV oceňuje skutočnosť, že EÚ podporuje čo najotvorenejšie prostredie pre investície aj obchod za predpokladu, že sa dodržiavajú pracovné a sociálne práva a chráni životné prostredie. Zároveň však venuje veľkú pozornosť čoraz väčšiemu globálnemu politickému a strategickému riziku, s ktorým môžu byť niektoré zahraničné investície spojené. EHSV víta a podporuje zavedenie ochrannej funkcie pre určité zahraničné investície, ktorých účel nie je primárne podnikateľský ani ekonomický, ale mocensko-politický.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV oceňuje prínosy Investičného plánu pre Európu, najmä v týchto smeroch:

- v čase krízy sa zastavilo súkromné financovanie, a preto sa neuspokojili potreby financovania; investori začali oveľa starostlivejšie a dôkladnejšie zvažovať riziká; ukázalo sa, že Investičný plán pre Európu je vhodnou, bezpečnou, praktickou a starostlivo premyslenou platformou na podporu investícií a kótovanie súkromných financií;
- Investičný plán pre Európu pozitívne prispel k cieľnému a systematickému sledovaniu prípadov zlyhania trhu alebo nepriaznivých investičných situácií a pomohol prispôsobiť vnímanie rizika potrebe riešiť ich trhovo kompatibilným spôsobom;
- z príkladov podporovaných projektov uvedených v oznámení Európskej komisie jasne vyplýva, že bez Investičného plánu pre Európu a Európskeho fondu pre strategické investície (EFSI) by súkromný kapitál nikdy nevstúpil do projektov tohto typu bez dostatočných záruk a primeraného pokrytia rizika (pokiaľ by k tomu nedošlo z filantropických pohnútok), pričom verejné zdroje pre takéto podniky by boli vzhľadom na ich povahu obmedzené;

— Investičný plán pre Európu a EFSI vyžadujú, aby sa projekty podrobili testu priamej finančnej návratnosti, a tým sa splnila minimálna úroveň kvality, ktorá sa pri nich vyžaduje.

3.2. Celkové verejné a súkromné investície v EÚ v roku 2018 predstavovali 20,5 % HDP EÚ, čo je stále o viac ako dva percentuálne body menej než v roku 2007. Pomalé oživenie miery investícií od roku 2013 bolo dôsledkom verejných aj súkromných investícií.

3.3. Verejné investície v EÚ²⁷ v rokoch 2014 – 2018 predstavovali v priemere 2,86 % HDP (2,68 % v eurozóne) v porovnaní s 3,40 % HDP v rokoch 2009 – 2013 (3,20 % v eurozóne)⁽³⁾. Hlavne v rokoch 2014 – 2017 bola tvorba čistého fixného kapitálu väčšinou záporná, čo naznačuje, že sa znižovali verejné kapitálové fondy. Keďže na makroúrovni je to v rozpore s cieľmi Investičného plánu pre Európu, EHSV nabáda Európsku komisiu, aby prijala opatrenia na podporu verejných investícií na úrovni členských štátov. Tieto opatrenia by sa mali spolu s ďalšími relevantnými nástrojmi európskeho semestra začleniť do odporúčaní pre jednotlivé krajiny.

3.4. Príčinou veľkej časti výpadku investícií sú súkromné investície. Vzhľadom na to bol celkový objem investičného plánu od začiatku príliš nízky. Počas päťročného obdobia Európska únia plánuje mobilizáciu investícií vo výške 500 miliárd EUR, čo ročne predstavuje 100 miliárd EUR alebo približne 0,6 % HDP EÚ.

3.5. EHSV si uvedomuje, aký záber majú návratné finančné nástroje na podporu investičnej činnosti v EÚ a súčasne aj ich zatiaľ nevyužitý potenciál. Napríklad kladú základy oveľa efektívnejšieho a vhodnejšieho využívania dostupných finančných prostriedkov. Na rozdiel od dotácií ide o návratné finančné prostriedky, ktoré sa po každom obrate môžu následne a opakovane používať. Okrem toho môže očakávané sprísnenie menovej politiky a zhoršenie dostupnosti úverov ešte zvýšiť ich atraktívnosť. Pokiaľ sa s nimi z hľadiska hospodárskej politiky a ich správy vhodne narába, umožňujú vytvoriť robustný finančný základ na výrazne dlhodobú (aj niekoľko desaťročí trvajúcú) podporu investícií vo verejnom záujme (je zásadné, aby sa verejný záujem definoval, pričom v súčasnosti prevláda názor, že finančné nástroje sú vhodné na nápravu rôznych druhov zlyhania trhu). Rozvoj finančných nástrojov okrem toho pomáha podporovať variácie finančných produktov na národných trhoch aj na celoeurópskom finančnom sprostredkovateľskom trhu a zvyšovať jeho rozmanitosť aj rozmanitosť dostupných finančných produktov a riešení.

3.6. EHSV zároveň zdôrazňuje, že určite nie každý projekt je vhodný na podporu s pomocou finančných nástrojov (všeobecným kritériom relevantnosti je existencia trhového prostredia a riziko zlyhania trhu v jeho mnohých formách). Tam, kde projekt preukazuje opodstatnenosť podpory prostredníctvom finančných nástrojov, sa účinok dosiahne tromi základnými spôsobmi:

- podporou projektu, ktorý je schopný dosiahnuť dodatočný a vyčísliteľný prínos (napríklad zvýšenie ziskovosti, zvýšenie produktivity); v takomto prípade sú príjemcami pomoci takmer výlučne jednotlivé podniky alebo ich zoskupenia, napríklad klastre;
- úsporami pri existujúcich procesoch (napríklad zníženie energetickej náročnosti a nákladov, zníženie prevádzkových nákladov optimalizáciou procesov); v tomto prípade môžu byť subjekty verejného sektora podporované finančnými nástrojmi rovnakým spôsobom ako podnikateľské subjekty;
- zavedením finančnej účasti odberateľov určitého výrobku alebo služby; túto účasť možno ďalej podporiť cieleňou dotáciou alebo iným štátnym alebo regionálnym programom podpory, ktorý umožní návratnosť finančného nástroja.

3.7. EHSV berie na vedomie základnú časť oznámenia Európskej komisie, ktorá je venovaná identifikácii existujúcich prekážok. Ide najmä o prekážky jednotného trhu a potrebu ďalej ho prehĺbiť a odstrániť prekážky (odstránením existujúcich administratívnych a regulačných prekážok aj technologickou modernizáciou jednotného trhu, a to realizáciou digitálneho jednotného trhu a s tým súvisiacej vykonávacej stratégie). Máme na mysli aj potenciál rozvoja kapitálových trhov a ich začlenenie do únie kapitálových trhov. Jestvujú aj prekážky a zároveň potenciál v oblasti prepojenosti dopravnej a energetickej infraštruktúry, či už rozvojom transeurópskych sietí (TEN), alebo na základe energetickej únie. Rovnako dôležité je nezabudnúť na ľudský rozmer a požiadavky na vzdelanie a zručnosti pracovnej sily (v súlade so zásadami európskeho piliera sociálnych práv), ani na zladenie s pravidlami štátnej podpory. Pokiaľ ide o optimalizáciu synergií v rámci VFR na roky 2021 – 2027, EHSV tiež konštatuje, že je nevyhnutné zabezpečiť maximálnu mieru súladu s EŠIF.

⁽³⁾ Európska hospodárska prognóza. Štatistická príloha. Európska komisia, november 2018.

3.8. EHSV sa domnieva, že je potrebné vynaložiť viac úsilia a zabezpečiť väčší súlad EFSI (alebo Programu InvestEU) s ďalšími investičnými programami Európskej únie a členských štátov. Pomôže to podporiť potrebné synergie a zabrániť duplicitie medzi programami.

3.9. Investície stimulované z verejných zdrojov by mali byť zamerané na presné ciele, ktoré budú jasne a strategicky stanovené na európskej úrovni v záujme plnenia strategických cieľov Únie. Oblasti, ktorým sa bude poskytovať podpora, sú uvedené v bode 1.2 tohto dokumentu. V tejto súvislosti sa EHSV domnieva, že by bolo potrebné vypracovať podrobnejšie pokyny pre EFSI a budúci Program InvestEU, hlavne pokiaľ ide o pridelovanie úverov jednotlivým odvetviám.

3.10. Konkrétnejšie, pokiaľ ide o akčný plán Európskej komisie o financovaní udržateľného rastu, je nevyhnutné urýchlene vytvoriť jednotný systém klasifikácie a ukazovateľov na určovanie stupňa udržateľnej výkonnosti, a to prostredníctvom holistického chápania vplyvu hospodárskych činností a investícií na udržateľnosť životného prostredia a efektívne využívanie zdrojov, ako aj na sociálne ciele a ciele v oblasti riadenia v súlade s cieľmi udržateľného rozvoja OSN a závermi Európskej rady z 20. júna 2017. Tento prístup by mal pomôcť investorom nasmerovať svoje investičné toky do udržateľných činností, ktoré umožnia vykonávať Agendu 2030 v plnom rozsahu, komplexne, integrované a efektívne⁽⁶⁾.

3.11. V pôvodnom Junckerovom pláne sa predpokladala záruka alebo poisťka 21 miliárd EUR na mobilizáciu investícií až do výšky 315 miliárd EUR. V Programe InvestEU Komisia navrhuje poisťku 38 miliárd EUR (+ ďalších 9,5 miliardy EUR od finančných partnerov) na mobilizáciu investícií až do výšky 650 miliárd EUR. Na prvý pohľad je zrejmé, že Program InvestEU zdvojnásobuje prostriedky stanovené v Junckerovom pláne a členským štátom navyše umožňuje vynaložiť až 5 % ich prostriedkov vyčlenených v rámci politiky súdržnosti na štyri druhy záruk. EHSV víta tento vylepšený nástroj, ale domnieva sa, že záväzok vo výške 15,2 miliardy EUR, ktorý predstavuje 1,2 % budúceho VFR, nie je dostatočný na dosiahnutie cieľa, ktorým je opätovné oživenie investícií na úroveň pred krízy. Napríklad 2 % záväzok (25,5 miliardy EUR) by mohol zmobilizovať dodatočné verejné a súkromné investície prevyšujúce 1 bilión EUR.

3.12. Je potrebné propagovať a podporovať účasť európskych podnikov a konzorcií na medzinárodných verejných súťažiach a verejnom obstarávaní. Rozsah pôsobnosti Programu InvestEU by sa mohol rozšíriť na všetky zemepisné oblasti a poskytovať záruky európskym podnikom, ktoré investujú mimo EÚ. Mohla by to byť prvá praktická reakcia na iniciatívu „Jedno pásmo, jedna cesta“.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. EHSV odporúča, aby sa v súlade so zásadou subsidiarity venovala náležitá pozornosť zabezpečeniu odstraňovania prekážok na štátnej a regionálnej úrovni.

4.2. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby jasne a jednoznačne určila možnosti integrácie EFSI, budúceho Programu InvestEU a EŠIF. V návrhu nariadenia sa na mnohých miestach odkazuje na súčinnosť medzi kapitolami a programami VFR, ale realita je voči týmto synergiám oveľa menej ústretová. Zo súčasnej praxe vyplýva, že možnosti kombinovať EFSI s EŠIF sú obmedzené. EHSV nepovažuje za žiaduce, aby sa v tomto pokračovalo, a navrhuje stanoviť jasné pravidlá, ktoré pri tom istom projekte umožnia využívať EŠIF (v podobe dotácie) a EFSI (v podobe finančného nástroja).

4.3. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby pri obhajovaní rozšírenia EFSI posudzovala investície komplexne. Členským štátom treba umožniť, aby mali fiškálne zdroje potrebné na verejné investície. Keďže výdavky sú vždy spojené s daňovými príjmami podľa súčasných fiškálnych pravidiel Európskej únie, musí ísť Európska komisia príkladom a účinnými nástrojmi rozhodne zakročiť proti daňovým podvodom, obchádzaniu daňových povinností, praniu špinavých peňazí a nezákonnej činnosti daňových rajov. Zahŕňa to aj odstránenie nekalej daňovej súťaže, ktorú v súčasnosti niektoré členské štáty praktizujú a ktorá podporuje agresívne daňové plánovanie nadnárodných spoločností.

4.4. Určité druhy investícií, napríklad do verejnej infraštruktúry, sa môžu zabezpečiť efektívnejšie a s menšími nákladmi pre spoločnosť skôr využitím verejného sektora, než verejno-súkromných partnerstiev. V takom prípade sa Európskej komisii odporúča, aby členským štátom umožnila dostatočne investovať bez toho, aby znižovali sociálne výdavky. Podľa dlhodobu platnej teórie a praxe v oblasti verejných financií by sa budúce generácie, ktoré budú mať prospech zo súčasných investícií, mali v súčasnosti zodpovedajúco podieľať na financovaní prostredníctvom štátnych dlhopisov. Ak by verejné investície mala financovať výlučne dnešná generácia prostredníctvom vyšších daní alebo nižších verejných výdavkov, niesla by neprimerane vysoké súčasné zaťaženie. V praxi to znamená zvýšenie flexibility Paktu stability a rastu (PSR) prostredníctvom tzv. zlatého pravidla, ktoré spočíva v tom, že verejné investičné výdavky sa nebudú zohľadňovať pri výpočte cieľov schodku verejného rozpočtu. Flexibilný prístup k vykonávaniu tohto nedávno upraveného Paktu stability a rastu, ktorý Komisia prijala v roku 2014, mal pozitívny dosah na rast. Mal by sa preto zachovať a zamerať na investície so silným verejným záujmom.

⁽⁶⁾ Pozri Legislatívne uznesenie Európskeho parlamentu z 28. marca 2019 o návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o vytvorení rámca pre zjednodušenie udržateľných investícií [COM(2018)0353 – C8-0207/2018 – 2018/0178(COD)].

4.5. Reforma HMÚ môže zabezpečiť potrebné verejné riadenie zodpovedajúcej investičnej politiky. Najmä dobudovanie bankovej únie a únie kapitálových trhov, ktoré umožnia fungovanie príslušných nástrojov, môže pomôcť financovať podniky, najmä MSP. EHSV to považuje za naliehavé a vyjadruje poľutovanie nad tým, že kvôli Európskej rade dochádza v tejto súvislosti k omeškaniam.

4.6. EHSV sa domnieva, že by bolo potrebné vypracovať podrobnejšie pokyny, pokiaľ ide o pridelovanie pomoci EFSI jednotlivým odvetviám a budúci Program InvestEU. Podľa názoru výboru by investície mali mať prioritu v troch sektoroch: a) vytvorenie európskeho ekologického a digitálneho hospodárskeho modelu, b) výskum, vývoj a inovácie a c) vzdelávanie a odborná príprava. Aby sa zabezpečil spravodlivý prechod na životaschopný ekologický a sociálny model, mali by sa podporovať investície sociálnej povahy v súlade s odporúčaniami skupiny na vysokej úrovni pre investície do sociálnej pomoci a podpory (⁷).

4.7. Z auditov Európskeho dvora audítorov a Európskej investičnej banky (EIB) vykonaných na vzorkách projektov v rámci okna pre infraštruktúru a inovácie vyplýva, že približne tretina projektov mohla byť úplne financovaná z iných zdrojov než z EFSI. Predkladatelia projektov si väčšinou vyberajú EFSI pre nižšie náklady financovania a čiastočne pre dlhšiu splatnosť úverov.

4.8. Považovať projekt, ktorý by sa realizoval vďaka iným zdrojom než je EFSI, za doplnkový z hľadiska EFSI zodpovedá všeobecnému netechnickému chápaniu doplnkovosti. Vyvoláva to otázku, aký význam má definícia a praktické uplatňovania doplnkovosti v nariadení o EFSI a v praxi pre reálnu ekonomiku. To môže ohroziť dôveryhodnosť veľmi potrebného EFSI. EHSV sa preto domnieva, že EIF by mal svoju činnosť zamerať v prvom rade na projekty, ktoré sú skutočne doplnkové v tom zmysle, že by sa nezrealizovali bez financovania z EFSI, aby sa tak zabezpečil maximálny účinok na reálnu ekonomiku a podporila dôvera širokej verejnosti v EFSI.

4.9. Ako uviedol Európsky dvor audítorov, metodikou použitou na odhad zmobilizovaných investícií sa v niektorých prípadoch nadhodnotil rozsah, v akom podpora z EFSI naozaj vyvolala dodatočné investície do reálnej ekonomiky. Okrem toho sa EHSV domnieva, že Európska komisia by sa mala riadiť odporúčaním Európskeho dvora audítorov a vypracovať porovnateľné výkonnostné a monitorovacie ukazovatele pre všetky finančné nástroje a rozpočtové záruky EÚ na zvýšenie transparentnosti a schopnosti posudzovania nimi dosiahnutých výsledkov.

4.10. Ako skonštatoval Európsky dvor audítorov, EFSI okrem toho čiastočne nahradil financovanie z iných centrálne spravovaných finančných nástrojov EÚ, najmä v doprave a energetike. EHSV vyzýva Komisiu a EIB, aby zväzili potenciálne budúce prekryvanie činností v rámci okna EFSI pre infraštruktúru a inovácie a finančných nástrojov európskych štrukturálnych a investičných fondov.

4.11. Aby sa zabezpečilo riadne hodnotenie investícií mobilizovaných vďaka EFSI, EHSV odporúča Európskej komisii, aby určila systematickú koncepciu zberu údajov, ktorý je potrebný na vykonávanie následných štatistických analýz s cieľom posudzovať predbežné multiplikačné odhady jednotlivých projektov. Môže to pomôcť zlepšiť budúce predbežné výpočty.

4.12. EHSV odporúča, aby okrem Európskeho centra investičného poradenstva (ktoré je primárne určené na podporu veľkých investičných projektov s jasnou európskou pridanou hodnotou), fungovala sieť národných a regionálnych poradenských miest s jednotnou metodikou a interpretáciou v celej EÚ a poskytovala poradenské služby najmä malým a stredným podnikom k ich skôr regionálne zameraným projektom.

4.13. EHSV opakuje, že je potrebné vykonať test vhodnosti projektov na návratné financovanie finančnými nástrojmi, a odporúča, aby Európska komisia zriadila expertnú platformu. Pritom sa musia dodržiavať tri základné požiadavky na finančné nástroje: efektívnosť (ktorú zabezpečuje správca týchto prostriedkov výkonom svojej funkcie, čím chráni verejný záujem kvalitatívne odlišným spôsobom než pri dotáciách), užitočnosť (založená na legitimitosti každého programu alebo jeho časti určenej na nástroje s návratnosťou) a hospodárska, sociálna a environmentálna udržateľnosť (založená na vymedzení zásady, že revolvingové nástroje by mali byť návratné).

(⁷) Investing in Social Care & Support. A European Imperative. (Investície do sociálnej starostlivosti a podpory: európsky imperatív).

4.14. V nariadení o EFSI nie sú stanovené kritériá zemepisného rozdelenia záruk, ktoré EFSI poskytuje. Stanovuje sa iba to, že sa riadia dopytom. Riadiaci výbor EFSI však v rámci pre infraštruktúru a inovácie stanovil orientačné zemepisné rozdelenie a limit zemepisnej koncentrácie. V nariadení sa nestanovujú žiadne limity koncentrácie pre rámec pre MSP. Výbor je pevne presvedčený, že Investičný plán pre Európu a budúci Program InvestEU musia byť nástrojmi hospodárskej a sociálnej konvergencie medzi členskými štátmi, a nie divergencie medzi nimi. Hoci z informácií poskytnutých Európskou komisiou vyplýva, že trend smerujúci k zemepisnej koncentrácii sa v roku 2018 čiastočne upravil, táto problematika je dostatočne významná, pokiaľ ide o prijímanie politických usmernení a regulačných zmien potrebných ukončenie tohto stavu. Ako jednu z možností na zlepšenie situácie výbor víta vytvorenie národných podporných bánk a inštitúcií v krajinách, ktorým tieto chýbajú na spoluprácu s EFSI a ELB, a vyzýva všetky členské štáty, aby tak urobili.

4.15. EHSV poukazuje na to, že najmä v ďalšom programovom období fiškálneho rámca bude dôležitejšie, aby finančné nástroje mali konkrétnu funkciu na konkrétny účel, a že navrhované pravidlá predpokladajú množstvo ich vzájomných kombinácií, čím sa vytvára priestor na poskytovanie riešení „šitých na mieru“ jednotlivým projektom. Finančné nástroje nie sú druhovo homogénne a pri konkrétnom druhu projektu sa môže predurčiť použitie úveru, záruky, priameho kapitálového vkladu alebo projektového dlhopisu. Pri používaní finančných nástrojov by sa v praxi mali uprednostniť riešenia „šité na mieru“, pretože práve vďaka nim sa dá naplno využívať potenciál týchto nástrojov.

4.16. Ak sa štrukturálne reformy vo všeobecnosti považujú za dôležité na dosiahnutie vyššej úrovne investícií, musia sa jasne a podrobne vysvetľovať. Viaceré štrukturálne úpravy a reformy v období úsporných politík v krajinách zapojených do programu ešte zhoršili slabý súkromný a verejný dopyt, zvýšili nezamestnanosť a neistotu, znížili príjmy domácností a zmenšili odbytové očakávania podnikov. Prispeli tak k prehĺbeniu nedostatku investícií. EHSV preto odporúča podporovať reformy, ktoré a) zlepšujú podnikateľské prostredie, b) uľahčujú financovanie podnikov, najmä MSP, c) zvyšujú produktivitu, d) podporujú výskum, vývoj, inovácie a odbornú prípravu, e) podporujú vytváranie kvalitných pracovných miest, f) posilňujú kolektívne vyjednávanie a sociálny dialóg na európskej a štátnej úrovni, g) zvyšujú domáci dopyt, h) zvyšujú hospodársku odolnosť a i) umožňujú primeranú úroveň verejných investícií, napríklad budovaním kapacít na účinné plánovanie vo verejnom sektore.

4.17. Okrem nutnosti zlepšiť synergie medzi investičnými programami EÚ a členských štátov je takisto potrebné propagovať medzi občanmi výsledky týchto programov. Očakáva sa, že z EFSI bude mať prospech približne 945000 MSP a ešte viac ich bude čerpať prostriedky z Programu InvestEU. MSP, ktoré tieto programy využívajú, si musia uvedomovať, že získavajú podporu od EÚ. Preto by sa napríklad mohlo v zmluvách o financovaní uvádzať objasňujúce vyhlásenie alebo logo Európskej únie.

V Bruseli 19. júna 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade (samitu eurozóny), Rade, Európskej centrálnej banke, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Smerom k silnejšej medzinárodnej úlohe eura

[COM(2018) 796 final]

(2019/C 282/05)

Spravodajca: **Philip VON BROCKDORFF**

Pomocný spravodajca: **Dimitris DIMITRIADIS**

Konzultácia	Európska komisia, 24. januára 2019
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	4. júna 2019
Prijaté v pléne	19. júna 2019
Plenárne zasadnutie č.	544
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	200/3/3

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV konštatuje, že euro ešte stále nemá takú medzinárodnú úlohu, akú malo pred finančnou krízou. EHSV síce víta a považuje za potrebné opatrenia, ktoré v oznámení navrhuje Európska komisia, no vzhľadom na rozsah sociálnych a hospodárskych výziev eurozóny sú zrejme nepostačujúce. Sociálna súdržnosť, vzostupná hospodárska konvergencia a podpora konkurencieschopnosti a inovácií, najmä pokiaľ ide o malé a stredné podniky, by mali byť východiskom pre ďalšie napredovanie hospodárstva eurozóny a podporu silnejšej medzinárodnej úlohy eura.

1.2. EHSV vyzýva EÚ, aby znásobila svoje úsilie na dosiahnutie väčšej sociálnej súdržnosti a hospodárskej konverencie v celej EÚ. Medzi členskými štátmi aj v rámci nich stále existujú značné rozdiely brániace využívaniu hospodárskych príležitostí, ktoré by mohli byť prínosom pre EÚ ako celok.

1.3. EHSV upozorňuje, že neustály technologický pokrok vrátane finančných technológií a digitalizácie, ako aj vznik ďalších medzinárodných mien môžu z dlhodobého hľadiska potenciálne podporiť multipolárny systém založený na viac ako jednej kľúčovej mene.

1.4. EHSV sa domnieva, že euro má kapacitu na to, aby si posilnilo svoje medzinárodné postavenie. EHSV však zároveň navrhuje, aby absolútnou prioritou pre eurozónu bolo v prvom rade usporiadať si svoje vlastné záležitosti a dosiahnuť integritu a prosperitu zlepšením vyhladok svojho rastu a obnovením udržateľnosti verejných financií. Tento proces, ktorý si okrem iného vyžaduje dokončenie hospodárskej a menovej únie a bankovej únie, by mal byť prioritou pri zaisťovaní dôležitejšej medzinárodnej úlohy pre euro.

1.5. Dôveryhodnosť jednotnej meny EÚ, ktorá je predpokladom posilnenia medzinárodnej úlohy eura, si vyžaduje dodatočné opatrenia zamerané na solídne vnútroštátne fiškálne politiky a politiky podporujúce rast, ako aj ďalšie úsilie o stabilnejší finančný sektor. V tejto súvislosti EHSV opätovne poukazuje na význam podpory MSP a ďalšieho zvyšovania produktivity ako prostriedku na posilnenie konkurencieschopnosti eurozóny na medzinárodných trhoch.

1.6. EHSV zastáva názor, že výhody vyplývajúce z integrácie trhu by nemali byť oslabené finančnou nestabilitou, a požaduje trvalé opatrenia na zníženie objemu nesplácaných úverov sociálne udržateľným spôsobom, najmä v nadväznosti na dosiahnutú politickú dohodu o kapitálových požiadavkách týkajúcich sa nedobytných úverov bánk koncom roka 2018.

1.7. EHSV sa domnieva, že na to, aby euro mohlo posilniť svoju pozíciu medzinárodnej meny, je potrebné riešiť roztrieštenosť trhu so štátnymi dlhopismi eurozóny, ktorá spôsobuje, že trhy so štátnymi dlhopismi sú podstatne menej efektívne a likvidné. EHSV vyzýva Komisiu, aby preskúmala možnosti vytvorenia aktív v eurách, ktoré by mali väčšiu likviditu a boli bezpečnejšie.

1.8. Cestu k silnejšej medzinárodnej úlohe eura môže čiastočne uľahčiť Európska centrálna banka, a to predovšetkým plnením svojho mandátu v oblasti udržiavania cenovej stability v eurozóne. Okrem toho podpora od ECB, pokiaľ ide o makroekonomické politiky a hlbšiu hospodársku a menovú úniu a úniu kapitálových trhov, znamená ďalší impulz na posilnenie medzinárodnej úlohy eura.

1.9. EHSV takisto zastáva názor, že sú potrebné dodatočné opatrenia na prehĺbenie európskeho finančného sektora vrátane silnejšej európskej infraštruktúry finančného trhu a stabilných referenčných úrokových mier. Okrem toho má podpora väčšieho využívania eura v strategických odvetviach zásadný význam z hľadiska príspevku k posilneniu jeho medzinárodnej úlohy.

1.10. EHSV v neposlednom rade nalieha na členské štáty, aby v rámci medzinárodnej diplomacie uplatňovali jednotnejší prístup, pretože by to mohlo viesť k posilneniu obchodných príležitostí. Tento jednotný prístup by sa mohol podporiť aj proaktívnejším postojom, ktorý by sa v prvom rade snažil podporovať záujmy EÚ, a to najmä predvídaním strategických a diplomatických iniciatív Číny a USA.

2. Kontext

2.1. V oznámení *Smerom k silnejšej medzinárodnej úlohe eura* ⁽¹⁾ zverejnenom v decembri 2018 sa uvádza, že existuje priestor na to, aby euro ďalej rozvíjalo svoju globálnu úlohu, a to tak, aby viac zodpovedala politickej, hospodárskej a finančnej váhe eurozóny. Na dosiahnutie tohto cieľa bude nevyhnutné ďalšie posilnenie štruktúr hospodárskej a menovej únie, a to aj prostredníctvom schválenia všetkých prerokovaných návrhov zameraných na dobudovanie bankovej únie a dosiahnutia zásadného pokroku v oblasti únie kapitálových trhov.

2.2. Tento pracovný dokument je v súlade s požiadavkami uvedenými v predchádzajúcich stanoviskách EHSV ⁽²⁾ ⁽³⁾, v ktorých sa poukazovalo na skutočnosť, že dobudovanie bankovej únie, a najmä lepšie a jednotnejšie pokrytie ochrany vkladov, a únie kapitálových trhov má mimoriadny význam z hľadiska zabezpečenia konkurencieschopného európskeho podnikateľského prostredia pre veľké aj menšie podniky a vytvorenia skutočnej jednotnej európskej meny.

2.3. Vedúci predstavitelia 27 členských štátov a Európskej rady, Európskeho parlamentu a Európskej komisie vyjadrili v Rímskej deklarácii z roku 2017 odhodlanie dosiahnuť, aby sa Európska únia stala silnejším globálnym hráčom, a to prostredníctvom ďalšieho rozvíjania existujúcich partnerstiev a budovania nových, podpory stability a prosperity na regionálnej a celosvetovej úrovni, ovplyvňovania vývoja udalostí vo svete a prevzatia svojej medzinárodnej zodpovednosti ⁽⁴⁾.

2.4. Predseda Európskej komisie vo svojej správe o stave Únie zo septembra 2018 zdôraznil význam eura v medzinárodnom menovom systéme a vyzval na prijatie ďalších opatrení, aby sa zabezpečilo, že euro bude zohrávať plnohodnotnú úlohu na celosvetovej scéne ⁽⁵⁾.

2.5. V tejto súvislosti Komisia vypracovala plán na prehĺbenie hospodárskej a menovej únie ⁽⁶⁾, v ktorom sa požaduje integrovaný a dobre fungujúci finančný systém vrátane dobudovania bankovej únie a únie kapitálových trhov.

2.6. V oznámení o únii kapitálových trhov ⁽⁷⁾ sa podotýka, že na posilnenie medzinárodnej úlohy eura potrebuje Európska únia dobre rozvinuté a integrované kapitálové trhy. Úspešná únia kapitálových trhov prispeje k stabilnému finančnému systému, lepšiemu prístupu podnikov k financovaniu, a tým aj k väčšiemu počtu investičných príležitostí.

⁽¹⁾ COM(2018) 796 final.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 262, 25.7.2018, s. 28.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 197, 8.6. 2018, s. 1.

⁽⁴⁾ <https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2017/03/25/rome-declaration/>

⁽⁵⁾ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-speech_sk_0.pdf

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-emu_sk.pdf

⁽⁷⁾ COM(2018) 767 final.

2.7. Zo správy Spoločného výskumného centra v oblasti vedy a politiky (*JRC Science for Policy Report*)⁽⁸⁾ v podobnom zmysle vyplýva, že správne makroekonomické politiky, prehĺbenie hospodárskej a menovej únie EÚ a rozvoj únie kapitálových trhov prispievajú k ďalšiemu posilneniu úlohy eura na svetových obchodných a finančných trhoch.

2.8. Európska komisia odporúča⁽⁹⁾ rozšíriť používanie eura v rámci projektov a finančných transakcií týkajúcich sa energetiky ako prostriedok na dosiahnutie cieľov energetickej politiky EÚ, zníženie rizika prerušenia dodávok energie, a tým aj na podporu väčšej nezávislosti európskych podnikov.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Euro prešlo za 20 rokov svojej existencie dlhú cestu. Veľmi rýchlo sa z neho stala druhá najvýznamnejšia medzinárodná mena na svete (po americkom dolári)⁽¹⁰⁾. Približne 60 krajín sveta euro buď používa, bude ho používať alebo s ním bude prepájať svoju menu. Euro zároveň predstavuje približne 20 % medzinárodných rezerv zahraničných centrálnych bánk, čo poukazuje na jeho význam ako bezpečného uchovávateľa hodnoty. Podniky a zahraničné vlády použili euro na emitovanie jednej pätiny medzinárodných dlhopisov. V neposlednom rade sa euro vo veľkej miere využíva na medzinárodné platby: v roku 2017 bola približne 1/3 medzinárodných transakcií vyfakturovaných alebo vyrovaných v eurách (v porovnaní s približne 2/5 v amerických dolároch).

3.2. Medzinárodné používanie eura je prospešné, pretože: i) znižuje riziko výmenných kurzov a súvisiace náklady pre európske podniky; ii) zvyšuje transparentnosť cien, čo umožňuje firmám získavať lacnejšie suroviny a spotrebiteľom nakupovať lacnejšie tovary; iii) nastoľuje väčšiu inflačnú disciplínu, ktorá v zásade vedie k nižším úrokovým sadzbám pre domácnosti a podniky; iv) posilňuje finančnú nezávislosť a poskytuje prístup k financiam pre európske podniky (vrátane MSP) a vlády za vhodnejších úverových podmienok, keďže európske finančné trhy sa stávajú integrovanejšími, efektívnejšími a likvidnejšími; a v) podporuje ďalší obchod v rámci EÚ a medzinárodný obchod.

3.3. Zároveň by posilnenie medzinárodnej úlohy eura poskytlo účastníkom trhu na celom svete ďalšiu možnosť voľby, čím by bola medzinárodná ekonomika lepšie chránená pred otrasmi súvisiacimi so silnou závislosťou mnohých odvetví (napr. energetiky, komodít a výroby lietadiel) na americkom dolári.

3.4. Postavenie v rebríčku medzi dolárom a eurom sa v posledných dvoch desaťročiach nezmenilo. Hoci sa rozdiel medzi týmito dvomi menami od zavedenia eura postupne znižoval, po začatí krízy v eurozóne sa opäť zväčšil. Táto situácia pravdepodobne pretrvá aj napriek tomu, že emitentom eura je najväčší obchodný blok na svete. Zdá sa teda, že posilnenie medzinárodnej úlohy eura nie je len otázkou hospodárskej veľkosti a otvorenosti, ale týka sa predovšetkým jeho obmedzenej schopnosti zabezpečiť stabilitu v časoch celosvetových finančných ťažkostí.

3.5. Stále existujú ďalšie faktory, ktoré brzdia intenzívnejšie medzinárodné používanie eura. Okrem iného ide o:

- i. historicky dominantnú úlohu dolára ako svetovej medzinárodnej rezervnej meny,
- ii. nižšie náklady spojené s použitím dolára a jeho vyššiu likviditu, najmä pokiaľ ide o operácie na peňažnom trhu, a
- iii. momentálne neúplnú integráciu európskych finančných trhov, ktoré tvoria základ jednotnej meny.
- iv. Okrem toho skutočnosť, že väčšina medzinárodných finančných systémov využíva platformy na obchodovanie, zúčtovanie a vyrovanie platieb, ktoré sa nachádzajú mimo eurozóny alebo ich prevádzkujú neeurópske spoločnosti, nie je predzvesťou silnejšej medzinárodnej úlohy eura.

3.6. Silnejšia medzinárodná úloha eura si vyžaduje ešte stabilnejšie a odolnejšie ekonomické prostredie a plynulejšie fungovanie finančného systému. Preto boli navrhnuté viaceré iniciatívy na podporu výkonnosti ekonomík krajín eurozóny⁽¹¹⁾ a na lepšie absorbovanie veľkých asymetrických otrasov v eurozóne⁽¹²⁾. Dôraz by sa však nemal klást len na absorbovanie asymetrických otrasov, ale aj na nápravu rozdielného správania eurozóny, ktoré je podmienené veľmi odlišnými hospodárskymi, sociálnymi a politickými štruktúrami svojich členských krajín. Tieto rozdiely, najmä v oblasti fiškálnej politiky, vývoj rastu miezd, produktivity a riadenia, ohrozujú budúce vyhliadky eura. Bez určitej miery fiškálnej únie zostáva štruktúra spoločnej meny neúplná a ponecháva eurozónu citlivú voči budúcim finančným a hospodárskym krízam.

⁽⁸⁾ <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC96913/lbna27754enn.pdf>

⁽⁹⁾ C(2018) 8111 final.

⁽¹⁰⁾ COM(2018) 767 final.

⁽¹¹⁾ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication_-_long-term_budget_for_europes_priorities.pdf

⁽¹²⁾ COM(2018) 387 final.

3.7. Ďalšia internacionalizácia eura by mohla znamenať väčšie riziko vyplývajúce z nežiadúceho zhodnotenia meny, najmä v čase globálnych nepokojov. To by zas znížilo konkurencieschopnosť domácich výrobcov a zhoršilo vývoznú výkonnosť eurozóny. Rozsiahlejšie medzinárodné používanie eura by tiež mohlo znamenať určité náklady, ktoré by však mohli byť vyvážené inými výhodami, ako je väčšia autonómia menovej politiky a väčší medzinárodný prenos menovej politiky.

3.8. Medzinárodná úloha eura je do určitej miery riadená samotnou eurozónou, pričom investori v eurozóne sú významnými nákupcami dlhopisov denominovaných v eurách vydaných rezidentmi nepatriacimi do eurozóny. Medzinárodnú úlohu eura však charakterizuje silné regionálne zameranie, ktoré je najvýznamnejšie v krajinách nachádzajúcich sa v bezprostrednej blízkosti eurozóny. Existujú najmä jasné dôkazy o tom, že finančné centrum City of London zohráva kľúčovú úlohu na trhu dlhopisov denominovaných v eurách emitovaných rezidentmi nepatriacimi eurozóny, či už na strane ponuky, na strane dopytu alebo ako sprostredkovateľ. V tejto súvislosti by brexit mohol mať určitý vplyv na tento trh.

3.9. Zo širšieho hľadiska by sa medzinárodná úloha eura posilnila v prípade, ak by sa EÚ snažila o jednotnejšiu zahraničnú politiku a trvala by na ďalšom multilaterálnom prístupe k obchodu. Mena EÚ môže dosiahnuť významné medzinárodné postavenie len vtedy, keď bude EÚ vystupovať jednotne a keď budú mať tieto opatrenia podporu jej kolektívnych diplomatických a hospodárskych síl. Malo by to platiť v odvetviach, ako je energetika, doprava, priemysel a v ďalších sektoroch, kde by mali mať prioritu záujmy EÚ a eurozóny ako celku. Je tiež dôležité, aby sa EÚ vyjadrovala jedným hlasom ku geopolitickému vývoju, ako je rastúci vplyv Číny na medzinárodný obchod prostredníctvom iniciatívy Jedno pásmo, jedna cesta – hospodárskeho a diplomatického programu, ktorý by mohol transformovať a ovládnuť obchod v Ázii a mimo nej. EÚ musí podrobne posúdiť dôsledky tohto hospodárskeho a diplomatického programu, keďže by sa tým zvýšila celosvetová hospodárska prítomnosť Číny. EÚ a najmä eurozóna si nemôžu dovoliť zostať nečinné, keďže tento program napreduje.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Vzhľadom na výhody spojené s eurom, ako sa uvádza v bode 3.2, sa môže zdať prekvapujúce, že nie všetky členské štáty sa stali členmi eurozóny. Dôvody, pre ktoré nedošlo k ich prístúpeniu, sú odlišné: počnúc stavom pripravenosti daných členských štátov a splnením ekonomických kritérií nevyhnutných na vstup do eurozóny až po – v niektorých prípadoch – pretrvávajúce právne prekážky plnenia týchto kritérií. Absencia niektorých členských krajín v eurozóne, odráža rozdiely, ktoré pretrvávajú v EÚ, pokiaľ ide o sociálnu súdržnosť a hospodársku konvergenciu. Je potrebné zaoberať sa týmito rozdielmi, ak má rozšírenie eurozóny viesť k väčšej hospodárskej stabilite v eurozóne a k posilneniu jej odolnosti voči vonkajším hospodárskym otrasom. To by upevnilo postavenie EÚ ako globálnej mocnosti a ďalej by sa posilnila medzinárodná úloha eura.

4.2. Interakcia medzi fiškálnou a menovou politikou v eurozóne má zásadný význam pre budúcnosť eura a jeho medzinárodnú úlohu. Stabilné makroekonomické podmienky však závisia od fiškálnej a menovej pozície, ktorá sa presúva smerom k odstraňovaniu obáv týkajúcich sa udržateľnosti štátneho dlhu a posilnenia vyhladok rastu. Situácia v rámci eurozóny sa opäť líši v dôsledku suboptimálneho mixu fiškálnej a menovej politiky v nadväznosti na globálnu finančnú krízu, čo viedlo k nerovnomernému rozdeleniu záťaže medzi členské štáty eurozóny. To je odrazom existujúceho inštitucionálneho rámca, na ktorom bolo založené euro a ktorý pôsobí ako obmedzenie pre jednotlivé členské štáty, pričom mu chýbajú nástroje na zabezpečenie účinného koordinovaného hospodárstva a zámerov fiškálnej politiky v celej eurozóne.

4.3. Čiastočne sa tým vysvetľuje, prečo v rámci eurozóny prevládajú nerovnováhy a nerovnosti a prečo je také potrebné urýchliť vzostupnú konvergenciu. Pomohlo by to zlepšiť hospodársku výkonnosť a podporiť sociálnu a politickú stabilitu, ktorá je nevyhnutná pre silnejšiu medzinárodnú úlohu eura. Výzvy, ktorým čelí menová politika v hospodárskej oblasti s veľmi rôznorodými hospodárskymi a sociálnymi podmienkami členských štátov, sú obrovské.

4.4. Musia sa tiež podniknúť kroky na riešenie problému nesplácaných úverov, pretože tieto predstavujú obrovskú záťaž pre financovanie hospodárstva EÚ, narúšajú poskytovanie úverov, keďže znižujú dôveru trhu, a v konečnom dôsledku spomaľujú hospodársky rast. Treba uznať, že vo vnútroštátnych bankových sektoroch eurozóny stále existujú závažné riziká, ktoré bránia rozvoju spoločného systému ochrany vkladov. Je zrejme, že znižovanie objemu nesplácaných úverov a rekapitalizácia bánk predstavujú pre vlády aj súkromný sektor náklady. V súlade so svojím predchádzajúcim stanoviskom⁽¹³⁾ EHSV vyzýva na zodpovedné poskytovanie úverov úverovými inštitúciami a zdôrazňuje, že je potrebné, aby vnútroštátne orgány a európske inštitúcie spojili svoje sily a dosiahli ďalší pokrok pri budovaní komplexného a spoľahlivého rámca EÚ na riešenie otázky nesplácaných úverov.

4.5. Dobudovanie bankovej únie, ako aj ďalšia integrácia únie kapitálových trhov sa tiež považujú za kľúčové pre makroekonomickú stabilitu. Banková únia má zásadný význam z hľadiska využívania prínosov cezhraničných bankových činností v menovej únii. Dosiahol sa síce významný pokrok, no banková únia ešte stále nie je dokončená. Eurozóna musí aj naďalej napredovať, pokiaľ ide o ďalšie dôležité iniciatívy zamerané na vytvorenie kompletnejšej finančnej únie. Únia kapitálových trhov pomôže podporiť cezhraničnú finančnú integráciu a banky a kapitálové trhy sa môžu vzájomne dopĺňať pri financovaní hospodárstva eurozóny.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 43.

4.6. Ak sa bude postupovať spoločne, môžu banková únia a únia kapitálových trhov posunúť jednotný trh finančných služieb na ďalšiu úroveň z týchto dvoch hlavných dôvodov: i) existencia zdravších, efektívnejších a integrovanejších finančných trhov by umožnila podnikom získať prístup k úverom za výhodnejších podmienok, čo by im umožnilo uskutočňovať ziskové investície; ii) integrácia finančných trhov by zlepšila finančné prostredie najmä pre MSP, ktoré sú často opisované ako základ európskeho hospodárstva, pokiaľ ide o vytváranie pracovných miest, inovácie a hospodársky rast. Na integrovanom finančnom trhu by banky mohli ľahšie využívať úspory z rozsahu tak, že by v niekoľkých členských štátoch ponúkali podobné či dokonca rovnaké výrobky a služby. Okrem toho by pravdepodobne zvýšili svoje cezhraničné vlastníctvo aktív a boli by schopné vybudovať väčšie a diverzifikovanejšie združovanie zábezpek pre sekuritizované produkty a kryté dlhopisy.

4.7. Dobre fungujúci a integrovaný kapitálový trh sa považuje za veľmi dôležitý pre fungujúcu peňažnú oblasť, takže odstránenie existujúcich nedostatkov na európskych kapitálových trhoch by malo byť prioritou, a to najmä v prípade brexitu bez dohody. Mali by sme však mať na pamäti, že projekt únie kapitálových trhov obsahuje veľmi rôznorodý súbor prístupov, z ktorých niektoré nemusia mať taký želaný výsledok, aký sa pôvodne predpokladal. Ako príklady možno uviesť celoeurópske osobné dôchodky a iniciatívu týkajúcu sa sekuritizačného trhu, hoci EHSV v súvislosti s dôchodkami uznáva úlohu štátnych dôchodkov pre ľudí, ktorí si nemôžu dovoliť súkromné dôchodky. Úspech únie kapitálových trhov bol doteraz dosť rozpačitý. Napriek tomu však budú tieto iniciatívy pomaly, ale isto prispievať k posilneniu medzinárodnej úlohy eura.

4.8. V nadväznosti na finančnú krízu je tiež dôležité pochopiť, že ďalšie posilnenie medzinárodnej úlohy eura závisí od finančnej stability eurozóny. Vydávanie spoločných európskych pokladničných poukážok, zmieniek a dlhopisov podobných tým, ktoré vydáva Ministerstvo financií USA, spolu s vhodnou riadiacou štruktúrou (vrátane silného a spoľahlivého rámca fiškálnej politiky) by podporilo väčšiu stabilitu poskytnutím bezpečných a likvidných dlhových nástrojov, ktoré by boli vhodné na financovanie neočakávaného zvýšenia verejných výdavkov.

4.9. Predovšetkým vydávanie spoločných dlhopisov eurozóny by malo ísť ruka v ruke so zlepšeným rámcom dohľadu. Je potrebné zohľadniť rizikový prvok takýchto produktov, ak je to možné prostredníctvom spoločného využívania rizík a záruk, a to najmä v kontexte vysoko integrovanej únie kapitálových trhov.

4.10. Posilnenie medzinárodnej úlohy eura, najmä s cieľom konkurovať americkému doláru ako rezervnej mene, by sa nemalo vnímať ako jednostranná možnosť na získanie konkurenčnej výhody. Môže tiež priniesť celosvetový tlak na domáce hospodárstvo eurozóny v súvislosti s hospodárskym vývojom v konkurenčných krajinách. Účinná a jednotná reakcia by však mohli priniesť väčšiu sociálnu súdržnosť a hospodársku konvergenciu v celej eurozóne. Európske iniciatívy na podporu spolupráce v oblasti obrany a medzinárodných záležitostí pravdepodobne takisto posilnia geopolitickú úlohu EÚ a podporia globálny dosah eura.

4.11. Náročnú cestu k silnejšej medzinárodnej úlohe eura môže čiastočne uľahčiť Európska centrálna banka, a to predovšetkým plnením svojho mandátu na udržiavanie cenovej stability v eurozóne. Okrem toho podpora od ECB, pokiaľ ide o makroekonomické politiky a hlbšiu hospodársku a menovú úniu a úniu kapitálových trhov, poskytuje ďalší impulz na posilnenie medzinárodnej úlohy eura.

V Bruseli 19. júna 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh rozhodnutia Rady o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov

[COM(2019) 151 final]

(2019/C 282/06)

Spravodajkyňa: **Ana BONTEA**

Konzultácia	Rada Európskej únie, 12.3.2019
Právny základ	článok 148 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	5.6.2019
Prijaté v pléne	20.6.2019
Plenárne zasadnutie č.	544
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	211/3/10

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV opakuje svoje predchádzajúce závery a odporúčania týkajúce sa usmernení pre politiky zamestnanosti členských štátov s cieľom ich využitia ⁽¹⁾.

1.2. EHSV oceňuje opatrenia na európskej a vnútroštátnej úrovni, ktoré priniesli pokrok v oblasti zamestnanosti, a odporúča v nich pokračovať a rozvíjať ich, aby sa zabezpečila podpora hospodárskej životaschopnosti a sociálnej udržateľnosti, kvalifikovaná, vyšskolená a pracovná sila lepšie pripravená na zmeny, najmä technologické, pracovné trhy reagujúce na hospodárske zmeny, dosiahnutie cieľov plnej zamestnanosti a sociálneho pokroku, znižovanie rozdielov, rovnakých príležitostí pre všetkých, sociálne začlenenie a boj proti chudobe s cieľom odstrániť regionálne rozdiely, pokiaľ ide o životné a pracovné podmienky, a posilniť fungovanie trhu práce a účinnosť sociálneho dialógu.

1.3. EHSV pripomína, že pri navrhovaní politik trhu práce a sociálnej regulácie je potrebná vyvážená kombinácia navzájom prepojených rozmerov konkurencieschopnosti, produktivity a sociálnych a pracovných práv. Všetky politiky vykonávané európskymi, národnými a miestnymi inštitúciami by mali zabezpečiť primeranú rovnováhu medzi hospodárskou, sociálnou a environmentálnou udržateľnosťou.

1.4. Je potrebné uskutočňovať politiky a štrukturálne reformy, ktoré uľahčia vytváranie kvalitných pracovných miest, podporu zodpovedného podnikania, rozvoj MSP a sociálnych podnikov.

1.5. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité zaručiť inkluzívne, spravodlivé a vysokokvalitné technické, odborné a terciárne vzdelávanie, vrátane vysokoškolského vzdelávania, zaručiť vysokú úroveň príslušných zručností a vedomostí, pokiaľ ide o zamestnanie, dôstojné pracovné miesta a podnikanie, a podporovať možnosti celoživotného vzdelávania pre všetkých.

1.6. Na zlepšenie navrhovania a vykonávania reforiem, ako aj ich monitorovania, je nevyhnutné, aby riadne fungoval sociálny dialóg ⁽²⁾.

1.7. EHSV naďalej odporúča, aby sa pokračovalo v úsilí o odstránenie rozdielov, keďže vzostupná konvergencia je prierezovou zásadou, ktorá sa musí zohľadniť a začleniť do všetkých politik ÚE.

1.8. EHSV opakuje svoje zistenia a odporúčania týkajúce sa Európskeho piliera sociálnych práv ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 237, 6.7.2018, s. 57.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 159, 10.5.2019, s. 1; Ú. v. EÚ C 434, 15.12.2017, s. 30.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 262, 25.7.2018, s. 1; Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 145; Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 10.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. V návrhu rozhodnutia Rady sa stanovujú štyri usmernenia pre politiky zamestnanosti členských štátov, ktoré sa majú zachovať v roku 2019 a ktoré sú uvedené v prílohe k rozhodnutiu (EÚ) 2018/1215 (*).

2.2. EHSV vo svojich predchádzajúcich stanoviskách (°) vypracoval závery a odporúčania týkajúce sa usmernení pre politiky zamestnanosti členských štátov, ktoré chce v tomto stanovisku zopakovať s cieľom využiť ich.

2.3. EHSV oceňuje opatrenia na európskej a vnútroštátnej úrovni, ktoré umožnili pokrok (°), a odporúča v nich pokračovať a rozvíjať ich s dôrazom na neustále zlepšovanie kvality pracovných miest a znižovanie neistoty a nerovností (pretože na trhu práce stále existujú rozdiely medzi členskými štátmi, regiónmi a rôznymi skupinami ľudí a z rastu neprofitujú rovnako všetky krajiny, pričom v niektorých krajinách stále pretrváva vysoká miera nezamestnanosti, reálne príjmy domácností sú pod úrovňou pred krízou a miera chudoby je vysoká.).

2.4. Členské štáty a Únia by sa mali do roku 2020 v spolupráci so sociálnymi partnermi usilovať o vypracovanie novej koordinovanej stratégie pre zamestnanosť, ktorou by sa zabezpečila najmä podpora hospodárskej životaschopnosti a sociálnej udržateľnosti, kompetentná a kvalifikovaná pracovná sila, ktorá je preto lepšie pripravená na zmeny, najmä technologické, trhy práce schopné rýchlo reagovať na hospodárske zmeny, dosiahnutie plnej zamestnanosti a sociálneho pokroku, znižovanie rozdielov a posilňovanie fungovania trhu práce a efektívnosti sociálneho dialógu.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. Podpora dopytu po pracovnej sile a investíciách

3.1.1. Ako sa zdôrazňuje v niektorých správach o jednotlivých krajinách za rok 2019, členské štáty čelia prekážkam pri investovaní v rôznych oblastiach politiky. Napríklad zbytočná administratívna a regulačná záťaž, chýbajúca predvídateľnosť právneho rámca, obmedzená efektívnosť justičných systémov a neefektívnosť verejnej správy (°) (reformy a investície si vyžadujú dostatočnú administratívnu a technickú kapacitu, ktorá členským štátom umožní dosiahnuť očakávané výsledky), ťažkopádne a zdĺhavé schvaľovacie postupy a v neposlednej miere nedostatok zručností spôsobený zlyhaním systémov vzdelávania a odbornej prípravy v dôsledku nepostačujúcich investícií. Nedostatok zručností sa uvádza vo viacerých správach o jednotlivých krajinách ako faktor, ktorý bráni investíciám alebo ich odďaľuje. Napriek nedávnomu úsiliu a pokroku (°), pokiaľ ide o niektoré nedostatky vo finančnom systéme, treba spomenúť aj pretrvávajúce ťažkosti podnikov – najmä MSP – s prístupom k financovaniu investícií (°). Všetky tieto slabé miesta, ktoré majú významné cezhraničné dôsledky, si vyžadujú primerané opatrenia na európskej a vnútroštátnej úrovni, aby Únia a jej členské štáty znovu dosiahli svoje úrovne investícií z obdobia pred krízou a aby sa splnili ciele stanovené v stratégii EÚ 2020 z hľadiska VaV v podnikoch a z hľadiska odbornej prípravy ich zamestnancov.

3.1.2. Mali by sa prijať cielenejšie investičné politiky v kombinácii so súborom dobre navrhnutých štrukturálnych reforiem na uľahčenie vytvárania kvalitných pracovných miest, podpory zodpovedného podnikania a skutočnej samostatnej zárobkovej činnosti, ako aj podpory vytvárania a rastu MSP a sociálnych podnikov.

3.1.3. Mala by sa prijať inkluzívna, súdržná a pre MSP priaznivá politika EÚ a zásada „najskôr myslieť na malých“ by sa mala zmeniť na zásadu „najskôr konať pre malých“. EHSV opakuje svoje predchádzajúce odporúčania (°) vrátane vytvorenia ukazovateľa na mernie podnikateľských podmienok.

(*) Rozhodnutie Rady (EÚ) 2018/1215 zo 16. júla 2018 o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov (Ú. v. EÚ L 224, 5.9.2018, s. 4).
— zvyšovanie dopytu po pracovnej sile,
— zvyšovanie ponuky pracovnej sily a zlepšovanie prístupu k zamestnaniu, zručnostiam a kompetenciám,
— zlepšovanie fungovania trhov práce a účinnosti sociálneho dialógu,
— presadzovanie rovnakých príležitostí pre všetkých, podpora sociálneho začlenenia a boj proti chudobe.

(°) Ú. v. EÚ C 332, 8.10.2015, s. 68; Ú. v. EÚ C 237, 6.7.2018, s. 57.

(°) Oznámenie COM(2019) 150 final – Európska únia zaznamenáva siedmy rok hospodárskeho rastu. Pokračujúce hospodárske oživenie má pozitívny vplyv na trhy práce a sociálny pokrok. Situácia v oblasti zamestnanosti sa naďalej zlepšuje, pričom v štvrtom štvrtroku 2018 bolo prijatých do zamestnania 240 miliónov ľudí, pričom miera nezamestnanosti (6,6 %) sa vrátila na úroveň z roku 2000. Len v roku 2017 sa z chudoby a sociálneho vylúčenia vymanol viac ako päť miliónov ľudí.

(°) Oznámenie COM(2019) 150 final – (Príloha 4); pozri tiež oznámenie COM(2019) 500 final.

(°) Prístup k financovaniu pre MSP a podniky so strednou trhovou kapitalizáciou v období rokov 2014 – 2020: príležitosti a výzvy (informačná správa); Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 15; Ú. v. EÚ C 197, 8.6.2018, s. 1.

(°) Pozri poznámku pod čiarou č. 8.

(°) COM(2019) 150 final.

3.1.4. Vzhľadom na demografické trendy je rast produktivity kľúčom k tomu, aby sa v budúcnosti vo všetkých členských štátoch zabezpečil udržateľný hospodársky rast. Hlavnou výzvou pre politikov a sociálnych partnerov je stimulovať rast produktivity v Európe⁽¹⁾ prostredníctvom cielenejších investícií do fyzického a ľudského kapitálu a využívania technologického pokroku v priemyselných odvetviach a odvetviach služieb, a prostredníctvom posilnenia produktívnych investícií do inovácií, výskumu a vývoja, do projektov podporujúcich rast, ako aj do fyzickej a sociálnej infraštruktúry, ako sú napríklad IKT siete a zariadenia starostlivosti. Je potrebné väčšie úsilie v oblasti investícií do vytvárania kvalitných pracovných miest a riešenia neistých pracovných podmienok, keďže aj to obmedzuje produktivitu.

3.2. Zlepšovanie prístupu k pracovným miestam, kvalifikáciám a zručnostiam⁽¹²⁾

3.2.1. Jedným z hlavných dôvodov znepokojenia v roku 2019 je potvrdenie nesúladu medzi štruktúrnymi zručnosťami a potrebami trhu práce vzhľadom na to, že spoločnosti z EÚ sa čoraz častejšie stretávajú s ťažkosťami pri nábore pracovníkov. Je to spôsobené nedostatkom príslušných zručností v rámci EÚ, čo len zvyšuje tlak na výrobnú kapacitu. Nedostatok zručností existuje nielen v krajinách s vysokou mierou zamestnanosti, ale aj v krajinách s vysokou mierou nezamestnanosti. V niektorých odvetviach je tento nedostatok akútnejší, ako napr. v stavebníctve, informačných a komunikačných technológiách, inžinierskych a finančných službách⁽¹³⁾. Na riešenie tejto situácie sú potrebné prísnejšie opatrenia, a to reformou systémov vzdelávania a odbornej prípravy ako prioritou vo väčšine krajín a podporou prístupu založeného na výsledkoch vzdelávania vo vysokoškolskom vzdelávaní.

3.2.2. Prioritami sú: zabezpečenie rovnosti a rovnakých príležitostí, rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu, vysoká úroveň zručností a vedomostí, ako aj spravodlivé rozdelenie výsledkov vzdelávania.

3.2.3. Vzdelávacím inštitúciám a učiteľom by sa mala poskytnúť podpora, priestor a nástroje potrebné na presadzovanie hodnôt demokracie, aktívneho občianstva, kritického myslenia, tolerancie a mieru v kontexte problémov integrácie migrantov a utečencov, pravicového extrémizmu a populistického nacionalizmu.

3.2.4. Dobre fungujúci systém duálneho vzdelávania a odbornej prípravy prispieva k vyššej zamestnanosti mladých ľudí.

3.2.5. Plná digitálna gramotnosť všetkých učiteľov a žiakov, ako aj všetkých občanov vrátane tých, ktorí žijú v marginalizovaných oblastiach, si vyžaduje primerané verejné financie, špičkové vybavenie a kvalifikovaných technických pracovníkov.

3.2.6. Riešenie tohto nedostatku zručností je viacrozmernou úlohou, na ktorú je potrebné vynaložiť značné úsilie. Na všetkých úrovniach by sa mala podporovať tvorivosť, podnikanie a mobilita vo vzdelávaní a odbornej príprave, ako aj celoživotné vzdelávanie a posilňovanie väzieb medzi podnikmi a poskytovateľmi vzdelávacích služieb. V tejto súvislosti zohrávajú významnú úlohu aj sociálni partneri.

3.2.7. Okrem prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu a odbornej príprave potrebujú osoby so zdravotným postihnutím a iné znevýhodnené skupiny ciele opatrenia a podporu na zlepšenie prístupu na trh práce.

3.3. Posilniť účinnosť sociálneho dialógu na vnútroštátnej a európskej úrovni⁽¹⁴⁾

3.3.1. Dobre fungujúci sociálny dialóg je kľúčom k dosiahnutiu uvedených cieľov vzostupnej sociálnej konvergenencie, prístupu ku kvalitným pracovným miestam, kvalifikáciám a zručnostiam, ako aj k lepšiemu koncipovaniu a vykonávaniu reforiem, ktoré z týchto cieľov vyplývajú, aby si ich jednotlivé strany viac osvojili.

3.3.2. Včasné a zmysluplné zapojenie sociálnych partnerov počas celého európskeho semestra je nevyhnutné na zlepšenie ich angažovania sa v politikách, čím sa uľahčí ich úspešné vykonávanie spôsobom, ktorý vyváži záujmy pracovníkov a zamestnávateľov. Spolupráca medzi sociálnymi partnermi môže byť hnacou silou úspešných, udržateľných a inkluzívnych politík v oblasti hospodárstva, zamestnanosti a sociálneho začlenenia.

⁽¹⁾ Pozri poznámku pod čiarou 10.

⁽²⁾ SOC/622 (pripravuje sa), Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 136, Ú. v. EÚ C 228, 5.7.2019, s. 16, Ú. v. EÚ C 237, 6.7.2018, s. 8, Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 167; Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 57; Ú. v. EÚ C 161, 6.6.2013, s. 67.

⁽³⁾ Pozri štúdiu zadanú EHVS na tému nedostatočných zručností, 2018.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 159, 10.5.2019, s. 1; Ú. v. EÚ C 434, 15.12.2017, s. 30.

3.3.3. Sociálni partneri môžu poskytnúť inovatívne riešenia na zvládnutie zmien v spoločnosti a na trhu práce, demografického vývoja, digitalizácie a účinkov globalizácie. Vnútroštátny, ako aj európsky legislatívny rámec by mal zaručovať existenciu priestoru určeného pre inovácie na úrovni podnikov, odvetví a členských štátov s cieľom stimulovať rozvoj sociálnych partnerov. Európsky sociálny fond (ESF) zohráva dôležitú úlohu pri podpore budovania kapacít sociálnych partnerov, o čom svedčí vyhlásenie štyroch strán „Nový začiatok pre sociálny dialóg“ (2016) a EHSV nabáda Komisiu a členské štáty, aby zabezpečili vykonávanie odporúčaní sociálnych partnerov⁽¹⁵⁾.

3.3.4. Účasť sociálnych partnerov na európskom semestri si tiež vyžaduje dodatočnú podporu pre posilnenie ich kapacít, aby sa mohli podieľať na rôznych fázach tohto procesu vrátane vykonávania reforiem. Podobne je dôležité posilnenie kapacít sociálnych partnerov v niektorých krajinách, aby sa tam mohli preniesť výsledky európskeho sociálneho dialógu.

3.3.5. Ako sa uvádza v správach o jednotlivých krajinách za rok 2019, pozitívny vývoj v niektorých členských štátoch je v protiklade s inými opatreniami. V niektorých členských štátoch sa *de facto* obmedzuje zapojenie sociálnych partnerov na vnútroštátnej úrovni. Konzultácie so sociálnymi partnermi by mali byť povinné.

3.3.6. Pri navrhovaní, vykonávaní a monitorovaní reforiem by mal sociálny dialóg zohrávať dôležitejšiu úlohu. Treba prihliadať na dohody medzi sociálnymi partnermi, v ktorých sa identifikujú naliehavé výzvy a politické faktory, aby sa zlepšili trhy práce, ako aj na správy o krajinách a sociálny prehľad.

3.4. Presadzovanie rovnakých príležitostí pre všetkých, podpora sociálneho začlenenia a boj proti chudobe⁽¹⁶⁾

3.4.1. EHSV pripomína, že pri navrhovaní politik trhu práce a sociálnej regulácie je potrebná vyvážená kombinácia navzájom prepojených rozmerov konkurencieschopnosti, produktivity a sociálnych a pracovných práv. Všetci aktéri sa musia zaviazat, že budú podporovať inkluzívny rast a zároveň vytvárať priaznivé podmienky pre svet podnikania, aby sa vytvorilo viac a lepších pracovných miest. Jediným spôsobom, ako vybudovať rovnoprávnejšie spoločnosti, je vytváranie inkluzívnejšieho a udržateľnejšieho rastu a pracovných miest s cieľom zabezpečiť dôstojné pracovné podmienky pre obyvateľstvo, primerané odmeňovanie a dôchodky a schopnosť uplatňovať svoje práva.

3.4.2. Napriek tomu, že situácia v Európe sa zlepšuje, stále pretrvávajú rozdiely medzi členskými štátmi, medzi regiónmi a medzi rozličnými skupinami ľudí na trhu práce. Rast nie je rovnako prínosný pre všetky krajiny, regióny a občanov. Niektoré členské štáty stále sužuje vysoká nezamestnanosť, reálne príjmy domácností nižšie ako pred krízou a vysoká miera chudoby. Medzi regiónmi sú ešte stále veľké rozdiely a v niektorých členských štátoch sa prehlbujú.

3.4.3. Odporúčania pre jednotlivé krajiny⁽¹⁷⁾ môžu zohrávať kľúčovú úlohu pri zlepšovaní účinnosti usmernení pre zamestnanosť a európskeho piliera sociálnych práv, ktorý im ponúka veľkú príležitosť na formovanie vnútroštátnych politik v súlade s usmerneniami a zásadami piliera s cieľom dosiahnuť spoločné výsledky. Mali by sa zamerať na zníženie týchto rozdielov a zvýšenie zodpovedajúcich zdrojov a nasmerovať ich k dosiahnutiu tohto cieľa.

3.4.4. V niektorých členských štátoch sa miera nezamestnanosti ešte úplne nevrátila na pôvodnú úroveň a stále dosahuje viac ako 10 %. Vo viacerých krajinách zostáva situácia mladých ľudí problematická: vysoký podiel mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, vzbudzuje obavy o ich súčasnú a budúcu zamestnateľnosť⁽¹⁸⁾. V iných prípadoch rastúci nedostatok pracovných síl brzdí ďalší rast.

3.4.5. Aj napriek rastúcim mieram zamestnanosti žien rozdiely v miere zamestnanosti žien a mužov celkovo pretrvávajú a vedú k rozdielom v odmeňovaní⁽¹⁹⁾. Ťažkostiam pri hľadaní práce čelia najmä nízkokvalifikované osoby a osoby s migrantským pôvodom⁽²⁰⁾. Znevýhodnené zostávajú aj osoby so zdravotným postihnutím⁽²¹⁾. Okrem toho v mnohých členských štátoch existujú veľké regionálne rozdiely v situácii na trhu práce. Demografické zmeny a technologický vývoj pretvárajú európske trhy práce. Tieto problémy je potrebné riešiť prostredníctvom legislatívnych a administratívnych opatrení a spolupráce medzi príslušnými inštitúciami a sociálnymi partnermi.

⁽¹⁵⁾ Vyhlásenie predsedníctva Rady Európskej únie, Európskej komisie a európskych sociálnych partnerov na tému „Nový začiatok pre sociálny dialóg“, 2016.

⁽¹⁶⁾ Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 15; Ú. v. EÚ C 237, 6.7.2018, s. 1; Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 135; SOC/620 (pripravuje sa); Ú. v. EÚ C 228, 5.7.2019, s. 7.

⁽¹⁷⁾ Odporúčania pre jednotlivé krajiny.

⁽¹⁸⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 142.

⁽¹⁹⁾ SOC/610(Ú. v. EÚ C 240, 16.7.2019, s. 3); Ú. v. EÚ C 110, 22.3.2018, s. 26; Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 37; Ú. v. EÚ C 262, 25.7.2018, s. 101; Ú. v. EÚ C 110, 22.3.2019, s. 20.

⁽²⁰⁾ Náklady v prípade absencie prístahovalectva a nedostatočnej integrácie (informačná správa); Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 19; Ú. v. EÚ C 71, 24.2.2016, s. 46.

⁽²¹⁾ Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 15; Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 20; SOC/616 (pripravuje sa).

3.5. Európsky pilier sociálnych práv

3.5.1. Európsky pilier sociálnych práv zohráva kľúčovú úlohu pri zlepšovaní pracovných a mzdových podmienok a systémov sociálnej ochrany v Európe. Okrem toho je nevyhnutný na zaručenie rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom a zlepšenie sociálnych noriem a konvergencie medzi členskými štátmi EÚ – vrátane kolektívneho vyjednávania a prístupu k sociálnym službám. Pokiaľ ide o Európsky pilier sociálnych práv, EHSV opakuje závery a odporúčania, ktoré uviedol vo svojich predchádzajúcich stanoviskách ⁽²²⁾.

3.5.2. V správach o jednotlivých krajinách uverejnených v roku 2019 sa osobitná pozornosť venuje tomu, ako členské štáty plnia rozmery európskeho piliera sociálnych práv. Vykonávanie piliera udáva smer pri dosahovaní inkluzívneho, spravodlivého a udržateľného rastu.

3.5.3. Budúcnosť trhu práce by mala byť kľúčovou témou diskusií o pilieri sociálnych práv, ktoré by sa mali zaoberať veľkou transformáciou, ktorou prechádza. Mala by sa prijať aj koherentná európska stratégia zamestnanosti, ktorá by sa vzťahovala na nasledujúce témy:

- investície a inovácia,
- zamestnanosť a tvorba kvalitných pracovných miest,
- spravodlivé pracovné podmienky pre každého,
- spravodlivý a hladký prechod podporovaný aktívnymi politikami trhu práce,
- účasť všetkých zainteresovaných strán, najmä sociálnych partnerov.

3.5.4. Všetky zainteresované strany musia spolupracovať s cieľom zabezpečiť, aby bol svet práce v budúcnosti spravodlivý a inkluzívny, ponúkal pracovné príležitosti pre všetkých a podporoval sociálny pokrok, kvalifikovanú a motivovanú pracovnú silu s dôstojným príjmom a prístup ku kvalitným pracovným miestam.

3.5.5. Účinné vykonávanie piliera v členských štátoch bude možné len vtedy, ak budú k dispozícii dostatočné finančné zdroje na investovanie do sociálnych politík zameraných na uplatňovanie práv a zásad prostredníctvom konkrétnych politických iniciatív. Na tento účel by sa mali hľadať mechanizmy, ako je Európsky sociálny fond a Európsky fond pre strategické investície.

3.6. Finančné prostriedky EÚ ⁽²³⁾

3.6.1. EHSV víta zámer uvádzaný v návrhu nariadenia o ESF+ posilniť prepojenie medzi ESF a procesom európskeho semestra, najmä vykonávanie odporúčaní pre jednotlivé krajiny.

3.6.2. V niektorých členských štátoch predstavujú fondy EÚ rozhodujúcu časť ich verejných investícií. Lepšie zosúladenie fondov EÚ s analýzou a odporúčaniami v rámci európskeho semestra by malo zlepšiť výsledky a posilniť vplyv financovania v rámci politiky súdržnosti.

3.6.3. Európsky fond pre strategické investície a európske štrukturálne a investičné fondy by mali byť navrhnuté tak, aby zohrávali kľúčovú úlohu pri vytváraní pracovných miest, dosahovaní hospodárskeho rastu a podpore územnej a sociálnej súdržnosti. EHSV sa domnieva, že tieto fondy by sa mali využívať efektívnejšie a účinnejšie a v rámci vykonávania piliera by sa mali uprednostňovať dlhodobé európske investície do kvalitných sociálnych služieb a infraštruktúry, a to aj prostredníctvom Európskeho fondu pre strategické investície a Európskej investičnej banky.

3.7. Digitalizácia

3.7.1. EHSV vo viacerých stanoviskách analyzoval fenomén digitalizácie a jeho vplyv na organizáciu práce a zamestnanosť ⁽²⁴⁾.

⁽²²⁾ Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 10; Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 145; SOC/614 (pripravuje sa).

⁽²³⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 165.

⁽²⁴⁾ Ú. v. EÚ C 237, 6.7.2018, s. 8; Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 7; Ú. v. EÚ C 237, 6.7.2018, s. 1; Ú. v. EÚ C 434, 15.12.2017, s. 36; Ú. v. EÚ C 434, 15.12.2017, s. 30; Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 45; Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 54; Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 161; Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s. 74; SOC/622 (pripravuje sa)

3.7.2. Štvrtá priemyselná revolúcia bude mať za následok veľké zmeny spôsobené vývojom v oblastiach ako genetika, umelá inteligencia, robotika, nanotechnológie, 3D tlač a biotechnológia, ktoré sa týkajú modelov spotreby, výroby a práce, pričom veľké výzvy si vyžadujú proaktívne prispôbenie zo strany podnikov, verejných orgánov a občanov. Súbežne s technologickou revolúciou majú rôzne sociálno-ekonomické, geopolitické a demografické faktory súvisiace s týmito zmenami väčší vplyv, keďže pôsobia vo viacerých smeroch a vzájomne sa posilňujú. Keďže priemyselné odvetvia sa vo všeobecnosti prispôbujú, väčšina pracovných miest prechádza zásadnými zmenami.

3.7.3. Zatiaľ čo niektoré pracovné miesta sa pravdepodobne stanú nadbytočnými a iné sú na vzostupe, existujúce pracovné miesta si vyžadujú získavanie potrebných zručností. Sú potrebné osobitné opatrenia na riešenie nedostatku zručností, masovej nezamestnanosti a rastúcich nerovností, ktoré si vyžadujú rekvalifikáciu a zvyšovanie kvalifikácie, proaktívny prístup k celoživotnému vzdelávaniu, vhodné stimuly a vybavenie, ako aj multisektorové partnerstvá.

3.7.4. Lepšie pochopenie meniacej sa povahy práce a pracovnoprávných vzťahov v digitálnom veku by malo viesť k účinnejšej politike zamestnanosti EÚ.

3.7.5. Prioritou musí byť celoživotné vzdelávanie, rekvalifikácia a rozvoj zručností, aby mal každý možnosť získať pracovné miesto v globalizovanom a technologicky vyspelom pracovnom prostredí a prístup k informáciám a službám, z ktorých niektoré majú základnú povahu.

3.7.6. V digitálnom veku je nevyhnutné zabezpečiť dostupnosť sietí a možnosti získať digitálne zručnosti pre ľudí, ktorí sú vystavení rizikám, a poskytnúť im možnosť uplatňovať si svoje práva a prístup k sociálnym službám, najmä k službám základnej povahy.

3.7.7. Nové nerovnosti a sociálne riziká spojené s digitálnou revolúciou môžu čiastočne vyplývať z fenoménu digitálneho vylúčenia, keďže niektoré segmenty obyvateľstva nemajú počítačové zručnosti a základné vedomosti, ktoré sú potrebné na prístup k informáciám a službám, pričom niektoré z nich majú zásadný význam.

V Bruseli 20. júna 2019

Preedseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

PRÍLOHA

Nasledujúci bod stanoviska sekcie bol zmenený podľa pozmeňovacieho návrhu prijatého zhromaždením, avšak získal minimálne štvrtinu odovzdaných hlasov (článok 59 ods. 4 rokovacieho poriadku):

1.4. Je potrebné uskutočňovať politiky a štrukturálne reformy, ktoré uľahčia vytváranie kvalitných pracovných miest, podporu zodpovedného podnikania, rozvoj MSP a sociálnych podnikov, ako aj upustenie od zásady „najskôr myslieť na malých“ (Think Small First) a uprednostnenie prístupu „konať pre malých“ (Act small first).

Výsledok hlasovania:

Za: 117

Proti: 86

Zdržalo sa: 15

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade a Rade — Ďalšie posilnenie právneho štátu v Únii Súčasný stav a možné nasledujúce kroky

[COM(2019) 163 final]

(2019/C 282/07)

Spravodajcovia:

Jukka AHTELA

Karolina DRESZER-SMALEC

José Antonio MORENO DÍAZ

Konzultácia	Európska komisia, 10. mája 2019
Právny základ	článok 62 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	5. júna 2019
Prijaté v pléne	19. júna 2019
Plenárne zasadnutie č.	544
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	190/11/12

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV víta oznámenie Komisie a jej úsilie využiť na posilnenie právneho štátu iné nástroje. Keďže mnohé z nich majú rozdielne účely, je dôležité, aby sa v nich čo najviac posilnil aspekt právneho štátu a aby sa do ich uplatňovania čo najviac zapájala občianska spoločnosť.

1.2 Domnieva sa, že v oznámení bolo potrebné zaoberať sa podrobnejšie občianskou spoločnosťou, médiami a politickými problémami, aby bolo možné pochopiť súvislosti a zapojiť tých, ktorých sa to výraznejšie týka.

1.3 EHSV je presvedčený o tom, že obdobie reflexie by malo byť dlhšie, aby sa umožnila intenzívnejšia konzultácia a účasť občianskej spoločnosti v členských štátoch, a že z dlhodobého hľadiska by Komisia mala navrhnúť systematickejší mechanizmus konzultácií s organizáciami občianskej spoločnosti (OOS), pokiaľ ide o situáciu v oblasti základných práv a dodržiavanie zásad právneho štátu v členských štátoch.

1.4 Sú potrebné určité spôsoby ochrany OOS vykonávajúcich kontrolné činnosti, investigatívnych novinárov a nezávislých médií a medzi návrhmi, ktoré Komisia predloží na konci obdobia reflexie, musia byť výrazne zastúpené návrhy na ich ochranu a aktívnu úlohu v systéme včasného varovania.

1.5 EHSV víta zlepšenie prístupu OOS k finančným prostriedkom v novom viacročnom finančnom rámci, avšak sumu vyčlenenú v návrhu Komisie týkajúcom sa právneho štátu a základných práv, ako aj sumu vyčlenenú pre OOS považuje za nedostatočnú⁽¹⁾. Okrem toho by EÚ mala zväziť spôsoby, ako zabezpečiť lepšie hlavné financovanie OOS, ktoré vykonávajú činnosti v oblasti kontroly, zvyšovania povedomia, obhajoby a riešenia sporov, pokiaľ ide o základné práva a právny štát vo všetkých členských štátoch.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 88.

1.6 EHSV naďalej podporuje vytvorenie mechanizmu na úrovni EÚ na monitorovanie dodržiavania zásad právneho štátu a základných práv. EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné vytvoriť právne záväzný európsky mechanizmus, rámec, do ktorého sa aktívne zapojí Komisia, Európsky parlament a Rada a v ktorom bude EHSV zohrávať významnú úlohu zastupovaním občianskej spoločnosti. Súčasťou tohto mechanizmu by mala byť preventívna zložka, ktorá odborníkom a zástupcom občianskej spoločnosti umožní vyslať včasné varovanie o konkrétnom vývoji a diskutovať o návrhoch riešení so zapojením všetkých zainteresovaných subjektov. Takýto mechanizmus by takisto prispel k rozdeleniu bremena medzi inštitúcie a zväčšil ich spoločnú zodpovednosť za činnosti EÚ.

1.7 EHSV okrem toho navrhuje, aby sa uznali a upevnili jestvujúce platformy občianskej spoločnosti a na úrovni EÚ organizovalo každoročné Fórum o základných právach a právnom štáte so zapojením EHSV. Po prvé na to, aby rozhodujúci činitelia EÚ dostávali včasné varovanie o vznikajúcich problémoch týkajúcich sa hodnôt podľa článku 2 Zmluvy o EÚ priamo od zainteresovaných subjektov vrátane základných organizácií, a po druhé, aby sa uľahčilo vzájomné učenie a národná aj nadnárodná spolupráca všetkých zainteresovaných subjektov (podnikov, odborových zväzov, OOS, národných inštitúcií na ochranu ľudských práv a verejných orgánov).

1.8 EHSV sa domnieva, že v súčasnej situácii je potrebné znásobiť počet hlasov prichádzajúcich z jestvujúcich platforiem a základných organizácií. EHSV je jedinečný orgán, ktorý umožňuje skutočný dialóg medzi všetkými aktérmi OOS vrátane sociálnych partnerov zo všetkých členských štátov. Predstavuje to prínos k podpore rozmanitosti a vitality občianskej spoločnosti. Takéto fórum by OOS umožnilo vyslať včasné varovanie.

1.9 Ako vyplýva z nedávnej judikatúry, hrozby voči právnomu štátu ohrozujú vzájomnú dôveru, na ktorej je EÚ vybudovaná. Nezavislé súdy v členských štátoch sú baštou, ktorá zabezpečuje, že EÚ vrátane jej vnútorného trhu funguje bez problémov.

1.10 Zohľadňovať by sa mali aj ekonomické aspekty právneho štátu. Vzájomná dôvera je hodnota, ktorú je ťažké vyčíslit' z čisto ekonomického hľadiska, ale je jasné, že nedostatok dôvery spojený s politickým vplyvom v súdnictve alebo korupciou má negatívne hospodárske dôsledky. Ide o vec, ktorá si zaslúži väčšiu pozornosť a pri ktorej sú potrebné ďalšie údaje a výskum na úrovni EÚ.

1.11 Pri budovaní kultúry demokracie a právneho štátu musí kľúčovú úlohu zohrávať formálne aj neformálne vzdelávanie. Demokracia a právny štát by mali mať svoje miesto v srdciach a myslení všetkých európskych občanov. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby navrhla ambicióznú stratégiu komunikácie, vzdelávania a osvetu občanov o základných právach, právnom štáte a demokracii.

2. Úvod a zhrnutie oznámenia

2.1 Situácia v dodržiavaní základných práv a zásad právneho štátu je veľmi znepokojujúca v celej EÚ, najmä preto, že v niektorých prípadoch bolo potrebné použiť článok 7 ZEÚ. Predložené oznámenie Komisie preto otvára úvahy o tom, ako by sa mohol zlepšiť stav právneho štátu v EÚ.

2.2 V oznámení sa pripomína význam právneho štátu ako základnej hodnoty Európskej únie, ktorá je základom demokratického systému a predpokladom ochrany základných práv. Právny štát zahŕňa okrem iného také zásady, ako je zákonnosť implikujúca transparentný, zodpovedný, demokratický a pluralistický postup prijímania zákonov; právna istota; zákaz svojvoľnej výkonnej moci; účinná súdna ochrana nezávislými a nestrannými súdmi, účinné súdne preskúmanie vrátane dodržiavania základných práv; delba moci a rovnosť pred zákonom.

2.3 Komisia stanovila tri piliere účinného presadzovania zásad právneho štátu v EÚ: podpora: budovanie znalostí a spoločnej kultúry právneho štátu; prevencia: spolupráca a podpora na posilnenie právneho štátu na vnútroštátnej úrovni; reakcia: presadzovanie na úrovni Únie, ak vnútroštátne mechanizmy zlyhávajú. Presnejšie povedané, Komisia trvá na tom, že je potrebné podporovať normy právneho štátu, rozpoznávať varovné signály, prehľbovať osobitné vedomosti členských štátov, zlepšovať spoločnú schopnosť reagovať v prípade eskalácie a štrukturálnymi reformami riešiť nedostatky z dlhodobého hľadiska.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 EHSV víta túto konzultáciu, keďže uznáva význam súčasných výziev týkajúcich sa právneho štátu v EÚ. Počet takýchto výziev sa v posledných rokoch zvýšil, čo naznačuje riziko možného plného rozvinutia krízy právneho štátu a demokracie, najmä v niektorých členských štátoch. Treba v plnej miere uznať prítomnosť tejto krízy a urobiť vhodné opatrenia. Zahŕňa to aj odvážne preformulovanie hodnôt EÚ a solídne nástroje na predchádzanie ďalšiemu zhoršovaniu právneho štátu a na jeho nápravu.

3.2 EHSV už vyjadril svoje hlboké znepokojenie, pokiaľ ide o situáciu v oblasti základných práv a dodržiavanie zásad právneho štátu, a od roku 2016 požaduje dôraznejšie opatrenia ⁽²⁾.

3.3 Je dôležité pripomenúť, že Európska únia nie je len spoločným trhom, ale aj úniou založenou na spoločných hodnotách, ako sa to uvádza v článku 2 Zmluvy. Okrem toho uznáva práva, slobody a zásady stanovené v Charte základných práv EÚ. Tieto hodnoty, na ktorých je Európska únia založená, tvoria základ integrácie a sú súčasťou európskej identity. Okrem toho, že sú kritériami na vstup do EÚ, následne ich členské štáty musia aj dodržiavať v praxi.

3.4 Právny štát existuje v trojstrannom vzťahu so základnými právami a demokraciou, pričom tieto tri hodnoty sú navzájom prepojené a neoddeliteľné. Zneužívaniu štátnej moci je možné zabrániť iba vtedy, keď sú tieto tri hodnoty zaručené v spojení jednej s druhou. Ochrana základných práv je pilierom, ktorý by sa mal ďalej rozvíjať ratifikáciou všetkých príslušných dokumentov (vrátane dohovorov OSN a Európskeho dohovoru o ľudských právach), stabilnejšou spoluprácou medzi inštitúciami EÚ a zlepšením podpory základných a kontrolných organizácií v celej Európe.

3.5 EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že sa v zmluvách EÚ výslovne neuvádza, že všetky členské štáty by mali spĺňať kodanské kritériá ⁽³⁾. Tieto kritériá by mali rovnako a neustále rešpektovať noví aj dlhoroční členovia EÚ. Poukazuje na to, že inštitúcie EÚ nemajú k dispozícii dostatočne silné a dobre navrhnuté nástroje, ktoré by v členských štátoch boli schopné chrániť pred súčasnými hrozbami zásadu právneho štátu, základné práva a pluralitnú demokraciu.

3.6 Súčasné výzvy nie sú zvládané včas a účinnými reakciami na úrovni členských štátov a EÚ: existujúce nástroje mali obmedzený vplyv na hnacie sily týchto výziev.

3.7 Najzávažnejšie problémy sú v niektorých členských štátoch, v ktorých sa silné politické subjekty postavili proti nezávislosti súdnictva, ako aj voči inštitúciám a organizáciám, ktoré vytvárajú a podporujú pluralistický demokratický systém. V oznámení sa tento základný aspekt dostatočne nezohľadňuje a uprednostňuje sa perspektíva, v ktorej sú inštitúcie – parlamenty, vlády a ministerstvá, ústavné sudy, stavovské orgány – oddelené od politickej a volebnej súťaže. Tento ústupčivý prístup k politike strán a voľbám zabraňuje všetkým vysvetleniam, prečo silní aktéri pracujú proti právnemu štátu a demokracii a prečo sa zdá, že sú zároveň populárni a nezastaviteľní. Politické, kultúrne a sociologické aspekty výziev týkajúcich sa právneho štátu, ktoré majú vplyv na demokraciu, sú zásadnou oblasťou, ktorá sa doteraz v analýze a reakcii EÚ ignorovala. To čiastočne vysvetľuje nedostatky súčasného prístupu a nástrojov vrátane postupu podľa článku 7 ods. 1. Vďaka svojmu prepojeniu s celou občianskou spoločnosťou vrátane sociálnych partnerov má EHSV mimoriadne dobré postavenie na to, aby ponúkol priestor na lepšiu analýzu, diskusiu a reakciu na tieto politické, sociologické a kultúrne aspekty výziev týkajúcich sa demokracie a právneho štátu.

3.8 V posledných rokoch sa Komisia posunula smerom k vytvoreniu doplnkových a kumulatívnych mechanizmov na zaplnenie priestoru medzi nečinnosťou a opatrením poslednej inštancie. Zdá sa však, že sú nedostatočné, pokiaľ ide o súčasné výzvy, pretože dohodnuté opatrenia týkajúce sa uchopenia moci vo všetkých inštitúciách vrátane súdnictva, ktoré ak nemajú volebnú podporu, majú silnú podporu straníckych organizácií a straníckej klientely. Ani konsolidované demokracie nie sú v bezpečí pred postupným prenikaním autoritatizmu a porušovaním zásad právneho štátu. Obavy o bezpečnosť sa v čoraz väčšej miere používajú ako dôvod na spochybnenie alebo pozastavenie demokratických záruk. Niektoré vlády sťažujú prácu viacerých OOS pôsobiacich v prvej línii, namiesto toho, aby im vytvorili priestor na činnosť. Preto je nevyhnutné, aby EÚ zaujala proaktívnejší a preventívnejší prístup.

3.9 EHSV súhlasí s Komisiou, že nedávny populistický a autokratický vývoj si vyžaduje opatrenia všetkých orgánov EÚ a celej jej občianskej spoločnosti, aby sa zabezpečilo zachovanie hodnôt, na ktorých je EÚ vybudovaná. EHSV je zásadne proti akejkoľvek forme neliberálnej demokracie.

3.10 EHSV sa preto takisto domnieva, že obdobie reflexie by malo byť dlhšie, aby sa umožnila intenzívnejšia konzultácia a účasť OOS v členských štátoch.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 8.

⁽³⁾ Stanovené na zasadnutí Európskej rady v Kodani v roku 1993.

3.11 Mnohé OOS informovali EHSV, že krátke konzultačné obdobia sú často problémom, ktorý súvisí s nedostatkom transparentnosti a zmysluplnej konzultácie, čo oslabuje kvalitu právnych predpisov a právneho štátu v členských štátoch. V tejto súvislosti sa EHSV domnieva, že Komisia by mala umožniť dôkladnejšie konzultácie s občianskou spoločnosťou, ktorej sa to priamo týka.

3.12 OOS, ochrancovia ľudských práv, oznamovatelia a novinári sú v prvej línii, keď sa situácia v oblasti právneho štátu zhoršuje, a vo veľmi zložitej situácii, keď sa v danom členskom štáte porušujú právne predpisy. Tieto organizácie sledujú situáciu a hlásia porušenia a práve z úrovne svojich základných organizácií môžu vyslať signály včasného varovania. EHSV sa preto domnieva, že ich úloha má mimoriadny význam, rovnako ako médiá a investigatívna žurnalistika. Na akýkoľvek udržateľný pokrok preto potrebujeme určité spôsoby ochrany OOS a médií. Návrhy týkajúce sa ich úlohy musia mať v návrhoch, ktoré Komisia predloží po období reflexie, popredné miesto.

3.13 Najmä v budúcom viacročnom finančnom rámci (VFR) by sa mala zvýšiť podpora OOS, najmä tých, ktoré pôsobia v oblasti obrany hodnôt podľa článku 2. Hlavné financovanie by sa malo poskytnúť OOS na všetkých úrovniach – miestnej, národnej, európskej – na podporu budovania kapacít a činností v oblasti osvetlenia, monitorovania a dokumentácie, obhajovania a riešenia sporov. Aby sa posilnila podpora EÚ v súvislosti s úlohou OOS v Európe, budúcim VFR by sa malo zabezpečiť, aby všetky príslušné fondy EÚ, najmä pre oblasť sociálnej a hospodárskej politiky a politiky súdržnosti, zahŕňali významnú úlohu občianskej spoločnosti pri navrhovaní, vykonávaní a monitorovaní týchto politík. EÚ by tiež mala zvýšiť finančnú podporu nezávislosti a plurality médií v Európe a tento účel začleniť do všetkých príslušných politík EÚ vrátane politík hospodárskej súťaže. Aby sa zabezpečila politická prioritizácia týchto otázok, budúci podpredseda Európskej komisie zodpovedný za základné práva by mal byť zodpovedný aj za dohľad nad vhodným prostredím na činnosť občianskej spoločnosti, obhajcov ľudských práv a novinárov. EHSV opakuje aj svoju požiadavku, aby sa vytvorila funkcia ombudsmana EÚ pre slobody občianskeho priestoru, ktorému by títo aktéri mohli nahlasovať prípady zastrasovania alebo obmedzovania ich činnosti ⁽⁴⁾.

3.14 V súlade s mandátom, ktorý výboru zabezpečila ZFEÚ, je ako zástupca organizovanej občianskej spoločnosti intenzívne zapojený do budúcej prípravy zodpovedajúcich inštitucionálnych iniciatív.

3.15 Má osobitnú úlohu a povinnosť konať, ak je v EÚ činnosť jeho členov a občianskej spoločnosti vo všeobecnosti ohrozená. EHSV by mohol a mal zohrávať kľúčovú úlohu pri uľahčovaní výmeny informácií medzi všetkými zainteresovanými subjektmi o súčasnom stave právneho štátu v členských štátoch z pohľadu občianskej spoločnosti a (ako sieť včasného varovania) vyslať príslušné signály už predtým, ako sa objavia prvé príznaky problémov, ktorými sa zaoberá skupina Základné práva a právny štát.

3.16 V roku 2016 EHSV prijal stanovisko z vlastnej iniciatívy, v ktorom žiadal zintenzívnenie opatrení EÚ v oblasti základných práv a právneho štátu v členských štátoch, a následne vytvoril osobitnú skupinu s cieľom preskúmať, ako môže organizovaná občianska spoločnosť v apríli 2018 najlepšie prispieť.

3.17 Hrozby voči právnomu štátu ohrozujú vzájomnú dôveru, na ktorej je EÚ vybudovaná. Ako nedávny príklad sa to jasne ukázalo vtedy, keď Súdny dvor EÚ rozhodol, že sudca členského štátu nemusí nevyhnutne rešpektovať európsky zatykač vydaný členským štátom EÚ, ak existujú systémové alebo všeobecné nedostatky v oblasti právneho štátu v tomto vydávajúcom členskom štáte, a môžu ovplyvniť nezávislosť súdnej moci vo vydávajúcom členskom štáte a základné právo žalobcu na spravodlivý proces ⁽⁵⁾.

3.18 Nezávislé vnútroštátne sudy sú baštou, ktorá zabezpečuje, že občania sa môžu spoľahnúť na dodržiavanie svojich práv v EÚ, európski podnikatelia môžu cezhranične obchodovať bez obáv, či sa zmluvné právo bude presadzovať neustranne a nezávisle, pracovníci zamestnaní v susednej krajine si môžu uplatňovať svoje práva a OOS môžu slobodne pôsobiť za hranicami bez diskriminačného zdaňovania solidárnych finančných prostriedkov zo zahraničia. OOS, sociálni partneri a rady zahraničných investorov adresovali EHSV svoje obavy zo zhoršovania právneho štátu a jeho závažného hospodárskeho vplyvu.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 9.

⁽⁵⁾ Súdny dvor EÚ, Rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) z 25. júla 2018 vo veci C-216/18 PPU.

3.19 Pri budovaní kultúry demokracie a právneho štátu zohráva kľúčovú úlohu formálne aj neformálne vzdelávanie. Rozmanitosť politických kultúr v Európe túto úlohu sťažuje. Z minulosti však poznáme aj úspešné príklady vyučovania, šírenia a upevňovania demokratických hodnôt. Z dlhodobého hľadiska sú najlepšou ochranou proti narušeniu demokracie a právneho štátu aktívni, vzdelaní a angažovaní občania. Liberálna demokracia, ako sa vymedzuje v skoršom stanovisku EHSV⁽⁶⁾, a právny štát, by mali mať svoje miesto v srdci a myslí každého európskeho občana a EÚ by mala byť v popredí na ceste k tomuto cieľu, napríklad podporou začlenením týchto tém do učebných plánov na všetkých úrovniach školského vzdelávania a podporovaním akademických a profesijných výmen medzi občanmi a OOS pôsobiacimi v týchto oblastiach. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby navrhla ambicióznú stratégiu komunikácie, vzdelávania a osvetly občanov o základných právach, právnom štáte a demokracii.

4. Pripomienky k existujúcim nástrojom

4.1 EHSV berie na vedomie nedostatky súčasných nástrojov, ktoré majú inštitúcie EÚ k dispozícii na ochranu hodnôt uvedených v článku 2. Na to, aby zabránili spoločným útokom proti právnemu štátu alebo ich napravili, majú konania o nesplnení povinnosti zvyčajne príliš malý záber. Okrem toho sa ukázalo, že je mimoriadne ťažké zabezpečiť dostatočnú politickú vôľu aktivovať postup uvedený v článku 7 Zmluvy o EÚ.

4.2 Pokiaľ ide o oznámenie Európskej komisie „Nový rámec EÚ na posilnenie právneho štátu“ z roku 2014⁽⁷⁾, hoci je jednoduchšie ho aktivovať než článok 7, je jeho účinnosť neistá v prípade vlád, ktoré nie sú ochotné spolupracovať. Okrem toho sú prahy potrebné na jeho aktiváciu príliš vysoké a oneskorene sa dosahujú. EHSV odporúča zlepšiť rámec právneho štátu, a to aj stanovením jasnejších kritérií, ukazovateľov a termínov, aby bolo možné lepšie posudzovať reakciu príslušných orgánov a sprievodné opatrenia EÚ.

4.3 Konania o nesplnení povinnosti a prejudiciálne rozhodnutia

4.3.1 V posledných rokoch Komisia začala niekoľko konaní o nesplnení povinnosti v súvislosti s hodnotami právneho štátu⁽⁸⁾. Takéto konanie by sa malo využiť vždy, keď je to možné, ale nemôže byť jediné, keďže nie všetky porušenia sa týkajú práva EÚ. Niektorí odborníci však tvrdia, že konanie o nesplnení povinnosti by sa mohlo začať podľa článku 258 ZFEÚ priamo pre porušenie článku 2 ZEÚ⁽⁹⁾, čo by sa mohlo ďalej skúmať.

4.3.2 Užitočným nástrojom môže byť aj prejudiciálne rozhodnutie. Existujú však rôzne prekážky, pokiaľ ide o to, primárne vnútroštátne súdy k odkazovaniu na prejudiciálne otázky Súdneho dvora EÚ a často ide o zdĺhavý procedúru.

4.4 Európsky semester

4.4.1 Hlavným cieľom európskeho semestra je poskytnúť rámec koordinácie hospodárskych politík v celej EÚ, ale zahŕňa aj boj proti korupcii, účinnosť súdnictva a reformu verejnej správy, čo môže viesť k prijatiu odporúčaní pre jednotlivé krajiny⁽¹⁰⁾. Nie vždy sú však zabezpečené účinné následné opatrenia.

4.4.2 Európsky semester bol kritizovaný za to, že sú doňho nedostatočne zapájaní sociálni partneri na úrovni EÚ aj členských štátov⁽¹¹⁾ a že členské štáty v súčasnosti uspokojivo uplatňujú len 20 % odporúčaní pre jednotlivé krajiny⁽¹²⁾.

4.4.3 Európsky semester je najmä nástrojom hospodárskej a sociálnej politiky, ktorým sa v členských štátoch usmerňujú a podporujú reformy. Jeho úloha pri sledovaní a propagovaní problematiky právneho štátu by sa však mohla posilniť viditeľnejším začlenením ukazovateľov právneho štátu vrátane tých, ktoré sa týkajú napr. problematiky právnej istoty a dostupnosti opravných prostriedkov pre podniky a zamestnancov. Aby sa zlepšilo dodržiavanie predpisov, malo by sa zlepšiť aj zapojenie občianskej spoločnosti a zabezpečiť lepšie monitorovanie.

⁽⁶⁾ SOC/605 – Odolná demokracia prostredníctvom silnej a rozmanitej občianskej spoločnosti (Ú. v. EÚ C 228, 5.7.2019, s. 24).

⁽⁷⁾ Nový rámec EÚ na posilnenie právneho štátu, oznámenie Európskej komisie, 11. marca 2014.

⁽⁸⁾ Rule of Law: European Commission launches infringement procedure to protect judges in Poland from political control, tlačová správa Európskej komisie, 3. apríla 2019.

⁽⁹⁾ Michel Waelbroeck, Peter Oliver: Enforcing the Rule of Law in the EU: What can be done about Hungary and Poland?, 9. februára 2018.

⁽¹⁰⁾ Ďalšie posilnenie právneho štátu v Únii – Súčasný stav a možné nasledujúce kroky, oznámenie Európskej komisie, 3. apríla 2019

⁽¹¹⁾ ETUC on European Semester Winter Package, tlačová správa Európskej konfederácie odborových zväzov, 27. februára 2019.

⁽¹²⁾ A renewed role for the European Semester, bulletin BusinessEurope č. 2019-13, 11. apríla 2019.

4.5 Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície

4.5.1 Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície poskytuje informácie o súdnictve vo všetkých členských štátoch a môže byť podkladom k odporúčaniam pre jednotlivé krajiny v rámci európskeho semestra. Porovnávací prehľad EÚ sa opiera o prieskumy medzi občanmi a spoločnosťami s cieľom zhodnotiť nezávislosť súdnictva⁽¹³⁾. EHSV však odporúča, aby sa do tohto prieskumu zahrnuli OOS.

4.6 Mechanizmus spolupráce a overovania

4.6.1 Mechanizmus spolupráce a overovania⁽¹⁴⁾ bol vytvorený ako prechodné opatrenie na pomoc Rumunsku a Bulharsku po ich vstupe do EÚ na riešenie niektorých nedostatkov, ktoré sa týkali reformy súdnictva, korupcie a (v prípade Bulharska) organizovanej trestnej činnosti. Stanovil sa v ňom súbor kritérií, ktoré Komisia posudzuje a zároveň každoročne vykazuje dosiahnutý pokrok.

4.6.2 Tento mechanizmus sa osvedčil ako účinný nástroj. Posledná správa o Rumunsku však naznačuje zabrzdenie pokroku, hoci sa očakávalo skoré ukončenie. Vyvoláva to obavy, či je požiadavka dosiahnutia pokroku dostatočne dôrazná a či zmena musí byť jednoznačne zavedená ešte pred ukončením mechanizmu spolupráce a overovania.

4.6.3 Relevantnosť tohto mechanizmu pri riešení problémov týkajúcich sa právneho štátu v iných členských štátoch sa musí dôkladnejšie vyhodnotiť. Napriek rozdielom v angažovanosti rôznych vládnucich strán v týchto dvoch krajinách umožňuje existencia nástroja štruktúrovaný a nepretržitý dialóg medzi Európskou komisiou a členskou krajinou.

4.7 Služba Komisie na podporu štrukturálnych reforiem

4.7.1 Služba na podporu štrukturálnych reforiem poskytuje priamu podporu štátnym orgánom (skúmanie postupov, odborná príprava, analýzy, odborné poradenstvo) a zahŕňa riadenie a verejnú správu vrátane transparentnosti a protikorupčnej činnosti, ale ide v podstate o makroekonomický nástroj. Iba niekoľko projektov sa v podstatnej miere týkalo právneho štátu⁽¹⁵⁾.

4.7.2 EHSV odporúča väčšie využívanie konkrétnych úloh pri vydávaní odporúčaní pre jednotlivé krajiny týkajúcich sa právneho štátu a zapojenie OOS do reformných programov.

4.8 Európske štrukturálne a investičné fondy a fondy na podporu politiky spravodlivosti a bezpečnosti

4.8.1 Jednou z najväčších pák EÚ na presadzovanie dodržiavania zásad právneho štátu je financovanie. Európsky parlament 17. januára 2019 schválil mechanizmus (nástroj európskych hodnôt) na navýšenie financovania programu EÚ pre práva a hodnoty. Návrh Komisie týkajúci sa Fondu pre spravodlivosť, práva a hodnoty túto požiadavku celkom nespĺňa.

4.8.2 EHSV víta finančné prostriedky spojené s posilňovaním prístupu OOS k finančným prostriedkom z nového viacročného finančného rámca, avšak sumu vyčlenenú na právny štát a základné práva, ako aj sumu vyčlenenú pre OOS považuje za nedostačnú⁽¹⁶⁾.

4.9 Nový mechanizmus na ochranu rozpočtu Únie v prípade, keď všeobecné nedostatky v oblasti dodržiavania zásady právneho štátu v členských štátoch majú vplyv na rozpočet alebo hrozí, že naň budú mať vplyv

4.9.1 EHSV návrh uvítal a odporučil, aby sám bol väčšmi zapájaný⁽¹⁷⁾. Okrem toho odporučil zmeniť návrh tak, aby obsahoval širšie ponímanie zásady právneho štátu, ktoré zahŕňa ochranu základných práv a zaručuje ochranu pluralitnej demokracie.

⁽¹³⁾ EU Justice scoreboard 2019, 3.3.3 *Summary on judicial independence*, Európska komisia 2019, s. 63.

⁽¹⁴⁾ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/rule-law/assistance-bulgaria-and-romania-under-cvm_en

⁽¹⁵⁾ Služba na podporu štrukturálnych reforiem uviedla len 6 príkladov zamerania na zásady právneho štátu: stanovenie nezávislej analýzy prokuratúry v Bulharsku; reforma posudzovania zdravotného postihnutia v Českej republike, Grécku a Poľsku; zlepšenie účinnosti súdnictva v Chorvátsku; zlepšenie koordinácie vnútorných auditov v Rumunsku; zlepšenie riešenia prípadov oznamovania nekalých praktík v Taliansku; pomoc pri integrácii mladých migrantov a utečencov v Rakúsku.

⁽¹⁶⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 178.

⁽¹⁷⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 173.

4.9.2 EHSV však v tomto prípade odporúča mimoriadnu obozretnosť, aby sa zabezpečilo, že nebudú ovplyvnení koneční príjemcovia. Je dôležité mať na pamäti a poskytnúť osobitné prostriedky na podporu tých nezávislých organizácií, ktoré sa vo svojom členskom štáte nachádzajú v mimoriadne chýlostivej situácii.

4.10 Európsky úrad pre boj proti podvodom (OLAF) s Európskou prokuratúrou (EPPO)

4.10.1 Korupcia je jednou z výziev pre právny štát. EÚ preto musí zabezpečiť, aby sa jej finančné prostriedky nezneužívali a neumožňovali korupciu.

4.10.2 Na základe vyšetrovaní OLAF môžu v súčasnosti stíhať len prokurátori členských štátov⁽¹⁸⁾ a len 45 % vyšetrovaní vyústi do stíhania⁽¹⁹⁾. EHSV preto podporuje novú Európsku prokuratúru⁽²⁰⁾ a naliehavo vyzýva všetky krajiny EÚ, aby sa stali jej súčasťou⁽²¹⁾.

4.10.3 OOS, obhajcovia ľudských práv, oznamovatelia a novinári zohrávajú dôležitú úlohu pri odhaľovaní podvodov, a preto EHSV pripomína význam štruktúrovaného dialógu s občianskou spoločnosťou a zvýšenej finančnej a politickej podpory týchto aktérov.

4.11 Proces pristúpenia k EÚ a susedská politika

4.11.1 V roku 2011 EÚ zaviedla nový prístup k finančným prostriedkom nástroja európskeho susedstva (ENI) s cieľom vyvinúť tlak na partnerské krajiny, aby sa angažovali za hodnoty a politické reformy EÚ⁽²²⁾.

4.11.2 Politická podmienenosť je pozitívnou stránkou európskej susedskej politiky, ktorá funguje dobre s krajinami, ktoré majú záujem o reformu.

4.11.3 EÚ musí dôrazne dodržiavať svoj záväzok týkajúci sa politickej podmienenosti v susedskej politike a v procese pristúpenia k EÚ. Aby zostala dôveryhodná, musí interne uplatňovať tie isté kritériá. Pre každú krajinu, ktorá si želá vstúpiť do Európskej únie, je nevyhnutný pevný záväzok voči „európskym hodnotám“. Kandidátske krajiny musia splniť kodanské kritériá⁽²³⁾. Je dôležité, aby EÚ prísne presadzovala tieto požiadavky. Posilnenie právneho štátu je nielen inštitucionálnou záležitosťou, ale vyžaduje si aj spoločenskú transformáciu.

5. Návrhy do budúcnosti

5.1 EHSV od roku 2016 podporuje vytvorenie mechanizmu na úrovni EÚ na monitorovanie dodržiavania zásad právneho štátu a základných práv⁽²⁴⁾.

5.2 EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné vytvoriť právne záväzný európsky mechanizmus, rámec, do ktorého sa aktívne zapojí Komisia, Európsky parlament a Rada a v ktorom bude EHSV zohrávať významnú úlohu zastupovaním občianskej spoločnosti. Tento mechanizmus bude dopĺňať existujúce nástroje⁽²⁵⁾ a mal by zahŕňať preventívnu zložku, ktorá zainteresovaným subjektom (podnikom, odborovým zväzom, OOS, národným inštitúciám na ochranu ľudských práv a verejným orgánom) a odborníkom umožní identifikovať nedostatky na národnej úrovni, keď sa objavia, a diskutovať o ich riešení v počiatočnej fáze. Takýto mechanizmus by takisto prispel k rozdeleniu bremena medzi inštitúcie a zväčšil ich spoločnú zodpovednosť za činnosti EÚ v tejto oblasti.

5.3 Úloha EHSV v tejto oblasti by sa mala vnímať v kontexte jeho jedinečného zloženia a vzťahu medzi úrovňou EÚ a členských štátov. Ako hlavný zástupca občianskej spoločnosti výbor zahŕňa organizácie, ktoré sú pevne odhodlané venovať sa problematike právneho štátu a základných práv, ale aj sociálnym partnerom a ďalším kľúčovými hospodárskymi a sociálnymi aktérmi s ich národnými a európskymi členskými organizáciami. EHSV by preto mohol byť jasným prínosom ako zdroj jedinečných údajov a poznatkov z miestnej úrovne bez duplicity s inými relevantnými zdrojmi, pokiaľ ide o podporu, prevenciu a reakciu.

⁽¹⁸⁾ Boj proti podvodom súvisiacim s výdavkami EÚ: potrebné opatrenia, Európsky dvor audítorov, osobitná správa 1/2019.

⁽¹⁹⁾ *Organized Crime and Corruption Reporting Project*, EC Adopts New Anti-Fraud Strategy, 1. mája 2019

⁽²⁰⁾ Stratégia Komisie pre boj proti podvodom: posilnené opatrenia na ochranu rozpočtu EÚ, oznámenie Európskej komisie, 29. apríla 2019.

⁽²¹⁾ Internetová stránka Európskej prokuratúry.

⁽²²⁾ Momin Badarna: The ENP and its Political Conditionality Instrument: is it ineffective?, Young European Federalists, 15. septembra 2018.

⁽²³⁾ Oznámenie z roku 2018 o politike rozširovania EÚ, Európska komisia, 17. apríla 2018

⁽²⁴⁾ Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 8.

⁽²⁵⁾ Ako navrhuje Európsky parlament vo svojom uznesení z 27. januára 2014 o situácii v oblasti základných práv v Európskej únii (2012), P7_TA(2014)1773, spravodajca: Louis Michel, 22. novembra, bod 9.

5.4 Ako prvý krok už EHSV začal organizovať zisťovacie pracovné cesty, aby získal prehľad o tom, ako občianska spoločnosť v jednotlivých členských štátoch vníma problémy. EHSV má v úmysle navštíviť všetkých 28 členských štátov⁽²⁶⁾, ale na jeseň vydá správu o svojich zisteniach z 5 piatich návštev krajín. Hoci tieto návštevy nie sú súčasťou monitorovacieho mechanizmu, je dôležité vypočuť si názor národných OOS. EHSV preto ako ďalšie opatrenie navrhuje uznať a posilniť existujúce platformy občianskej spoločnosti a základné organizácie. Za súčasných okolností je potrebné, aby sa znásobili ohlasy, ktoré od nich prichádzajú.

5.5 Okrem toho by sa na európskej úrovni malo každoročne organizovať Fórum zainteresovaných strán pre základné práva a právny štát so zapojením EHSV. Po prvé na to, aby rozhodujúci činitelia EÚ dostávali včasné varovanie o vznikajúcich problémoch týkajúcich sa hodnôt podľa článku 2 Zmluvy o EÚ priamo od základných organizácií, a po druhé, aby sa uľahčilo vzájomné učenie, budovanie dôvery a spolupráca národných zainteresovaných subjektov, ako sú podniky, odborové zväzy, OOS, národné inštitúcie na ochranu ľudských práv a verejné orgány. Pokiaľ ide o formát a konkrétnu organizáciu tohto fóra, treba sa inšpirovať existujúcimi modelmi Európskeho fóra pre migráciu a Európskej platformy pre obehové hospodárstvo. EHSV by poskytoval služby sekretariátu fóra a bol hosťiteľom jeho stretnutí, ktoré by sa organizovali spoločne s Európskou komisiou.

5.6 EHSV sa domnieva, že za súčasných okolností je potrebné, aby sa znásobovali ohlasy a OOS by fórum umožnilo vysielat včasné varovanie. Na rozdiel od výročného kolokvia o základných právach, na ktorom sa zúčastňuje obmedzený počet kľúčových zainteresovaných subjektov, má fórum EHSV slúžiť ako otvorené fórum na podporu verejnej diskusie. Mandát Agentúry Európskej únie pre základné práva (FRA) je žiaľ obmedzený článkom 51 charty na zásahy v prípade niektorých porušení článku 2 Zmluvy o EÚ. Na jej fóre sa zúčastňujú najmä organizácie pre ľudské práva, zatiaľ čo EHSV zahŕňa organizácie presahujúce oblasť ľudských práv vrátane sociálnych partnerov a má skúsenosti s interakciou s organizáciami na európskej, národnej a miestnej úrovni v súvislosti s rôznou problematikou. Predstavuje to prínos k podpore rozmanitosti a vitality občianskej spoločnosti a zahŕňa dôležité hospodárske subjekty.

5.7 Zohľadňovať by sa mali aj ekonomické aspekty právneho štátu. Vzájomná dôvera je hodnota, ktorú je ťažké vyčíslit z čisto ekonomického hľadiska, ale je jasné, že nedostatok dôvery spojený s politickým vplyvom v súdnictve alebo korupciou má negatívne hospodárske dôsledky. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby viac pozornosti venovala dôsledkom zániku právneho štátu pre všetky zainteresované subjekty vrátane podnikateľského sektora a zhromažďila o týchto dôsledkoch viac údajov a analýz. Právna neistota, netransparentná tvorba právnych predpisov, nekalá hospodárska súťaž, diskriminačný prístup na verejné trhy a absencia ozajstného prístupu k opravným prostriedkom, to sú príklady dôsledkov zániku právneho štátu pre podnikateľský sektor, ktoré by sa mali lepšie zohľadňovať v analýze a reakcii EÚ, a to aj v rámci európskeho semestra.

5.8 Osobitným problémom je potreba väčšej podpory OOS (základné financovanie kontrolných organizácií). Je dôležité, aby EÚ zväzila spôsoby podpory OOS, investigatívnej žurnalistiky a médií, ktoré sledujú a oznamujú vznikajúce výzvy týkajúce sa článku 2. EHSV sa domnieva, že finančný nástroj na podporu OOS presadzujúcich hodnoty podľa článku 2 v členských štátoch je potrebný na dosiahnutie všeobecnej podpory verejnosti pre tieto hodnoty. V tejto súvislosti odkazuje na svoje súvisiace stanovisko týkajúce sa návrhov nového Fondu pre spravodlivosť, práva a hodnoty⁽²⁷⁾ a vyzýva Radu a Európsky parlament, aby pri rozhodovaní o viacročnom finančnom rámci na obdobie roku 2020 výrazne navýšili prostriedky tohto fondu.

V Bruseli 19. júna 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽²⁶⁾ 27 členských štátov, keď Spojené kráľovstvo vystúpi z EÚ.

⁽²⁷⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 178; Stanovisko, ktoré sa týka COM(2018) 383 final a COM(2018) 384 final.

PRÍLOHA

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy, ktoré získali viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov, boli v priebehu diskusie zamietnuté (článok 59 ods. 3 rokovacieho poriadku):

Bod 3.7

Najzávažnejšie problémy sú v niektorých členských štátoch, v ktorých sa silné politické subjekty postavili proti nezávislosti súdnictva, ako aj voči inštitúciám a organizáciám, ktoré vytvárajú a podporujú pluralistický demokratický systém. V oznámení sa tento základný aspekt dostatočne nezohľadňuje a uprednostňuje sa perspektíva, v ktorej sú inštitúcie – parlamenty, vlády a ministerstvá, ústavné sudy, stavovské orgány – oddelené od politickej a volebnej súťaže. Tento ústupčivý prístup k politike strán a voľbám zabráňuje všetkým vysvetleniam, prečo silní aktéri pracujú proti právnemu štátu a demokracii a prečo sa zdá, že sú zároveň populárni a nezastaviteľní. Politické, kultúrne a sociologické aspekty výziev týkajúcich sa právneho štátu, ktoré majú vplyv na demokraciu, sú zásadnou oblasťou, ktorá sa doteraz v analýze a reakcii EÚ ignorovala. To čiastočne vysvetľuje nedostatky súčasného prístupu a nástrojov vrátane postupu podľa článku 7 ods. 1. Vďaka svojmu prepojeniu s celou občianskou spoločnosťou vrátane sociálnych partnerov má EHSV mimoriadne dobré postavenie na to, aby ponúkol priestor na lepšiu analýzu, diskusiu a reakciu na tieto politické, sociologické a kultúrne aspekty výziev týkajúcich sa demokracie a právneho štátu.

Zdôvodnenie

Autori stanoviska zachádzajú v posudzovaní inštitúcií členských štátov príďaleko. Navrhované znenie by sa mohlo vnímať ako urážlivé pre inštitúcie, od ktorých sa očakáva zachovanie pluralistického systému. Ponechaná časť bodu vyjadruje očakávania, pokiaľ ide o analýzy, ktoré EÚ vypracúva v súvislosti s právnym štátom.

Hlasovanie

Za: 47

Proti: 141

Zdržalo sa: 19

Bod 5.2

EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné vytvoriť právne záväzný európsky mechanizmus, rámec, do ktorého sa aktívne zapojí Komisia, Európsky parlament a Rada a v ktorom bude EHSV zohrávať významnú úlohu zastupovaním občianskej spoločnosti. Tento mechanizmus bude dopĺňať existujúce nástroje ⁽¹⁾a mal by zahŕňať preventívnu zložku, ktorá zainteresovaným subjektom (podnikom, odborovým zväzom, OOS, národným inštitúciám na ochranu ľudských práv a verejným orgánom) a odborníkom umožní identifikovať nedostatky na národnej úrovni, keď sa objavia, a diskutovať o ich riešení v počiatkovej fáze. Takýto mechanizmus by takisto prispel k rozdeleniu bremena medzi inštitúcie a zväčšil ich spoločnú zodpovednosť za činnosti EÚ v tejto oblasti. Používanie mechanizmu si vyžaduje obozretnosť, aby sa zabránilo jeho uplatňovaniu na aktuálne politické ciele a kultúrny konfliktom.

Zdôvodnenie

Navrhovaným doplnením sa nezmenšuje podpora EHSV pre tento mechanizmus. Naopak, rozširuje sa o aspekt apolitickosti a o uznanie kultúrnej rozmanitosti.

Hlasovanie

Za: 42

Proti: 153

Zdržalo sa: 23

⁽¹⁾ Ako navrhuje Európsky parlament vo svojom uznesení z 27. februára 2014 o situácii v oblasti základných práv v Európskej únii (2012), spravodajca: Louis Michel, 22. novembra, bod 9.

Bod 1.6

EHSV naďalej podporuje vytvorenie mechanizmu na úrovni EÚ na monitorovanie dodržiavania zásad právneho štátu a základných práv. EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné vytvoriť právne záväzný európsky mechanizmus, rámec, do ktorého sa aktívne zapojí Komisia, Európsky parlament a Rada a v ktorom bude EHSV zohrávať významnú úlohu zastupovaním občianskej spoločnosti. Súčasťou tohto mechanizmu by mala byť preventívna zložka, ktorá odborníkom a zástupcom občianskej spoločnosti umožní vyslať včasné varovanie o konkrétnom vývoji a diskutovať o návrhoch riešení so zapojením všetkých zainteresovaných subjektov. Takýto mechanizmus by takisto prispel k rozdeleniu bremena medzi inštitúcie a zväčšil ich spoločnú zodpovednosť za činnosť EÚ. Využívanie mechanizmu si vyžaduje obozretnosť, aby sa zabránilo jeho uplatňovaniu v prípade súčasných politických cieľov a vyvolávaní kultúrnych konfliktov.

Zdôvodnenie

Navrhované doplnenie neobmedzuje podporu EHSV tomuto mechanizmu. Obohacuje znenie poznámkou o apoliticosti a rešpektovaní kultúrnej rozmanitosti, na ktorú sme hrdí.

Hlasovanie

Za: 42

Proti: 153

Zdržalo sa: 23

Nasledujúce body stanoviska sekcie boli zmenené podľa pozmeňovacích návrhov prijatých zhromaždením, avšak získali minimálne štvrtinu odovzdaných hlasov (článok 59 ods. 4 rokovacieho poriadku):

Bod 3.12

OOS, ochrancovia ľudských práv, oznamovatelia a novinári sú v prvej línii, keď sa situácia v oblasti právneho štátu zhoršuje, a vo veľmi zložitej situácii, keď sa v danom členskom štáte porušujú právne predpisy. Tieto organizácie ~~dohliadajú na dodržiavanie práv,~~ sledujú situáciu a hlásia porušenia, a práve z úrovne svojich základných organizácií môžu vyslať signály včasného varovania. EHSV sa preto domnieva, že ich úloha má mimoriadny význam, rovnako ako médiá a investigatívna žurnalistika. Na akýkoľvek udržateľný pokrok preto potrebujeme určité spôsoby ochrany OOS a médií. Návrhy týkajúce sa ich úlohy musia mať v návrhoch, ktoré Komisia predloží po období reflexie, popredné miesto.

Hlasovanie

Za: 122

Proti: 73

Zdržalo sa: 20

Bod 1.11

Pri budovaní kultúry demokracie a právneho štátu musí kľúčovú úlohu zohrávať formálne aj neformálne vzdelávanie. ~~Liberalna demokracia~~Demokracia a právny štát by mali mať svoje miesto v srdciach a myslení všetkých európskych občanov. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby navrhla ambicióznou stratégiu komunikácie, vzdelávania a osvedy občanov o základných právach, právnom štáte a demokracii.

Hlasovanie

Za: 119

Proti: 73

Zdržalo sa: 21

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1313/2013/EÚ zo 17. decembra 2013 o mechanizme Únie v oblasti civilnej ochrany

[COM(2019) 125 final – 2019/0070 (COD)]

(2019/C 282/08)

Spravodajca: **Panagiotis GKOFAS**

Žiadosť o vypracovanie stanoviska	Parlament, 14. marca 2019 Rada, 27. marca 2019
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	23. mája 2019
Prijaté v pléne	19. júna 2019
Plenárne zasadnutie č.	544
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	171/01/04

1. Súvislosti

1.1. Rozhodnutím Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení rozhodnutie č. 1313/2013/EÚ, bol 13. marca 2019 schválený nový mechanizmus Únie v oblasti civilnej ochrany (UCPM). Mechanizmus Únie v oblasti civilnej ochrany poskytuje rámec pre spoluprácu a pomoc v prípade závažných núdzových situácií v rámci EÚ i mimo nej. Od roku 2001 bol mechanizmus civilnej ochrany EÚ aktivovaný viac ako 300-krát. Všetky členské štáty EÚ, dve krajiny EHP (Island a Nórsko), ako aj Čierna Hora, Srbsko, bývalá Juho-slovanská republika Macedónsko a Turecko sú zmluvnými stranami mechanizmu civilnej ochrany, ako aj Organizácie Spojených národov (sendaiský rámec pre znižovanie rizika katastrof) a príslušných medzinárodných organizácií. V tomto akte sa ustanovuje vytvorenie dodatočného súboru zdrojov, tzv. kapacít rescEU, prostredníctvom ktorých sa bude poskytovať pomoc v situáciách, v ktorých existujúce kapacity nepostačujú. RescEU bude zahŕňať najmä letecké prostriedky na boj proti lesným požiarom, ako aj zdroje na rýchlu zdravotnú pomoc a riešenie chemických, biologických, rádiologických a jadrových incidentov. Vedomostná sieť v oblasti civilnej ochrany pre odbornú prípravu a výmenu poznatkov bude tiež strategickým faktorom pripravenosti a prevencie.

1.2. Touto zmenou by sa malo zlepšiť predchádzanie rizikám tým, že sa od členských štátov bude vyžadovať, aby ďalej rozvíjali hodnotenie svojej schopnosti riadenia rizík a plánovanie riadenia rizík. Ide najmä o prípady, ak sú členské štáty súčasne postihnuté rovnakým druhom katastrof, či už sú prírodné alebo spôsobené človekom, alebo spojené s neočakávanými klimatickými zmenami alebo nepredvídateľnými silnými zemetraseniami s vysokou mierou opakovaného výskytu, ktoré spôsobujú straty na ľudských životoch a masívne ničenie ekosystémov, občianskej a verejnej infraštruktúry, hospodárskych činností a malých podnikov⁽¹⁾.

2. Závbery

2.1. EHSV víta tento návrh na revíziu a posilnenie súčasného rámca mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany.

2.2. S cieľom zabezpečiť jednotné podmienky vykonávania tohto mechanizmu Únie a so zreteľom na zriadenie a organizáciu vedomostnej siete v oblasti civilnej ochrany môže EHSV prispievať v osobitných poradných skupinách k pravidelnej revízii usmernení o mapovaní rizík a prostredníctvom vhodných medziinštitucionálnych iniciatív (napr. výročné fórum občianskej spoločnosti o hodnotení, zmierňovaní a prevencii rizík a pripravenosti na ne) v spolupráci s uznávanými reprezentatívnymi sociálnymi a hospodárskymi partnermi a regionálnymi cezhraničnými sieťami odolných miest.

⁽¹⁾ Odvolávame sa na workshop, ktorý sa konal v Neapole 10. februára 2018 prostredníctvom partnerstva medzi EHSV a Európskou komisiou (GR ECHO) v spolupráci s predstaviteľmi ETUC a SMEUnited, zástupcami VR, organizáciami občianskej spoločnosti (WWF, CIME), národnými organizáciami MSP (GSEVEE, CMA Corse, CNA) a odborovými zväzmi, špecializovanými akademickými pracovníkmi z EÚ a členských štátov, výskumnými a vzdelávacími sieťami (Univerzita Sapienza, Univerzita Federico II, Inštitút vulkanológie INGV v Neapole, Akadémia malých a stredných podnikov v Avignone, Centrum Anodos), sieťou odolných miest a regiónov EÚ (Atény, Neapol a Solún), médiami a špecializovanou tlačou.

2.3. EHSV žiada Radu, Parlament a Komisiu, aby preskúmali uskutočniteľnosť a naplánovali fungovanie európskeho strediska pre odborné vzdelávanie a vedomostného centra, ktoré by boli prepojené s existujúcimi štruktúrami na celoštátnej a nižšej úrovni vrátane centier excelentnosti, špecializovaných nezávislých výskumných sietí a iných odborníkov schopných poskytnúť okamžitú analýzu zásahov pri nezvyčajných katastrofách. Toto stredisko a vedomostné centrum by mohli byť trvalo aktualizovaným, hmatateľným a dostupným nástrojom pre základné zručnosti v oblasti účinného zmiernenia rizika pre mladých odborníkov a tiež skúsených dobrovoľníkov v oblasti odbornej prípravy zameranej na riadenie núdzových situácií pre miestne odolné komunity a podľa možnosti by sa malo rozšíriť na tretie krajiny, najmä susedné krajiny, zraniteľné skupiny v izolovaných oblastiach, subjekty pôsobiace v oblasti mobility a cestovného ruchu, médiá atď.

2.4. EHSV považuje za potrebné primerane integrovať nové ciele a prístup v súvislosti s mechanizmom Únie v oblasti civilnej ochrany do rámca existujúcich štrukturálnych a investičných politík. Je nevyhnutné zabezpečiť primeraný územný rozmer a rozmer vedený komunitou (najmä v odľahlých, ostrovných, horských a vidieckych oblastiach). Činnosť vedená miestnou komunitou je najrýchlejší a najúčinnjší spôsob, ako obmedziť škody spôsobené katastrofami.

V Bruseli 19. júna 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a Európskej investičnej banke

Čistá planéta pre všetkých Európska dlhodobá strategická vízia pre prosperujúce, moderné, konkurencieschopné a klimaticky neutrálne hospodárstvo

[COM(2018) 773 final]

(2019/C 282/09)

Spravodajca: **Pierre Jean COULON**

Pomocný spravodajca: **Stefan BACK**

Konzultácia	Európska komisia, 17.6.2019
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní EÚ
Príslušné sekcie	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijatie v pléne	20.6.2019
Plenárne zasadnutie č.	544
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	152/1/1

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV súhlasí s tým, že riziko globálneho oteplenia o 2° C krátko po roku 2060 – výrazne nad maximálnu úroveň stanovenú v Parížskej dohode – bude mať v Európe závažný negatívny dosah na životné podmienky a hospodárstvo. EHSV preto dôrazne podporuje cieľ vytvoriť z EÚ do roku 2050 klimaticky neutrálne hospodárstvo sociálne spravodlivým a nákladovo efektívnym spôsobom. Takýto prechod je z hľadiska Európy možný a prínosný.

1.2. Preto je naliehavo potrebné, aby sa okamžite prijali opatrenia v oblasti klímy. EHSV súhlasí s absolútnymi prioritami stanovenými v oznámení Európskej komisie. EHSV vyzýva členské štáty, aby podporili cieľ vytvoriť z Európskej únie do roku 2050 klimaticky neutrálne hospodárstvo. Zároveň vyzýva podniky, odborové zväzy, mimovládne organizácie a národné hospodárske a sociálne rady, aby podporili tento cieľ.

1.3. EHSV víta, že uplatňovanie rôznych opatrení, o ktorých sa už rozhodlo, by malo podľa očakávaní priniesť dobré výsledky – odhaduje sa zníženie emisií skleníkových plynov do roku 2030 o 45 %, čo je viac ako 40 % záväzkov EÚ prijatých v rámci Parížskej dohody a 60 % zníženie do roku 2050.

1.4. To však na dosiahnutie cieľa klimaticky neutrálnej spoločnosti do roku 2050 nestačí. Z odhadovaných výsledkov, ktoré by mali schválené opatrenia priniesť do roku 2030, podľa EHSV vyplýva, že v rámci všetkých nových opatrení sa musí zohľadniť potreba predvídateľnosti, aby sa umožnilo dobré plánovanie a zabránilo uviaznutým aktívam. EHSV preto upozorňuje, že podnikom, najmä MSP, treba vyslať jasné a včasné signály.

1.5. Z rovnakých dôvodov sa EHSV domnieva, že je naliehavo potrebné urýchlene vymedziť stratégiu na obdobie po roku 2030, aby sa mohol do roku 2050 uskutočniť prechod na klimaticky neutrálnu spoločnosť.

1.6. EHSV zdôrazňuje, že prechod na klimaticky neutrálnu spoločnosť sa musí uskutočniť uplatňovaním konkurencieschopného, sociálne spravodlivého a mnohostranného prístupu a že na dosiahnutie plného zapojenia občianskej spoločnosti vrátane všetkých občanov, podnikov a organizácií a na akceptáciu z ich strany sa musia zaviesť vhodné nástroje. To zahŕňa vypracovanie a zavedenie systému stanovovania cien emisií oxidu uhličitého, pričom sa musí zohľadniť jeho dosah na podniky a občanov.

1.7. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité prijímať opatrenia na miestnej a regionálnej úrovni a v plnom rozsahu zapájať miestne a regionálne samosprávy.

1.8. EHSV vyzdvihuje význam obehového hospodárstva, biohospodárstva, digitalizácie a hospodárstva spoločného využívania zdrojov ako kľúčových aktérov prispievajúcich k zvyšovaniu efektívnosti využívania zdrojov a znižovaniu emisií.

1.9. EHSV pripomína, že v oznámení sa uznáva kľúčový význam mobility z hľadiska fungovania vnútorného trhu EÚ, a zdôrazňuje, že je dôležité nájsť riešenia, ktoré by znížili uhlíkovú stopu mobility vrátane letectva, pričom by neobmedzovali zásadnú úlohu mobility v hľadiska celého hospodárstva, spoločnosti, jednotlivcov a podnikov v EÚ.

1.10. EHSV súhlasí s tým, že je potrebné vyrábať elektrinu zo všetkých dostupných a nových zdrojov s nulovými emisiami. Z hľadiska zabezpečenia dodávok elektrickej energie, ktorá sa čoraz viac získava z obnoviteľných zdrojov, majú kľúčový význam sieťové prepojenia, uskladňovanie energie a reakcia na strane spotreby.

1.11. Na zaistenie stability plánovania pre podniky, podporu výskumu a vývoja a vytvorenie priaznivých podmienok umožňujúcich Európe – vrátane európskeho priemyslu a podnikov vo všeobecnosti – profitovať zo svojho prvenstva a udržať si konkurencieschopnosť je dôležité včasné plánovanie a včasné stanovenie cieľov. V tejto súvislosti EHSV zdôrazňuje význam vzťahov s tretími krajinami ako prostriedku na zapojenie väčšieho počtu krajín do proaktívnej stratégie v oblasti klímy a na zabezpečenie rovnakých podmienok pre európsky priemysel a uplatňovanie vplyvu pri stanovovaní noriem.

1.12. Kľúčom k realizácii plánovanej stratégie je financovanie. EHSV preto opakuje svoje odporúčania, aby sa na podporu výskumu, vývoja a priemyselného využívania poskytovali náležité rozpočtové prostriedky.

1.13. EHSV upozorňuje, že financovanie zohráva zásadnú úlohu. Pri financovaní však nejde iba o verejné prostriedky, a preto je dôležité podporovať mechanizmy, ktorých cieľom je stimulovať ekologické investície.

1.14. EHSV poukazuje na to, že prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo nebude možný bez rozsiahleho výskumu a inovácií. Bude si vyžadovať všetky možné inovácie, a to aj v oblasti nových foriem správania, podnikateľských modelov, sociálnych noriem, procesov, techník, marketingu a technológií.

1.15. EHSV vyzdvihuje dôležitú úlohu získavania bioenergie so zachytávaním a ukladaním CO₂ a prirodzených úložísk uhlíka, napríklad lesov, pasienkov, rašelinísk a pod. Súčasťou riešenia je udržateľné obhospodarovanie lesov a využívanie potenciálu poľnohospodárskej pôdy z hľadiska sekvestrácie uhlíka.

1.16. EHSV poznamenáva, že z celosvetového hľadiska v Európe žije okolo 7 % populácie, vytvára sa 20 % HDP a vzniká 30 % vedeckých publikácií vysokej kvality. Keďže prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo musí byť súčasťou celosvetového úsilia o boj proti zmene klímy, EHSV sa domnieva, že EÚ môže dosiahnuť najväčší vplyv tým, ak ostatným krajinám sveta dokáže, že tento prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo je dosiahnuteľný a pre spoločnosť prospešný. Ak sto európskych miest dosiahne do roku 2030 klimatickú neutralitu, bude to dôkazom, že prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo je možný a zvyšuje sa ním kvalita života.

1.17. EHSV sa domnieva, že na prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo potrebuje Európa sociálny pakt, na ktorom sa dohodne EÚ, členské štáty, regióny, mestá, sociálni partneri a organizovaná občianska spoločnosť, aby sa zabezpečila taká transformácia, pri ktorej sa bude pamätať na všetkých. V tomto záujme je potrebné náležite koncipovať a financovať Európsky sociálny fond a Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii. Prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo je takisto príležitosťou na odstránenie energetickej chudoby a zlepšenie kvality života, vytváranie pracovných miest a sociálne začlenenie a zabezpečenie rovnakého prístupu k základným energetickým službám pre všetkých Európanov.

1.18. EHSV vyzýva Európsky parlament, aby zriadil nezávislý výbor EÚ pre zmenu klímy, ktorého úlohou bude vypracovať vedecky podložené posúdenia a politické odporúčania. EHSV vyzýva členské štáty, v ktorých takýto výbor zatiaľ neexistuje, aby ho zriadili na celoštátnej úrovni a zabezpečili, že bude podávať správy parlamentom a hospodárskym a sociálnym radám jednotlivých krajín s prihliadnutím na ich osobitosti.

1.19. EHSV opätovne zdôrazňuje, že je naliehavo potrebné začať efektívny dialóg, čo by mu umožnilo poskytnúť užitočné podnety pre stratégiu, ktorá sa má vypracovať a predložiť do roku 2020, ako aj pre jej plnú akceptáciu a podporu. EHSV preto navrhuje, aby sa ako povinný prípravný prvok pri všetkých dôležitých politických rozhodnutiach a všetkých relevantných iniciatívach v oblasti tvorby práva na úrovni EÚ, jednotlivých krajín a na nižšej než celoštátnej úrovni zaviedol stály dialóg s občanmi. Príspevky v rámci dialógu a spôsob ich zohľadňovania by mali byť verejne viditeľné. Zviditeľnenie dialógu by sa malo zaručiť tým, že bude spadať do portfólia príslušného člena Komisie.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. EHSV sa domnieva, že zmena klímy je pre spoločnosť vážnou hrozbou. Globálna priemerná teplota sa môže krátko po roku 2060 zvýšiť o 2° C, čiže výrazne nad maximálnu úroveň stanovenú v Parížskej dohode, čo bude mať závažné negatívne dôsledky pre celosvetové hospodárstvo a životné podmienky na celom svete. Ako sa upozorňuje v správe Medzivládneho panela o zmene klímy z roku 2018 ⁽¹⁾ a oznámení Európskej komisie *Cistá planéta pre všetkých* [COM(2018) 773], je nevyhnutné uvedomiť si naliehavosť potreby chrániť planétu a Európanov pred zmenou klímy.

2.2. EHSV upozorňuje, že prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo síce niečo stojí, no náklady prináša aj nečinnosť. Podľa oznámenia spôsobili živelné pohromy v roku 2017 hospodárske škody vo výške 283 miliárd EUR a ročné škody v dôsledku riečnych záplav v Európe by mohli dosiahnuť výšku 112 miliárd EUR.

2.3. EHSV dôrazne podporuje cieľ vytvoriť z EÚ do roku 2050 klimaticky neutrálne hospodárstvo (t. j. dosiahnuť nulovú bilanciu emisií skleníkových plynov), a to prostredníctvom sociálne spravodlivého prechodu a nákladovo efektívnym spôsobom. Ako vyplýva z oznámenia, takýto prechod je možný a prínosný. Okrem toho je v súlade s globálnymi záväzkami EÚ v rámci Parížskej dohody a cieľmi OSN v oblasti udržateľného rozvoja.

2.4. EHSV víta skutočnosť, že v balíku opatrení v oblasti čistej energie pre všetkých Európanov sa zvyšujú energetické ciele EÚ do roku 2030 týkajúce sa obnoviteľných zdrojov (z 27 % na 32 %) a energetickej efektívnosti (z 27 % na 32,5 %). Podľa oznámenia to znamená zníženie emisií skleníkových plynov do roku 2030 o 45 %, čo je viac ako 40 % záväzkov EÚ v rámci Parížskej dohody a očakávané 60 % zníženie do roku 2050. Tým sa do roku 2050 klimatická neutralita nedosiahne. EHSV preto súhlasí s oznámením, že je naliehavo potrebná vízia hospodárskej a spoločenskej transformácie.

2.5. EHSV poukazuje na význam predvídateľnosti, aby sa uľahčilo plánovanie a zabránilo sa uviaznutým aktívam EHSV oceňuje postoj deklarovaný v oznámení, že momentálne sa neplánujú žiadne nové politiky ani preskúmanie cieľov do roku 2030, a zdôrazňuje, že je dôležité vyslať podnikom, najmä MSP, jasné a včasné signály.

2.6. EHSV súhlasí s tým, že splnenie cieľa klimatickej neutrálnosti si vyžaduje štrukturálne zmeny vo všetkých oblastiach spoločenského života. Dotkne sa to všetkých občanov, podnikov a ostatných subjektov. Preto je zásadné, aby sa občianska spoločnosť plne zapojila, mobilizovala a aby sa jej poskytli vhodné nástroje na ovplyvňovanie opatrení potrebných na dosiahnutie klimatickej neutrality. EHSV takisto pripomína, že začlenenie adaptácie na zmenu klímy do dlhodobého plánovania je kľúčové na zabezpečenie sociálneho a hospodárskeho rozvoja.

2.7. EHSV zdôrazňuje, že je naliehavo potrebné, aby EÚ zintenzívnila svoju činnosť a zaujala pozíciu lídra, aby mohla získať výhodu prvého ťahu.

2.8. EHSV berie na vedomie vymedzenie siedmich hlavných strategických modulov stanovujúcich oblasti, v súvislosti s ktorými by sa mali prijať opatrenia a vypracovať podporný rámec.

(1) Osobitná správa IPCC z októbra 2018.

2.9. EHSV schvaľuje prístup, podľa ktorého by sa poskytlo celkové portfólio s 12 absolútnymi prioritami na usmerňovanie plnenia cieľa nulových emisií, a osobitne berie na vedomie vyhlásenie, že si členské štáty, podniky a občania budú môcť vybrať vhodné spôsoby a prispôbiť ich vnútroštátnej situácii, aby sa dosiahli ďalekosiahle spoločenské a hospodárske zmeny vo všetkých sektoroch hospodárstva.

2.10. EHSV osobitne poukazuje na význam diskusií na celoštátnej a nižšej ako celoštátnej úrovni, ako aj na úrovni zainteresovaných subjektov a občanov ako prostriedku na to, aby sa mohli demokratickým spôsobom podieľať na príprave rôznych opatrení presadzujúcich prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo vrátane zmeny správania. Takéto diskusie takisto pomôžu v súlade so špecifikami jednotlivých krajín určiť opatrenia, ktoré si dokážu získať podporu verejnosti a zapojiť občiansku spoločnosť a občanov.

2.11. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že nie je jasné, či a do akej miery si členské štáty budú môcť vykonávacie opatrenia prispôbiť svojej konkrétnej situácii. Bolo by užitočné, keby sa tento bod počas plánovaných konzultácií objasnil. Skúšku v tomto smere predstavuje vykonávanie nariadenia o riadení energetickej únie.

2.12. EHSV upozorňuje na skutočnosť, že väčšinu problémov identifikovaných v rámci absolútnych priorit už Komisia vyriešila alebo ich práve rieši a že EHSV tieto iniciatívy podporuje a predložil niektoré návrhy, napríklad aby sa vytvorili kontaktné fóra a vyzdvihla dôležitosť sociálnych aspektov a riadenia.

2.13. EHSV podporuje tieto priority a zdôrazňuje, že ich treba vnímať ucelene. Osobitne poukazuje na význam financovania, úlohy občanov, výrobcov-spotrebiteľov a spotrebiteľov, ako aj sociálneho aspektu, ktorý zabezpečuje, aby sa pamätalo na všetkých. Ak sa občanom umožní, aby tiež využívali výhody tejto transformácie, podniky sa tým ich pozitívna angažovanosť. To by mohlo zahŕňať okrem iného aktívnu podporu spoločného vlastníctva v rámci decentralizovanej výroby energie z obnoviteľných zdrojov, napríklad slnečnej alebo veternej energie. Je nesmierne dôležité zabezpečiť akceptovanie akejkoľvek záťaže vyplývajúcej napríklad zo stanovenia ceny emisií CO₂.

2.14. Opakuje, že je dôležité nadviazať a prehĺbiť kontakt medzi štátnymi správami a neštátnymi aktérmi, a odvoláva sa na svoj návrh vytvoriť koalíciu politických predstaviteľov, štátnej správy a občianskej spoločnosti ⁽²⁾.

3. Potreba originálnej zastrešujúcej priemyselnej politiky EÚ na prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo opierajúcej sa o ambiciózne výskum a inovácie, sociálny pakt a demokraciu

3.1. Pripomienky k 12 prioritám

3.1.1. EHSV uznáva zásadnú dôležitosť energetickej efektívnosti a obnoviteľných zdrojov na úplnú dekarbonizáciu Európy. Tieto riešenia sú už overené.

3.1.2. Potenciál elektrickej energie ako hybnej sily dekarbonizácie je značný vo viacerých oblastiach vrátane vykurovania a chladenia (tepelné čerpadlá, diaľkové vykurovanie, chladenia atď.), ekologických palív a elektromobility. EHSV berie na vedomie, že 55 % elektrickej energie v Európskej únii už pochádza zo zdrojov s nulovými emisiami CO₂ (25 % jadrová energia, 30 % veterná, vodná a slnečná energia a energia z ďalších obnoviteľných zdrojov), a súhlasí s oznámením, že elektrická energia musí v čo najväčšej miere pochádzať z čistých, klimaticky neutrálnych zdrojov s nulovými emisiami.

3.1.3. EHSV dôrazne podporuje rozvoj decentralizovanej výroby energie z obnoviteľných zdrojov, napríklad prostredníctvom energetických družstiev a výrobcov-spotrebiteľov ⁽³⁾. V budúcnosti bude dôležitou črtou vytvorenie inteligentného a flexibilného systému riadenia dopytu a ponuky v decentralizovanom systéme, ktorého základom sú obnoviteľné zdroje energie, pričom významnú úlohu zohrávajú výrobcovia-spotrebiteľia. Z hľadiska širokoplošného zavedenia obnoviteľných zdrojov je kľúčové aj uskladňovanie energie z dôvodu kolísania úrovne jej výroby, a to v priebehu dňa aj roka.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému Vytvorenie koalície občianskej spoločnosti a orgánov na nižšej ako celoštátnej úrovni na plnenie záväzkov stanovených v parížskej dohode (Ú. v. EÚ C 389, 21.10.2016, s. 20), a na tému Podpora opatrení v oblasti klímy neštátnymi subjektmi (Ú. v. EÚ C 227, 28.6.2018, s. 35).

⁽³⁾ Stanovisko EHSV na tému Revízia smernice o energii z obnoviteľných zdrojov (Ú. v. EÚ C 246, 28.7.2017, s. 55).

3.1.4. EHSV podporuje rozvoj ekologickej mobility prostredníctvom alternatívnych druhov dopravy (vrátane verejnej dopravy) a alternatívnych pohonných systémov pre všetky druhy dopravy (vrátane elektrifikácie a udržateľne vyrábaného vodíka, plynu a biopalív), ako aj pre ťažké úžitkové vozidlá, lodnú a leteckú dopravu, a takisto zvýšením efektívnosti vďaka digitalizácii, elektrifikácii a kolaboratívnym systémom. Tým sa umožní lepší a efektívnejší dopravný systém s menšou environmentálnou stopou. EHSV preto požaduje novú bielu knihu o dopravnej politike, ktorou by sa nahradila tá súčasná. EHSV upozorňuje na obmedzené ciele znižovania emisií skleníkových plynov v sektoroch mimo ETS vrátane dopravy, ktoré schválila Európska rada v októbri 2014 ⁽⁴⁾. Ako stimuly na zvýšenie efektívnosti by sa mali využívať dane a poplatky vrátane internalizácie externých nákladov. Pre dotknuté subjekty by mali byť prijateľné a nemali by zvýšiť celkovú úroveň zdanenia.

3.1.5. EHSV súhlasí s tým, že konkurencieschopný priemysel EÚ a obehové hospodárstvo predstavujú významné prvky znižovania emisií skleníkových plynov, a to vrátane prechodu na alternatívne palivá, zachytávania a využívania oxidu uhličitého. EHSV by uvítal jasný odkaz na Priemysel 4.0, digitalizáciu a rozvoj kolaboratívneho hospodárstva ako kľúčové faktory na zlepšenie energetickej efektívnosti a zníženie emisií ⁽⁵⁾. EHSV zdôrazňuje, že obehové hospodárstvo je hlavnou pákou zmiernenia zmeny klímy a prechodu na klimaticky neutrálne hospodárstvo. Stratégie obehového hospodárstva, ako napríklad opatrenia na zníženie vstupov prvotných surovín, zlepšenie využívania existujúcich aktív a zníženie produkcie odpadu, v zásadnej miere prispievajú k zmierneniu zmeny klímy a vybudovaniu klimaticky neutrálneho hospodárstva ⁽⁶⁾.

3.1.6. Podporou udržateľných potravinových systémov vrátane ochrany a rozširovania úložísk CO₂ sa znížia emisie skleníkových plynov. EHSV opakuje svoj názor, že vplyv potravinových systémov na životné prostredie možno znížiť podporou stravovania založeného na jednoduchšej výžive ⁽⁷⁾, ako aj pestovaním a konzumáciou sezónnych potravín. Potravinové distribučné reťazce by sa mali skrátiť a balenie obmedziť.

3.1.7. Európsky priemysel dokázal, že je schopný vyvíjať alternatívy v oblasti čistej energie. Priemysel EÚ má stále vedúce postavenie v kľúčových odvetviach, ako je výroba veterných turbín, ale stratil svoj náskok v iných sektoroch, napríklad vo výrobe solárnych panelov, ktorá sa presunula z Európy do iných častí sveta. Táto skutočnosť je sčasti dôsledkom neprezieravých rozhodnutí, ktoré vo verejnej politike prijali predchádzajúce vlády jednotlivých krajín. V súčasnosti sa v Európe vyrába len približne 1 % svetovej produkcie lítiových batérií. V snahe zabrániť opakovaniu takýchto chýb v rozvíjajúcich sa odvetviach EHSV víta iniciatívy, ako je akčný plán na podporu odvetvia výroby batérií v EÚ, a konkretizáciu plánov na realizáciu Európskej aliancie pre batérie vrátane vývoja nových technológií ⁽⁸⁾.

3.1.8. EHSV upozorňuje na význam stanovovania noriem na medzinárodných fórach, kde môže EÚ zaujať pozíciu lídra a získať s tým spojenú konkurenčnú výhodu.

3.1.9. EHSV súhlasí s tým, že je dôležité zapojiť do procesu ďalšie významné a rozvíjajúce sa ekonomiky a vytvoriť pozitívnu dynamiku. V tejto súvislosti EHSV poukazuje na význam zabezpečenia spravodlivej hospodárskej súťaže a rovnakých podmienok vo vzťahu k tretím krajinám. Zachovanie konkurencieschopnosti musí byť dôležitým prvkom všetkých príslušných politických rozhodnutí.

3.1.10. EHSV zdôrazňuje, že na zavádzanie inteligentných sietí vrátane inteligentných meradiel a zariadení na uskladňovanie energie sú nesmierne potrebné investície a cezhraničná a medziodvetvová spolupráca v oblasti plánovania. Ide o základnú podmienku účinného vykonávania existujúcich a budúcich plánov týkajúcich sa sietí a riešenia problému výkyvov vo výrobe alternatívnych energií.

3.1.11. EHSV poznamenáva, že zachytávanie a ukladanie CO₂ (CCS) predstavuje siedmy hlavný strategický modul a že aspoň momentálne zostáva kľúčovou možnosťou ako dosiahnuť klimaticky neutrálnu spoločnosť do roku 2050, najmä prostredníctvom získavania bioenergie so zachytávaním a ukladaním CO₂. EHSV upozorňuje, že podľa analýzy Európskeho dvora audítorov v rámci existujúceho financovania EÚ navrhnutého na podporu CCS, napríklad programu NER 300, „sa nezrealizoval nijaký úspešný projekt zachytávania a ukladania oxidu uhličitého“. Technickú uskutočniteľnosť CCS teda obklopuje veľká miera neistoty a istá nie je ani jeho podpora zo strany verejnosti.

⁽⁴⁾ Závety Európskej rady, 23. – 24. 10. 2014, EUCO 169/14, body I 2.1, 2.2, 2.10 – 2.13.

⁽⁵⁾ Stanoviská EHSV na tému Investovanie do inteligentného, inovatívneho a udržateľného priemyslu – Aktualizovaná stratégia pre priemyselnú politiku EÚ (Ú. v. EÚ C 227, 28.6.2018, s. 70), Strategický vývoj priemyselnej politiky do roku 2030 (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 16), Európska agenda pre kolaboratívne hospodárstvo (Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 33).

⁽⁶⁾ Správa spoločností Circle Economy a Ecofys: Circular Economy: A key lever in bridging the emissions gap to a 1.5°C pathway.

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV na tému Príspevok občianskej spoločnosti k vytvoreniu komplexnej potravinovej politiky v EÚ (Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 18).

⁽⁸⁾ Tlačová správa podpredsedu EK Maroša Šefčoviča, apríl 2019, spoločná tlačová konferencia s Petrom Altmaierom a Brunom Le Mairom, 2. mája 2019.

3.1.1.2. EHSV vyzdvihuje význam prirodzených úložísk uhlíka, napríklad lesov, a mnohých poľnohospodárskych postupov, ktoré viažu uhlík, ako sú trávne porasty, pasienky, rašeliniská a pod. Udržateľné obhospodarovanie lesov spolu s využívaním výrobkov z dreva, ktoré ukladajú uhlík a nahrádzajú materiály a energiu z fosílnych zdrojov, umožňuje dlhodobé zmierňovanie zmeny klímy a zlepšuje adaptačnú schopnosť lesov. Je zásadne dôležité, aby sa využívala schopnosť poľnohospodárskej pôdy viazať uhlík. Súčasťou riešenia je udržateľné obhospodarovanie lesov a využívanie potenciálu poľnohospodárskej pôdy z hľadiska sekvestrácie uhlíka.

3.2. Rámcové podmienky – prehľad

3.2.1. EHSV súhlasí s tým, že pre úspech plánovanej transformácie je zásadný prístup k náležitému financovaniu. Je nevyhnutné prilákať dostatočné investície z verejných aj súkromných zdrojov. EHSV preto opakuje svoju požiadavku, aby sa 40 % prostriedkov z Európskeho fondu pre strategické investície a 40 % z rozpočtu EÚ investovalo do boja proti zmene klímy a do zabezpečenia odolnosti všetkých rozpočtov na úrovni EÚ a jednotlivých členských štátov proti zmene klímy⁽⁹⁾(¹⁰). EHSV poukazuje na úzke prepojenie medzi financovaním výskumu a inovácií a uvádzaním inovačných riešení na trh, ako sa uvádza v bodoch 3.3.5 a 3.3.6.

3.2.2. EHSV preto víta akčný plán Komisie na financovanie udržateľného rastu a súvisiace legislatívne návrhy. EHSV opakuje, že je dôležité vytvoriť pozitívny obraz ekologického financovania a takisto pri akomkoľvek označovaní alebo referenčnom porovnávaní zohľadňovať miestne a odvetvové osobitosti, ako aj veľkosť príslušných podnikov⁽¹¹⁾.

3.2.3. EHSV pripomína svoje konkrétne návrhy týkajúce sa nasmerovania finančných prostriedkov do udržateľných investícií ich vyčleňovaním na ekologické projekty⁽¹²⁾, pričom sa ako zdroj financovania použije kvantitatívne uvoľňovanie z Európskej centrálnej banky.

3.2.4. EHSV upozorňuje, že je potrebné poskytnúť súbor nástrojov na uľahčenie prístupu k financovaniu pre malých aktérov, aby sa aktérom na všetkých úrovniach umožnil prístup k financovaniu na boj proti zmene klímy⁽¹³⁾.

3.2.5. Nakoniec EHSV zdôrazňuje, že technológie relevantné pre klímu a transformáciu energetiky sa neustále a dynamicky vyvíjajú. Preto je nevyhnutné pravidelné prehodnocovanie postupov a prostriedkov.

3.3. Výskum a inovácie

3.3.1. EHSV poukazuje na to, že prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo sa neuskutoční bez rozsiahleho výskumu a inovácií (vrátane sociálnych). To si bude vyžadovať všetky možné inovácie vrátane nových foriem správania, podnikateľských modelov, sociálnych noriem, procesov, techník, marketingu a technológií.

3.3.2. EHSV poukazuje na to, že z celosvetového hľadiska v Európe žije okolo 7 % populácie, vytvára sa 10 % emisií skleníkových plynov, 20 % HDP a vzniká 30 % vedeckých publikácií vysokej kvality. Keďže prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo musí byť súčasťou celosvetového úsilia o boj proti zmene klímy, sa EHSV domnieva, že EÚ môže byť najväčším prínosom tým, ak ostatným krajinám sveta dokáže, že tento prechod je uskutočniteľný a pre spoločnosť prospešný.

3.3.3. EHSV sa domnieva, že Európa má vynikajúce vedecké výsledky, ale má problém premeniť ich na hodnotné inovácie. EÚ a členské štáty by mali väčšmi podporovať výskum a inovácie vo všetkých hodnotových reťazcoch od základného výskumu až po komerčné využitie vrátane efektívnejšieho začlenenia spoločenských a humanitných vied, aby bolo možné lepšie pochopiť, aké faktory motivujú rozhodnutia koncových používateľov vrátane MSP a občanov v oblasti energetiky.

3.3.4. EHSV sa domnieva, že EÚ má historickú príležitosť umožniť európskym podnikom, inovátorom, pracovníkom a investorom, aby potvrdili svoje celosvetové prvenstvo na rýchlo sa rozvíjajúcich trhoch s čistou energiou. EÚ by mala byť ambicióznejšia vo všetkých aspektoch čistej energie od energetickej efektívnosti až po elektronickú mobilitu, aby poskytla európskym podnikom dobre fungujúci domáci trh, kde sa môžu bezpečne rozvíjať inovácie, ako aj integrovanú priemyselnú stratégiu zameranú na vývoz riešení v oblasti čistej energie do celého sveta.

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV na tému Európsky pakt financie – klíma (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 8).

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému Uľahčenie prístupu k financovaniu opatrení v oblasti klímy pre neštátne subjekty (Ú. v. EÚ C 110, 22.3.2019, s. 14).

⁽¹¹⁾ Stanoviská EHSV na tému Akčný plán: Financovanie udržateľného rastu (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 73) a Udržateľné financovanie: taxonómia a referenčné hodnoty Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 103).

⁽¹²⁾ Stanovisko EHSV na tému Európsky pakt financie – klíma (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 8).

⁽¹³⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 10.

3.3.5. EHSV preto vyzýva Európsku komisiu, Európsky parlament a Európsku radu, aby zabezpečili, že sa z budúceho viacročného finančného rámca bude náležite podporovať výskum a inovácie v oblasti energetiky a klímy a podľa možnosti aj príslušné uvádzanie na trh. Podporuje preto výzvu Európskeho parlamentu, aby sa rozpočet programu Horizont Európa na programové obdobie rokov 2021 – 2027 zvýšil na 120 miliárd EUR. Takisto požaduje, aby sa umožnilo vytváranie synergii medzi finančnými nástrojmi EÚ, ako je o. i. program Horizont Európa, Nástroj na prepájanie Európy, Inovačný fond, štrukturálne fondy, ITER, výskumný a vzdelávací program Euratomu a Erasmus, a takisto nástrojmi spravovanými Európskou investičnou bankou a Európskym investičným fondom.

3.3.6. EHSV víta návrh na vytvorenie „cieľov pre oblasť výskumu a inovácií“ na lepšie nasmerovanie výskumu a inovácií na projekty zamerané na riešenie spoločenských problémov vrátane prechodu na klimaticky neutrálne hospodárstvo. V tejto súvislosti vyzýva Európsku komisiu a Radu, aby vytýčili osobitný cieľ – dosiahnuť do roku 2030 klimatickú neutralitu v stovke európskych miest. To Európanom preukáže, že prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo sa môže stať skutočnosťou a zlepšiť kvalitu ich života. Bude to aj príležitosťou na konkrétnu spoluprácu s mestami na celom svete, počnúc mestami z krajín Východného partnerstva a Únie pre Stredozemie, aby sa mohli inšpirovať európskymi skúsenosťami.

3.3.7. EHSV víta návrh vytvoriť „Európsku radu pre inováciu“. Na základe skúseností s už existujúcimi nástrojmi vrátane Európskeho inovačného a technologického inštitútu by si EHSV želal, aby sa Európska rada pre inováciu stala kľúčovým nástrojom EÚ na poskytovanie trpezlivého kapitálu tolerantného voči riziku na tie inovácie, ktoré sú kľúčové pre prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo. Začínajúcim podnikom v členských štátoch môže pomôcť, aby sa stali európskymi lídrami na trhu namiesto toho, aby ich kúpili konkurenti z USA a Ázie.

3.3.8. EHSV v tejto súvislosti berie na vedomie zásadnú úlohu regionálnych a miestnych komún pri riešení klimatických výziev a zvyšovaní adaptability a odolnosti spôsobmi, ktoré majú priamy vplyv na miestne vyhliadky na rozsiahlu transformáciu. Mnohé komunity už samy prebrali iniciatívu a efektívne sa podieľajú na vypracovávaní potrebných riešení. EHSV poukazuje na úlohu ostrovov EÚ vrátane najvzdialenejších regiónov ako potenciálnych inovátorov, pokiaľ ide o klimaticky neutrálne politiky pre Európsku úniu aj ostatné krajiny sveta.

3.4. *Spoločné vypracovanie sociálneho paktu pre prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo*

3.4.1. EHSV sa domnieva, že všetky inštitúcie na európskej, národnej a nižšej než celoštátnej úrovni by mali podporovať prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo. Legitímne obavy pracovníkov z odvetvia ťažby uhlia v mnohých krajinách EÚ a nedávne sociálne hnutia vo Francúzsku ďalej zdôraznili potrebu ukázať, že prechod na environmentálne udržateľnejšiu spoločnosť by mal byť aj prechodom na demokratickejšiu a sociálne spravodlivejšiu spoločnosť.

3.4.2. EHSV sa domnieva, že na prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo Európa potrebuje sociálny pakt, na ktorom sa dohodne EÚ, členské štáty, regióny, mestá, sociálni partneri a organizovaná občianska spoločnosť, aby sa zabezpečila taká transformácia, pri ktorej sa na nikoho nezabudne.

3.4.3. EHSV zastáva názor, že Európska únia musí zabezpečiť primerané financovanie pomoci pracovníkom, ktorým v dôsledku prechodu na klimaticky neutrálne hospodárstvo hrozí strata zamestnania. Preto vyzýva Európsku komisiu, Parlament a Radu, aby zabezpečili, že Európsky sociálny fond a Európsky fond na prispôbenie sa globalizácii budú riadne navrhnuté a financované s cieľom zvládať výzvy spojené s prechodom na klimaticky neutrálne hospodárstvo. Bol by to signál, že Európa chce skutočne zaistiť, aby sa pamätalo na všetkých.

3.4.4. EHSV sa domnieva, že zručnosti pracovníkov v klimaticky neutrálnom hospodárstve sa môžu značne líšiť od zručností, ktoré majú mnohí pracovníci dnes. Je dôležité prispôbiť programy vzdelávania a odbornej prípravy s cieľom zaistiť, aby budúci a súčasní pracovníci a poskytovatelia odbornej prípravy mohli prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo zaradiť medzi svoje možnosti odbornej prípravy. Tým sa umožní rýchlejšie prispôbenie európskej pracovnej sily a Európanom to pomôže rozvíjať nové talenty.

3.4.5. EHSV považuje prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo za príležitosť poskytnúť pracovné miesta mladým Európanom vrátane mladých nezamestnaných. Preto žiada Európsku komisiu, aby vytvorila program „Green Erasmus Pro“, ktorý by nadväzoval na jej pilotný projekt Erasmus Pro, ako aj ďalšie projekty, ktoré môžu prilákať viac mladých ľudí do rozvíjajúcich sa odvetví klimaticky neutrálneho hospodárstva (napr. udržateľné poľnohospodárstvo, obehové hospodárstvo, nakladanie s odpadmi, energetická efektívnosť, výroba energie z obnoviteľných zdrojov) tým, že zlepšia povest zodpovedajúcich zamestnaní a pracovné podmienky, ktoré ponúkajú.

3.4.6. EHSV vníma prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo ako príležitosť odstrániť energetickú chudobu v Európe a zlepšiť kvalitu života, tvorbu pracovných miest a sociálne začlenenie. EÚ by mala všetkým Európanom zabezpečiť rovnakú dostupnosť základných energetických služieb. Európsky akčný plán na odstránenie energetickej chudoby by mal vychádzať zo zistení Strediska pre monitorovanie energetickej chudoby a byť vypracovaný v spolupráci so zainteresovanými subjektmi vrátane spotrebiteľských organizácií, aby sa zaistilo, že verejné opatrenia budú viac zamerané na hlavné príčiny energetickej chudoby. EHSV zdôrazňuje, že je nevyhnutné prejsť od paliatívnych opatrení k preventívnym, ako je renovácia, vďaka ktorým sa staré budovy môžu zmeniť na budovy s takmer nulovou spotrebou energie. Sociálne sadzby a energetické šeky môžu predstavovať len dočasnú úľavu a mali by ich postupne nahradiť mechanizmy ako napríklad dotácie na prestavbu existujúcich budov na budovy s takmer nulovou spotrebou energie alebo na kúpu elektromobilov.

3.4.7. EHSV vyzýva členské štáty, aby väčšmi uznali a podporovali angažovanosť občanov a komunit vo všetkých miestnych iniciatívach potrebných na dosiahnutie klimaticky neutrálneho hospodárstva vrátane iniciatív zameraných na zmenu správania a miestnu výrobu energie z obnoviteľných zdrojov. Podporné mechanizmy a reformy trhu s energiou by mali miestnym komunitám umožniť aktívne sa podieľať na výrobe energie a mať spravodlivý prístup na energetický trh. Aktívnejšie by sa malo pomáhať tým členským štátom, ktoré nemajú dostatočné inštitucionálne kapacity.

3.4.8. EHSV oceňuje ambíciu Európskej komisie dosiahnuť, aby sa počet predčasných úmrtí v dôsledku znečistenia ovzdušia do roku 2030 znížil o polovicu (v roku 2015 v Európe predčasne zomrelo 400000 ľudí). Domnieva sa, že EÚ a členské štáty by mali z boja proti znečisteniu ovzdušia urobiť jednu z hlavných politických priorít. Mali by sa posilniť regulačné opatrenia na zníženie emisií látok znečisťujúcich ovzdušie z vozidiel a elektrární. Európska komisia by mala vo väčšej miere zapojiť organizácie občianskej spoločnosti, najmä združenia na ochranu detí a starších osôb, keďže týmto skupinám európskeho obyvateľstva hrozí najväčšie riziko, že budú trpieť v dôsledku znečistenia ovzdušia a zomierať na jeho následky.

3.4.9. EHSV pevne verí, že vypracovanie sociálneho paktu pre prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo je zásadné na zabezpečenie pozitívneho zapojenia občanov do konkrétnych opatrení podporujúcich tento prechod.

3.5. *Demokracia a správa*

3.5.1. EHSV súhlasí s tým, že v rámci dialógov s občanmi budú významnú úlohu zohrávať občania, regionálne a miestne samosprávy, ako aj samotná účasť občanov. Vzhľadom na rozsiahlu mobilizáciu mladých ľudí EHSV vyzýva Európsku komisiu a členské štáty, aby sa zapojili do dialógu aj s mladými občanmi.

3.5.2. EHSV víta názor Komisie v súvislosti s ekologickou mobilitou, že „tento vývoj musia podporiť zmeny v správaní jednotlivcov a podnikov“. Domnieva sa, že to platí pre všetky odvetvia ovplyvnené prechodom na klimaticky neutrálne hospodárstvo vrátane energetiky, bývania, poľnohospodárstva a potravinárstva. EHSV zdôrazňuje, že dosiahnutie plánovaných ďalekosiahlych zmien vrátane zmien správania a životného štýlu si bude vyžadovať, aby ich dotknuté subjekty akceptovali.

3.5.3. EHSV sa domnieva, že existujúce postupy ešte nie sú dostatočne účelné na to, aby sa zabezpečila potrebná akceptácia občanmi. EHSV zdôrazňuje, že Európska komisia by sa mala zamerať nielen na to, aby spravila transformáciu energetiky „sociálne prijateľnou“, ale aby tiež zabezpečila jej demokratickú a sociálnu podporu.

3.5.4. Vychádzajúc z nariadenia o riadení energetickej únie EHSV navrhuje, aby sa nadviazal stály dialóg s občanmi a bol povinným prípravným prvkom pri všetkých dôležitých politických rozhodnutiach a tvorbe všetkých právnych predpisov EÚ relevantných pre zmenu klímy. Dôležitými prvkami tohto dialógu, ktorý by mal byť blízky občanom, by mali byť transparentnosť a zodpovednosť. Hoci dialóg na internete môže byť potrebný, musí sa dopĺňať stretnutiami a priamym kontaktom so širokou verejnosťou. V rámci neho by sa malo disponovať primeranými finančnými a ľudskými zdrojmi a svoju tvár by mu mal prepožičať príslušný podpredseda Európskej komisie.

3.5.5. EHSV sa domnieva, že EÚ a členské štáty by mali väčšmi zdemokratizovať tvorbu energetickej politiky využívaním nástrojov, ako je informovaný prieskum verejnej mienky, a zaistením systematického zapájania a potrebných zdrojov pre organizovanú občiansku spoločnosť, aby sa mohla podieľať na navrhovaní a zavádzaní národných plánov v oblasti energetiky a klímy.

3.5.6. EHSV pripomína kľúčovú úlohu regiónov a miestnych samospráv pri vykonávaní politik v oblasti klímy a energetiky a presadzovaní zmien v správaní, ktoré sú nevyhnutné na ich účinné vykonávanie. Upriamuje pozornosť na iniciatívy v rámci Dohovoru primátorov a starostov a vyzýva Komisiu, aby podporila podobné iniciatívy a vytvorila stály konzultačný mechanizmus založený na dialógu talanoa⁽¹⁴⁾. Zahŕňa to Európsky dialóg o nešťastných opatreniach v oblasti klímy, na ktorý vyzval EHSV.

(14) <https://unfccc.int/topics/2018-talanoa-dialogue-platform>.

3.5.7. EHSV opakuje svoju výzvu, aby sa v rámci Európskej environmentálnej agentúry vytvorila Európska informačná služba pre energetiku, ktorá by dokázala zaistiť otvorený prístup ku kvalitným údajom, vytvoriť jedno vstupné miesto pre všetky súbory údajov potrebné na posúdenie pokroku energetickej únie, vytvárať spolu so zainteresovanými subjektmi predpoklady rôznych scenárov, poskytovať modely s otvoreným zdrojom, ktoré umožnia overiť rôzne predpoklady, a kontrolovať súlad rôznych prognóz. K výsledkom jej práce by mali mať voľný prístup všetci rozhodujúci činitelia, podniky a široká verejnosť.

3.5.8. EHSV vyzýva Európsky parlament, aby zriadil nezávislý výbor EÚ pre zmenu klímy, ktorého úlohou bude vypracovať vedecky podložené posúdenia a politické odporúčania. EHSV vyzýva členské štáty, v ktorých takýto výbor zatiaľ neexistuje, aby ho zriadili na celoštátnej úrovni a zabezpečili, že bude podávať správy parlamentom a hospodárskym a sociálnym radám jednotlivých krajín s prihliadnutím na ich osobitosti.

V Bruseli 20. júna 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

KORIGENDÁ**Korigendum k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2015/757 s cieľom náležite zohľadniť globálny systém zberu údajov o spotrebe lodného paliva**

(Úradný vestník Európskej únie C 240 zo 16. júla 2019)

(2019/C 282/10)

Na strane 43 v bode 3.1:

namiesto: „Zdá sa, že je to v rozpore s novým zmeneným ustanovením návrhu v článku 9 ods. 1 písm. f) (nové), v ktorom sa uvádza, že akékoľvek monitorovanie (na základe jednotlivých plavieb) prepravovaného nákladu je dobrovoľné, keďže navrhovaná zmena prepravovaného tovaru je len dobrovoľnou položkou monitorovania a ako taká nie je v súlade s globálnym systémom zberu údajov IMO OSN.“

má byť: „Zdá sa, že je to v rozpore s novým zmeneným ustanovením návrhu v článku 9 ods. 1 písm. f), v ktorom sa uvádza, že akékoľvek monitorovanie (na základe jednotlivých plavieb) prepravovaného nákladu je dobrovoľné, keďže navrhovaná zmena prepravovaného tovaru je len dobrovoľnou položkou monitorovania a ako taká nie je v súlade s globálnym systémom zberu údajov IMO OSN.“

Na strane 43 v bode 3.2:

namiesto: „Navrhovaný článok 11 ods. 2 (nový) by sa mohol zmeniť takto:“

má byť: „Navrhovaný článok 11 ods. 2 by sa mohol zmeniť takto:“.

ISSN 1977-1037 (elektronické vydanie)
ISSN 1725-5236 (papierové vydanie)

Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie
L-2985 Luxemburg
LUXEMBURSKO

SK